

Abstract

In the Western world we are no longer part of a few, small, and dense communities. We are rather part of many different and shifting communities both in terms of daily changes between work, home and leisure and through more encompassing changes of community over a lifetime. Because there is no lasting community we have become more dependent on our non-institutionalised social network.

The thesis is developing a concept for computer support of non-institutionalised social networks; a subject that have had only little – if any – attention in the computer literature. Usually only institutionalised network like groups are supported technologically. The concept is evaluated empirically through interviews with potential users and the thesis ends with suggestion for further development.

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1: Indledning	4
Kapitel 2: Adgang til sociale ressourcer	11
Mobilisering af sociale ressourcer	12
Produktion af sociale ressourcer	17
Opsummering: Adgang til sociale ressourcer	20
Kapitel 3: It-understøttelse af sociale netværk.....	24
Kapitel 4: Beskrivelse af koncept	27
Virtuelt socialt netværk.....	28
Konceptets funktionalitet	41
Kapitel 5: Empiri.....	50
Empirisk metode	50
Interview 1	52
Interview 2	57
Interview 3	60
Diskussion af alle tre interviews	66
Kapitel 6: Konklusion og perspektivering	71
Bilag 1: Spørgeguide.....	74
Spørgeguide om informanternes forhold til sociale netværk.....	74
Bilag 2: En illustration af det virtuelle netværk til informanterne.....	75
Ark 1 – et simpelt netværk.....	75
Ark 2 – alene i netværket	76
Ark 3 – Jens med tre venner	77
Ark 4 - Forskellige synligheder	78
Forskellige synligheder – fortsat.....	79
Bilag 3: Transskription af tredje interview	80
Tredje Interview	80
Præsentation af koncept	85
Bilag 4: Scenarier til andet interview.....	90
Ansættelse af en ny medarbejder	90
Erfaringsgruppe om web-journalistik	90
Netværk for karrierekvinder	90
En dygtig og billig håndværker.....	91
Dating.....	91
Skiferie.....	91
Bilag 5: Scenarier tredje interview	93
Forum for tværmediale skribenter	93
Jobsøgning	93

Dating.....	93
Referencer.....	95

Kapitel 1: Indledning

Tidligere levede de fleste mennesker i den vestlige verden i små tætte sociale netværk. Det gjaldt familien, arbejdspladsen og lokalsamfundet. Fællesskabet var forholdsvis overskueligt med et stort antal fælles venner, bekendte og kolleger. Denne samfundsform har ændret sig kraftigt og er i stadig udvikling mod det Barry Wellman (2002) kalder *networked individualism*, hvor individet kun har en mindre del af sin sociale netværk til fælles med andre. Den enkelte har i høj grad sin egen unikke konfiguration af sociale relationer. Det sociale netværk er blevet individualiseret, og samtidig større og løsere. Det er den enkelte persons eget ansvar at opretholde et fællesskab (Wellman *ibid.*).

Der er mange årsager til denne udvikling. De vigtigste er følgende: større geografisk mobilitet, ændrede familiemønstre, nye arbejdsformer og ny informationsteknologi (Wellman 2001).

Tidligere levede folk det samme sted gennem lange perioder af deres liv, måske endda hele livet. Man arbejdede og stiftede familie i samme by eller kvarter, som man var vokset op i. Familie, arbejde og fritid smeltede ofte sammen, fordi arbejdet var tæt på eller i hjemmet, og kolleger og familie boede som regel i samme lokalsamfund. Pga. den lille geografiske spredning var det således den samme gruppe af mennesker, man omgikkes. I dag er det de færreste mennesker, der bliver boende hele livet det samme sted. Mange flytter fra deres fødested pga. job og uddannelse, og folk bor og arbejder heller ikke nødvendigvis længere det samme sted. Mange er bosat i forstadskvarterer og arbejder i byernes centre eller i særlige industrikvarterer, hvilket også gælder for kvinderne, som er kommet på arbejdsmarkedet. Konsekvensen er altså en øget mobilitet både til daglig og gennem tilværelsen som helhed. Der pendles mellem forskellige fællesskaber i løbet af dagen, og gennem livets forskellige faser stiftes nye fællesskaber og gamle forlades.

Før i tiden var kernefamilien den samfundsmæssige norm. Det er ikke tilfældet længere. Mange familier opløses og nye stiftes med, hvad der dertil hører af stedforældre, stedbørn, halvsøskende, etc. Andre lever et singleliv, enten fordi de aldrig er blevet gift, eller fordi de ikke finder sammen i en ny familie efter en skilsmisse. Familien som et fast og stabilt fællesskab det meste af livet er ikke længere givet på forhånd. Hvis familien eksisterer, er den ikke i samme udstrækning som tidligere organiseret omkring en fælles aktiviteter. Hver medlem har sin egen dagsorden. Forældrene arbejder på hvert sit tidspunkt, børnene deres egne fritidsaktiviteter som er spredt over dagen. Selv fjernsynet samler ikke familien. Hvert enkelt familiemedlem har særskilt

medieforbrug med eget tv, video, computer, spilkonsol, etc. (Giesen 1999). Familien er altså på mange måder et løsere fællesskab uden en fast (patriarkalsk) struktur.

I arbejdslivet er den traditionelle hierarkisk opbyggede organisation mindre fremherskende (Grint 1998). Organisationer er blevet fladere, mere distribuerede og udsættes ofte for reorganiseringer og omstruktureringer bl.a. som konsekvens af øget global konkurrence (Ulrich Beck 2000). Konsekvensen er, at det er blevet sværere at opretholde et tæt arbejdsfællesskab i organisation over lange perioder. Samtidig er karrierestrukturen forandret (Westenholz 2002). Det er ganske normalt at skifte jobs med 3, 4 og 5 års mellemrum. Karrierevejen går således ofte gennem interorganisationelle frem for intraorganisationelle jobskift, hvilket også medvirker til en erodering af længerevarende fællesskaber. Samtidig er der en større og større gruppe som har et løsere forhold til deres arbejdsplads (Westenholz *ibid.*). Det kan fx være deltidsarbejdere, konsulenter, selvstændige og freelancere. Disse personer er ikke en del af en fast organisation, men befinder sig mellem flere organisationer til hvilke, de har en løs tilknytning typisk på projekt- eller opgavebasis. Med denne arbejdsform, er det også vanskeligere at etablere længerevarende fællesskaber.

Endelig har internettet betydet, at det er muligt at dyrke virtuelle relationer med personer på tværs af store geografiske afstande. Disse personer er typisk uden nogen relation til det øvrige sociale netværk, vi er en del af. De udgør et separat virtuelt fællesskab.

Der kan altså tegnes et billede af en ny socialitet præget af mange, løsere og skiftende fællesskaber, hvor den vigtigste konstant er det unikke sæt af personlige relationer, som ikke er knyttet til en *bestemt* kontekst, og som derfor kun opretholdes af individet selv. Det fremherskende kendetegn ved denne type af sociale netværk er således, at de er *ikke-institutionaliserede*. En institution er kendetegnet ved, at den er opretholdt af flere sociale aktører, og at den varer ved gennem en længere periode (Giddens 1984). Det personlige sociale netværk, som beskrevet ovenfor, er kendetegnet ved det modsatte. Det opretholdes primært af individet og er i konstant fluks. I resten af spejlet skal jeg således betegne udviklingen fra et liv i tætte vedvarende sociale netværk til en afhængighed af større, løsere personlige netværk som en bevægelse fra institutionaliserede sociale netværk til ikke-institutionaliserede netværk. Dette betyder selvfølgelig ikke, at der ikke findes institutionaliserede fællesskaber længere. Folk lever stadig i familier, trives i et velintegreret lokalsamfund, etc. Men der er sket en forskydning: En større og større del af det sociale liv leves uden for en institutionaliseret ramme, og trenden er voksende (Wellman 2002). Denne udvikling er spejlets omdrejningspunkt. Det skal understreges, at når der tales om institutionaliserede netværk, er det

underforstået, at der tale om *mindre* institutionaliserede netværk. Store institutionaliserede netværk som fx stater og lignende inddrages ikke.

Udviklingen fra institutionaliserede til ikke-institutionaliserede netværk er omdiskuteret. Liberalister hylder den øgede individuelle frihed fra snærende sociale bånd, mens kommunitarister på den anden side mener, at denne individualisering ødelægger samhørigheden og solidariteten i samfundet (Bell 1993). Det er dette speciales holdning, at denne diskussion i høj grad er ideologisk og ikke nødvendigvis særlig konstruktiv. Det er ikke realistisk at føre samfundet tilbage til før verden gik af lave (det ville betyde at ovenstående årsager skulle forsvinde, og det er ikke særligt sandsynligt), og omvendt kan det heller ikke benægtes, at det er hårdt arbejde løbende at skulle opretholde sit eget fællesskab. I stedet for disse to løsninger mener jeg, at man skal prøve udnytte mulighederne i udviklingen så godt som muligt og prøve at afhjælpe problemerne.

Specialets formål er derfor at lave et koncept til en informationsteknologisk understøttelse ikke-institutionaliserede netværk.

Det skal understreges, at der med understøttelse af ikke-institutionaliserede netværk ikke menes understøttelse af det ikke-institutionaliserede netværk i sig selv, men af *livet* i det ikke-institutionaliserede netværk. En sådan understøttelse kan godt føre til en mindre grad af institutionalisering, men det skal vi vende tilbage til.

Set fra et teknologisk synspunkt er emnet også interessant, fordi der ikke, så vidt jeg ved, findes teknologier som specifikt tager udgangspunkt i understøttelse af ikke-institutionaliserede netværk. Der er lavet nogle få tilløb til det, men hvis sociale netværk understøttes, er det generelt set *institutionaliserede* netværk. Specialet betræder i den forstand jomfruelig jord.

Specialets opbygning og afgrænsning skal nu beskrives, hvilket samtidig er en argumentation for den forskningsmetode, der er valgt.

Opbygning

Vi skal først gennemgå strukturen af specialet, dvs. det overordnede indhold af hvert kapitel, og dernæst skal specialets forskningsmetode diskuteres mere dybtgående. Dvs. en argumentation for valg og fravalg i efterkommelsen af specialets formål.

Overordnet består specialet af en teoretisk del, en beskrivelse af konceptet og en empirisk undersøgelse af konceptets anvendelighed. De enkelte kapitler er som følger.

Det første kapitel efter dette, kapitel 2, er en beskrivelse af adgangen til sociale ressourcer i henholdsvis institutionaliserede og ikke-institutionaliserede netværk. Der er to ting, der skal uddybes i den forbindelse: Hvorfor fokusere på adgangen til sociale ressourcer? Og hvorfor beskæftige sig med institutionaliserede netværk, når specialet handler om *ikke*-institutionaliserede netværk?

Svaret på første spørgsmål er, at specialet arbejder ud fra den hypotese, at værdien af det sociale netværk, uanset om det er institutionaliseret eller ej, afhænger af de sociale ressourcer, netværket giver adgang til. Dvs. spørgsmålet om hvilke problemer og muligheder den ovenfor beskrevne samfundsudvikling giver kan i virkeligheden formuleres som et spørgsmål om adgang til sociale ressourcer. Eller mere præcist: De *handlemuligheder*, vi har som individ, afhænger i høj grad af de sociale ressourcer, vi har adgang til. Dette er et strukturalistisk argument, som er empirisk velunderbygget (Lin 2001), og som vil blive konkretiseret yderligere i kapitel 2.

Som svar på andet spørgsmål inddrages adgangen til sociale ressourcer i institutionaliserede netværk, for at lave en komparativ analyse. Når specialet forsøger at afhjælpe de problemer, der er i ikke-institutionaliserede netværk, er det en relevant at vurdere om et institutionaliseret netværk kan løse nogle af disse problemer. Det kan med andre ord være, at informationsteknologi kan være med til at genskabe nogle af de fordele, der er ved institutionaliserede sociale netværk i et ikke-institutionaliseret netværk. Det betyder ikke, at det koncept, der bliver beskrevet vil føre til en genetablering af tidligere tiders institutionaliserede fællesskaber. Snarere vil det resultere i en ny praksis, som hverken er ikke-institutionaliseret eller institutionaliseret. Til dem med dialektiske tilbøjeligheder kan man sige, at konceptet kan skabe en ny ”syntetisk” social organiseringsform, der hverken er institutionaliseret eller ikke-institutionaliseret, som vi kender det i dag.

Efter at have fokuseret på muligheden for adgang til sociale ressourcer i de to typer af netværk slutter kapitel 2 af med anbefalinger til, hvordan et informationsteknologisk koncept kan forbedre adgangen til sociale ressourcer i ikke-institutionaliserede netværk.

Kapitel 3 er en kort diskussion af, hvad der findes af eksisterende teknologier, som i en vis udstrækning understøtter sociale netværk. Dette kapitel er et oplæg til kapitel 4, som er en præsentation af konceptet.

Kapitel 4 er som sagt en gennemgang af konceptet med udgangspunkt i de to forrige kapitler. Anbefalingerne fra kapitel 2 fungerer som ramme inden for hvilken konceptet udfolder sig, men konceptet indeholder også funktionalitet, der ikke er direkte argumenteret for, men som blot er praktisk. Det skal understreges, at konceptet er generisk, dvs. at det som udgangspunkt ikke er rettet mod en bestemt brugskontekst, men at det diskuteres i kapitlet, hvordan konceptet kan tilpasses mere specifikke sammenhænge. Kapitel 4 indeholder også en vurdering af de kontroversielle aspekter, der kan være ved konceptet, og som er vigtige at have i baghovedet, når konceptet skal undersøges empirisk.

Kapitel 5 er en beskrivelse af den empiriske undersøgelse af konceptet. Først beskrives og diskuteres den empiriske metode i relation til andre metoder, herunder hvordan informanterne er udvalgt. Dernæst gennemgås og diskuteres de konkrete empiriske resultater, og kapitlet afsluttes med vurdering af, hvilke konsekvenser empirien har for det forslåede koncept.

Kapitel 6 er det afsluttende kapitel. Her konkluderes på specialet og konceptet perspektiveres. Hvorhen nu? Hvad har vi lært?

Forskningsmetode og afgrænsning

Jeg skal nu argumentere for den ovenfor beskrevne fremgangsmåde i specialet – det man kunne kalde specialets forskningsmetode. Jeg skal også komme ind på afgrænsningen af specialet.

Umiddelbart kan specialets fremgangsmåde synes relativt ukontroversiel. En definition af et problem, en teoretisk diskussion, som udstikker rammerne for konceptet, en empirisk afprøvning og en afsluttende konklusion og perspektivering. Fremgangsmåden er for så vidt også ret almindelig, men der er alligevel tre aspekter, der er bør begrundes yderligere: At konceptet er generisk, at konceptet udvikles på baggrund af et teoretisk studie og ikke et etnografisk studie af de potentielle brugere, og at konceptet ikke implementeres.

At konceptet er generisk skyldes, at problemet er generisk! Det er den korte version. Som det blev beskrevet ovenfor, er udviklingen mod en mindre institutionalisering af vores sociale netværk et generelt fænomen. Det ses i familien, det ses i arbejdslivet, det ses hos unge og det ses hos ældre. Samtidig er det ikke-institutionaliserede netværk nærmest pr. natur ikke knyttet til nogen bestemt kontekst. Det er tværtimod sammensat af personer fra mange forskellige kontekster, hvor individet er det nexus, som knytter forbindelserne sammen. Det kan altså være svært at lokalisere det ikke-

institutionaliserede netværk til et bestemt tidspunkt eller et bestemt sted. Det ikke-institutionaliserede netværk kan altså ikke lokaliseres til bestemte grupper af personer eller til bestemte typer af aktiviteter som udgangspunkt. Det betyder dog ikke, at den enkeltes netværk ikke kan segmenteres i bestemte typer af kontakter fx professionelle og private, som er forholdsvis adskilt. Men det kan ikke på forhånd afgøres om konceptet kun er relevant i private, professionelle eller andre sammenhænge.

Dette hænger også sammen med det næste spørgsmål, hvorfor konceptet er udviklet på baggrund af teori og ikke en etnografisk undersøgelse. Det skyldes først og fremmest, at det er meget vanskeligt at identificere ét sted, hvor folk bruger deres netværk, og dermed kan observeres. Netværket er i spil i mange forskellige sammenhænge, og det ville være et meget stort arbejde at følge en gruppe brugeres anvendelse af det sociale netværk og bruge disse data til at innovere fra.

Når jeg diskuterer spørgsmålet om inddragelse af brugernes gennem etnografiske studier i udviklingen af et koncept, er det fordi det er et centralt tema i nyere amerikansk it-designteori som "Contextual Design" (fx Bayer & Holtzblatt 1998) og i den skandinaviske systemudviklingstradition (fx Bødker, Ehn, Sjögren & Sundblad 2000). Argumentet er, at hvis et system ikke er forankret i en grundig forståelse af brugerens kontekst, er der stor risiko for, at systemet bliver uanvendeligt, irrelevant eller måske ligefrem ødelæggende for brugerens praksis, hvis det implementeres. Et eksempel på et designforløb taget fra den skandinaviske tradition er følgende (designforløbet i Contextual Design er ikke identisk, men den grundlæggende struktur er den samme):

Feltarbejde → bruger-workshop → design → bruger-workshop → design

(Efter Buur & Bødker 2000)

Et designforløb indledes altså med et (etnografisk) feltarbejde, hvor brugerens kontekst beskrives gennem observation, video, interviews m.m. På baggrund af denne information arrangeres en workshop med både brugere og designere, hvor et design skitseres. Når dette design er implementeret arrangeres igen en workshop hvor designet videreudvikles og så fremdeles. Der er altså tale om et iterativt udviklingsforløb.

I modsætning hertil ser specialets udviklingsforløb således ud:

Teoretisk analyse → konceptudvikling → interview om konceptet → ?

Hvis man skal sammenligne de to designmetoder, starter Buur & Bødker med feltarbejde og workshop før de designer, mens jeg starter med teoretisk analyse, konceptudvikling og interview om konceptet. Umiddelbart ser de to designforløb relativt forskellige ud, men spørgsmålet er om de ved nærmere eftersyn adskiller sig så meget fra hinanden. Et feltarbejde er som regel også baseret på en teoretisk forforståelse af undersøgelsesfeltet. Den er blot ikke medtaget i Buur & Bødkers model. Det interview om konceptet, som vi laver, har også karakter af en lille workshop (det skal vi vende tilbage til i kapitlet om den empiriske metode). Dvs. den reelle forskel mellem de to designmetoder er, at vi ikke har noget etnografisk feltarbejde til at informere konceptet, og at den workshop, som vi laver er af mindre omfang. Som beskrevet ovenfor er ressourcemangel en vigtig grund til fraværet af etnografi, og det samme kan siges om vores lille workshop. Den kunne uden tvivl have gavn af at være mere omfattende. Jeg forestiller mig også et iterativt udviklingsforløb ligesom i Buur og Bødkers model. Hvad der skal komme efter interviewene uddybes i det afsluttende kapitel.

At der er forskel mellem metoden anvendt i specialet i forhold til den skandinaviske tradition og Contextual Design, skyldes, at der ikke findes en entydig brugskontekst, og at de tilgængelige ressourcer i specialet er mindre end dem, der forudsættes i to designmetoder. Anvendelsen af den skandinaviske tradition og Contextual Design er teamwork mellem mange personer. En del af formålet med empirien bliver således, også at finde ud af, om der er kontekster, hvor konceptet er mere anvendeligt end andre. Vi kan blot ikke udpege disse kontekster *a priori*.

Det sidste spørgsmål som skal uddybes i forhold til forskningsmetoden er, hvorfor konceptet ikke er blevet implementeret. Dette er igen et ressource spørgsmål. Der har ikke været plads og tid til også at lave en implementering. Men det er heller ikke sikkert næste skridt er et design (af en prototype). Muligvis skal der indsamles mere empiri først, men det skal jeg som sagt vende tilbage til i det afsluttende kapitel.

Kapitel 2: Adgang til sociale ressourcer

Formålet med dette kapitel er at lave en komparativ analyse af adgangen til sociale ressourcer er i henholdsvis institutionaliserede og ikke-institutionaliserede sociale netværk og på baggrund deraf opstille retningslinier for, hvordan adgangen til sociale ressourcer i ikke-institutionaliserede netværk kan forbedres.

Det sociale netværk indeholder ressourcer, som vi – bevidst eller ubevidst – bruger i vores handlinger fra det banale til eksistentielle. Det kan være et godt råd om en dygtig håndværker, et økonomisk lån, omsorg og støtte i en svær krisesituation, etc. Når strukturen af det sociale netværk ændrer sig – fra institutionaliserede til ikke-institutionaliserede netværk – ændres også adgangen til sociale ressourcer og dermed de handlemuligheder disse ressourcer giver os.

Adgang til sociale ressourcer kan logisk opdeles i to kategorier: *mobilisering* af eksisterende ressourcer og *produktion* af nye ressourcer. I den litteratur i sociologien, der specifikt omhandler sociale netværk, såkaldt *structural analysis* (strukturel analyse) (fx Wellman 1988; Degenne & Forsé 1999; Lin 2001), ligger fokus på mobilisering af sociale ressourcer. Sociale ressourcer kan flyttes fra en del af netværket til en anden, men i strukturel analyse er det de samme ressourcer, der cirkulerer rundt. Der er i princippet tale om et nulsumsspil. Vi kan altså ikke bruge dette teorifelt til at blive opmærksomme på, at sociale ressourcer også produceres. Her skal vi i stedet vende os mod det man kunne kalde social praksis teori. Her beskrives sociale relationer (sociale netværk) med udgangspunkt i produktionen af et produkt, herunder produktion og reproduktion af praksis selv (se fx Chaiklin & Lave 1993) Wenger 1998; Engeström 1987)*.

Strukturel analyse og social praksis teori er to vidt forskellige tilgange til sociale netværk. Den første teoridannelse beskriver sociale netværk som knuder med relationer i mellem (ofte som en matematisk formalisme), mens den sidste teoridannelse kvalitativt beskriver aktiviteter i praksis mellem konkrete personer. Strukturel analyse er rundet af en anglo-saksisk positivistisk tradition (Wellman 1988), mens social praksis teori bl.a. har sin rødder i marxistisk og hermeneutisk tænkning (Wenger 1998). Jeg

* Det kan diskuteres om Engeströms virksomhedsteoretiske udgangspunkt er det samme som Lave & Chaiklins (1993) udgave af social praksis teori. Men som Hedegaard, Chaiklin & Jensen i "Activity Theory and Social Practice" (1999) skriver, er der store ligheder mellem disse tilgange, og jeg skal i denne sammenhæng ikke skelne mellem dem.

skal ikke gøre noget forsøg på at sammentænke disse paradigmatisk forskellige traditioner; men da de beskriver to forskellige *aspekter* ved sociale netværk, og da mit videnskabsteoretiske syn er pragmatisk (i filosofisk forstand) har jeg ingen epistemologiske skrupler ved forholde mig eklektisk til teorierne og bruge dem til mit formål: at undersøge adgangen til sociale ressourcer i to typer af netværk.

Kapitlets er således opbygget sådan, at vi først skal se på mobilisering af sociale ressourcer i lyset af strukturel analyse, og dernæst skal vi se på muligheden for produktion af nye sociale ressourcer henholdsvis inden for og uden for en institutionel ramme.

Mobilisering af sociale ressourcer

Som sagt er det overordnede formål med dette afsnit at beskrive, hvad mulighederne er for at mobilisere sociale ressourcer i henholdsvis institutionaliserede netværk og og ikke institutionaliserede netværk. Vi skal imidlertid først have et *crash course* i, hvad sociale ressourcer generelt set er, og hvordan sociale netværk kan beskrives strukturelt.

Lin (2001) opremser fire generelle typer af sociale ressourcer^{*} i det sociale netværk:

Information. Information er en social ressource, man får gennem det sociale netværk. Det kan være viden om et nyt job, et nyt sted at bo, en billig og dygtig håndværker. Ofte er den information, som findes i netværket, ikke tilgængelig fra andre kilder. Det er typisk information, som har en halvoffentlig karakter. Det annonceres ikke offentligt, men fortælles videre til betroede personer i netværket. Et eksempel kunne være information om et job som ikke er annonceret, men alligevel ledigt (arbejdsgiveren kan have valgt at lede efter en jobkandidat i netværket uden en offentlig annonce, som mange vælger at gøre)

Indflydelse. Gennem det sociale netværk er det muligt øve indflydelse på vigtige personer. Det kan fx være en ven, der lægger et ord hos den arbejdsgiver, hvor man har søgt et job (jf. ovenstående eksempel). Fordi arbejdsgiveren kender vennen vil hans/hendes udsagn have en særlig vægt.

Adgang til andres ressourcer. Gennem det social netværk kan man få adgang til andre folks personlige ressourcer. Fordi man kender hinanden i det sociale netværk, vil det ofte være muligt at trække på hinandens individuelle ressourcer.

^{*} Egentlig taler Lin (2001) om social kapital, men for nærværende formål, kan det sættes lig sociale ressourcer.

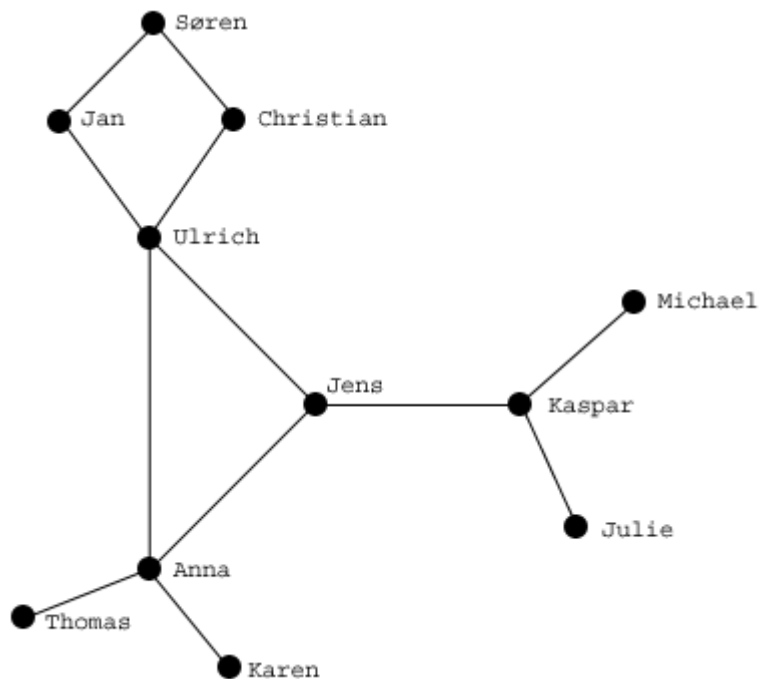
Bedre selvværd. Et godt socialt netværk skaber bedre selvværd. Man kan sige, at Lin rent faktisk med denne kategori beskriver en ressource, som skabes i netværket. Hvorfor at det kun er bedre selvværd og ikke mere generelt en tilfredsstillelse af sociale behov, der skabes, er dog ikke klart. I afsnittet om produktion af sociale ressourcer skal, det beskrives mere udførligt, hvad der skabes.

Måske bortset fra tilfredsstillelsen af sociale behov, er de ressourcer, som findes i det sociale netværk ikke af en unik kvalitet. Information, indflydelse og adgang til andres ressourcer kan også mobiliseres af anden vej, men det centrale er, at den personlige referencer gør en vigtig forskel. Den letter adgangen til sociale ressourcer betydeligt.

Muligheden for at mobilisere sociale ressourcer er ikke den samme i alle sociale netværk, som det er blevet antydnet (der er forskel på om et netværk er institutionaliseret eller ej). Det skal nu kort beskrives, hvilke strukturelle karakteristika ved det sociale netværk, der påvirker muligheden for at mobilisere sociale ressourcer.

Sociale netværk – en kort beskrivelse

I hverdags sproget er der ikke en klar definition af, hvad der menes med et socialt netværk, men typisk er det noget i retning af personer, vi kender og har et gensidigt forhold til. Med dette speciales fokus på adgangen til sociale ressourcer er det imidlertid vigtigt at understrege, at det sociale netværk ikke er begrænset til vores primære relationer. Dvs. personer, som vi kender direkte (fx venner og kolleger). Det sociale netværk består også af sekundære relationer (venners venner), tertiære relationer (venners venners venner) og så fremdeles. Set fra et ressourceperspektiv er det ikke ligegyldigt, hvilken større netværkskontekst vores primære relationer er indlejret i. Mange af de sociale ressourcer, som er tilgængelige for os kommer fra sekundære, tertiære og måske endda kvartiære relationer fx forskellige informationer. Et simpelt netværk med flere led er illustreret på Figur 2.1

Figur 2.1 Et simpelt netværk

Som det fremgår af Figur 2.1 består et netværk af personer* med relationer i mellem. Der er i princippet ingen grænse for netværkets størrelse†, men i praksis vil man ofte afgrænse netværket inden for et bestemt antal led afhængig af, hvad man er interesseret i (Wellman 1997).

Som det også fremgår af Figur 2.1 består et socialt netværk ikke bare af personer, men naturligvis også af relationer mellem personerne. Disse relationer danner en bestemt struktur afhængig af hvilke personer, der er forbundet med hinanden. Muligheden for at få adgang til sociale ressourcer afhænger både af styrken af disse relationer og af den struktur netværket har. Det skal nu kort beskrives, hvad styrken af en relation består i, og tre strukturelle karakteristika ved netværket *omfang*, *tæthed* og *afgrænsethed*.

Relationens styrke: Relationens styrke er et udtryk, hvor tæt to personer er i netværket, og dermed hvor sandsynligt det er, at en person kan trække på ressourcer fra en anden. Relationens styrke estimeres ud fra personernes sociale tæthed (er de fx i fami-

* I strukturel analyse kan et socialt netværk også bestå af aggregater af personer fx organisationer, fordi der nogle af de samme strukturelle effekter mellem organisationer og personer (Degenne & Forsé 1999). Det ligger dog uden for dette speciale at gå ind i det spørgsmål. Når der tales om sociale netværk er det således udelukkende mellem personer.

† I princippet er alle mennesker på jorden forbundet i det samme sociale netværk.

lie), relationens multipleksitet, dvs. hvor mangfoldig er relationen (er man både ven og kollega) og frekvensen af kontakt. (Wellman 1997). Det er dog vigtigt at understrege, at relationer i det sociale netværk er *transitive*, dvs. en relation kan godt gå igennem en eller flere personer (Wellman 1988). I et sådant tilfælde vil styrken af relationen være svag, men det er ikke ensbetydende med relationen er ubetydelig.

Tæthed: Tæthed er udtryk for forholdet mellem antallet af *mulige* og antallet af *reelle* forbindelser i et netværk af personer. Tæthed er altså et tal mellem 0 og 1, hvor en tæthed på 1 betyder, at alle personer har en relation til hinanden, mens en tæthed på 0 betyder, at ingen personer er forbundet med hinanden.

Omfang: Omfang er et udtryk for, hvor mange personer, der er i netværket.

Afgrænsethed: Afgrænsethed er udtryk for hvor mange af personernes relationer, der holder sig inde for en afgrænset del af et netværk.

Disse strukturelle variable er ikke uafhængige af hinanden. En socialt netværk med høj tæthed vil oftest have et lille omfang, en relativ klar afgrænsethed, og relationerne i netværket vil være forholdsvis stærke og danne en såkaldt *social cirkel* (Lin 2001). At høj tæthed og et lille omfang er positivt korrelerede skyldes, at det er svært at opretholde høj tæthed i et netværk, hvis det er meget stort. Sandsynligheden for at alle personer mødes og lærer hinanden godt at kende vil være mindre. Omvendt er sandsynligheden i et lille netværk større for, at alle personer mødes og lærer hinanden at kende, hvormed netværket får en større tæthed. At tæthed og styrke af relationerne er korrelerede skyldes igen, at de samme personer i et tæt netværk bruger mere tid sammen med de samme personer, og dermed har større sandsynlighed for at danne tætte relationer. Og endeligt er det et empirisk faktum, at tætte sociale netværk ofte er relativt afgrænsede og danner en såkaldt social cirkel, der har mange forbindelser inden for cirklen, men få uden for (Lin *ibid.*).

Med dette korte *crash course* i, hvad sociale netværk er, skal vi nu se nærmere på, hvad der kendetegner henholdsvis institutionaliserede og ikke-institutionaliserede netværk i relation til ovenstående strukturelle variable, og hvad det betyder for kunne mobilisere sociale ressourcer.

Mobilisering af sociale ressourcer i institutionaliserede netværk

De institutionaliserede netværk er som regel små i omfang og følgelig også relativt afgrænsede og med en relativt høj tæthed. Hvilket igen giver forholdsvis stærke relationer mellem personer i netværket. Hvis vi tænker på eksempler af denne type net-

værk, kernefamilien, arbejdsgruppen eller fællesskabet i lokalsamfundet, er dette ikke overraskende. Det er sociale netværk, der alle er kendetegnet ved, at man kender hinanden godt, og at man har et relativt godt billede af hvilke personer, som findes i netværket. Hvis der er tale om formaliserede institutionelle netværk (en organisation) vil der ofte være ressourcer tilgængelige, som hjælper med at overskue netværket. Det kan fx være et organisationsdiagram, en kontaktbog over organisationens medarbejdere osv.

På grund af den relativt stærke relation mellem personerne i de institutionaliserede netværk, er det let at mobilisere sociale ressourcer. Når folk kender hinanden godt, er der større villighed til at dele ressourcer med hinanden. (Lin 2001). Man deler i højere grad informationer og ressourcer med hinanden, man er i højere grad villig til at gøre sin indflydelse gældende for hjælpe andre i netværket, og man er også mere villig til at yde social støtte og deltage i socialt samvær.

Det skal tilføjes, at i institutionaliserede netværk eksisterer der også regler, formelle eller uformelle, som er med til at styre udvekslingen af sociale ressourcer i netværket. Det kan fx være en ægteskabspagt i familien eller en bestemt arbejdsdeling i en organisation. En regulering af udvekslingen af sociale ressourcer kan opstå af sig selv eller være sanktioneret. Mobilisering af sociale ressourcer i det institutionaliserede netværk vil således ofte være grundet både i emotioner og regler – formelle eller uformelle, og der vil være en tendens til at disse to komponenter understøtter hinanden. En relation kan være baseret alene på emotioner (et kærestepar) eller på regler (en nyoprettet arbejdsgruppe), men som regel vil den manglende komponent udvikle sig over tid. Kæresteparret vil få en mere rutineret omgangsform og arbejdsgruppen vil også danne følelsesmæssige relationer med hinanden. I det institutionaliserede netværk er der derfor en relativt let, men også reguleret adgang til sociale ressourcer.

Kvaliteten af de sociale ressourcer, som er tilgængelige i det institutionaliserede netværk vil imidlertid ofte have en ret homogen karakter, fordi det er den samme information og de samme ressourcer, der cirkulerer rundt i det institutionaliserede fællesskab (Lin 2001). Når folk ligner – eller kommer til at ligne hinanden – er det de samme ressourcer, de har til rådighed. Det kan med andre ord være svært at få frisk blod til denne type netværk.

Mobilisering af sociale ressourcer i ikke-institutionaliserede netværk.

Som beskrevet i det indledende kapitel foregår en voksende del af vores sociale liv i ikke-institutionaliserede netværk, hvor det er op til den enkelte person at fastholde sine sociale relationer. Der er ikke længere en institution ”uden” for individet, som

opretholder fællesskaber, det være sig familien, arbejdspladsen eller det geografiske sted. Det er en konsekvens af to strukturelle træk ved netværket: et større omfang og en mindre tæthed. Når omfanget er større og tætheden mindre, er der færre personer, der har noget med hinanden at gøre eller som blot kender hinanden, og dermed er der færre personer til at opretholde en fælles struktur.

Som beskrevet ovenfor betyder en løsere struktur af netværket også en svækkelse af relationerne mellem personer i netværket. Jo flere personer, der i netværket, jo sværere er det at skabe en stærk relation med dem alle sammen. Når styrken af de sociale relationer er mindre, er det vanskeligere at mobilisere sociale ressourcer (Lin 2001). Der er ikke den samme emotionelle samhørighed eller de samme institutionaliserede regler, der kan trækkes på i mobiliseringen af sociale ressourcer. ”Jeg skal låne 10.000 kr., fordi jeg er din søn” er et vanskeligere argument, hvis faderen er gift for tredje gang, og har to børn med hver kone. Faderen har mange børn at dele sin kærlighed ud på, og opløsningen af den oprindelige familie har svækket de formelle bånd.

I det større ikke-institutionaliserede netværk er det som regel sværere at gennemskue, hvilke sociale ressourcer, der er til rådighed i netværket dels, fordi det er større i omfang, og dels fordi, der ikke findes noget institutionaliseret overblik over netværket. Det er ikke nogen organisationsdiagrammer eller kontaktbog, der kan fortælle, hvilke personlige ressourcer, som er tilgængelige i det personlige sociale netværk – ikke mindst i forhold til sekundære, tertiære relationer, osv.

Til gengæld er de sociale ressourcer mere heterogene end i det tætvedede institutionaliserede netværk, ligesom mængden af sociale ressourcer også er større (Lin 2001). Der kan altså *potentielt* set mobiliseres flere sociale ressourcer i det større og mindre institutionaliserede netværk til gengæld er det vanskeligere at få fat. Granovetter (1995) kalder dette ”strength of weak ties”.

Produktion af sociale ressourcer

Vi har nu set på mulighederne for at mobilisere sociale ressourcer i henholdsvis institutionaliserede netværk og ikke-institutionaliserede netværk. Nu skal vi se på hvad mulighederne er for at producere nye sociale ressourcer i de to typer af netværk.

Institutionaliserede netværk

Strukturel analyse anskuer det sociale netværk som et marked for udveksling af sociale ressourcer, men det er oplagt, at det sociale netværk ikke blot er en markedsplads. Det er også en praksis, hvor der gennem en fælles aktivitet skabes et produkt (En-

geström 1987*) Spørgsmålet er imidlertid hvad dette produkt er (hvilke sociale ressourcer skabes), og om det vi har kaldt et institutionaliserede netværk også er en produktionspraksis?

Svaret på det sidste spørgsmål giver næsten sig selv. Vi har karakteriseret et institutionaliseret netværk som en arbejdsgruppe, en familie, etc. og dette er klare eksempler på en produktionspraksis. Mere generelt kan man sige, at det institutionaliserede sociale netværk i det mindste reproducerer sig selv som institution. Der er således sociale relationer, som vedvarende genskabes. Med Wengers (1998) † begreb om *praksisfællesskab* skal vi dog uddybe, hvad produktet mere præcist er.

I begrebet om praksisfællesskab ligger, at man er fælles om en bestemt aktivitet, som ofte har et fælles mål også, men som i det mindste producerer og reproducerer det fællesskab, der er tale om (Wenger 1998). Ikke alle praksiser kan karakteriseres som et fællesskab, men de fleste praksiser vil, hvis de lever længe nok udvikle sig til et fællesskab også. Man kan sige, at det institutionaliserede netværk er et praksisfællesskab for, som vi var inde på ovenfor udvikles der næsten uundgåeligt emotionelle relationer mellem personer i netværk, hvis netværket har en høj tæthed og eksisterer over en længere periode. I forhold til Wengers terminologi er det derfor rimeligt at anskue små institutionaliserede netværk som praksisfællesskaber også. Wenger påpeger også selv at: ”*Communities of practice could in fact be viewed as nodes of strong ties*” in interpersonal networks” Wenger (1998:283).

Et praksisfællesskab er som sagt en praksis, hvor man er fælles om en bestemt aktivitet igennem længere perioder. Men Wengers centrale pointe er, at det er meget mere end det. I et praksisfællesskab produceres ikke bare et bestemt produkt, men der skabes også mening, identitet og læring for de personer, som deltager i fællesskabet. Ved at deltage i et praksisfællesskab lærer man nye færdigheder, man får nye perspektiver på virkeligheden og man ændrer sin opfattelse af hvem, man selv er. Et praksisfællesskab er altså grundlæggende transformerende for de personer, der deltager. Det institutionaliserede netværk anskuet som praksisfællesskab er derfor meget konsekvensfyldt, og dermed en vigtig og central social ressource. Afhængig af, hvad det er for konkrete praksisfællesskaber, vi er en del af, vil det være forskellige ting, som vi læ-

* Engeström (1987) taler ikke om sociale netværk, men om aktivitetssystemer. Jeg tillader mig at sætte lighedstegn mellem et aktivitetssystem og et socialt netværk, hvor der skabes et produkt. Engeströms opfattelse af produktion er baseret på Marx, som kan siges at være den mest markante, der har sat produktionen i det sociale fællesskab i centrum.

† Egentlig udviklet med Jean Lave i bogen ”Situated Learning in Communities of Practice” (1991), men får først sin fulde udfoldelse i Etienne Wengers ”Communities of Practice” (1998)

rer, forskellige identiteter vi får og forskellige perspektiver på virkeligheden, som vi bibringes.

Den institutionelle sociale netværk er altså ikke bare et sted, hvor vi udveksler ressourcer: Det er et sted, hvor vi producerer og reproducerer selve netværket, producerer nye ressourcer, der kan udveksles og i samme bevægelse, skaber vi os selv. Det institutionaliserede netværk som produktionsfællesskab er derfor en central ressource i vores liv.

Ikke-institutionaliserede netværk

Hvis det institutionelle netværk er arketyper på et produktionsfællesskab, er det så overhovedet muligt at producere sociale ressourcer i større og ikke-institutionaliserede netværk. Det skal nu diskuteres med Engeström et al.'s (1999) begreb om "knotworking".

Begrebet om knotworking skal ses som en korrektion til Engeström's (1987) virksomhedsteori. Jeg skal ikke gå i detaljer med virksomhedsteorien, men blot sige, at hvor Wenger taler om praksisfællesskaber, taler virksomhedsteorien om aktivitetssystemer. For nærværende formål kan det godt tillades at sætte lighedstegn mellem de to begreber. Et aktivitetssystem er også kendetegnet ved en fælles aktivitet omkring et fælles mål inden for en given institutionaliseret ramme (Engeström et al. 1999). Engeström et al. mener imidlertid, at denne traditionelle opfattelse af et aktivitetssystem ikke kan rumme nye arbejdsformer, hvor aktiviteten er præget af en løbende konfiguration af deltagere og produktionsmål. De kalder denne historisk nye aktivitetsform for "knotworking", fordi aktørerne løbende skaber en "knude" af aktivitet, som igen bliver løst op, når aktiviteten er færdig, og aktørerne går hver til sit. Forfatterne illustrerer dette med et eksempel fra den helsinki'ske distriktspsykiatri.

Eksempel: Når en sindslidende bliver akut syg i hjemmet kræver det som regel et samarbejde mellem forskellige instanser fx egen læge, psykiater, hjemmesygeplejerske, ambulancefolk, m.fl. ikke mindst, hvis den syge har vrangforestillinger og er aggressiv. Disse instanser hører normalt til i deres egen institutionelle kontekst, men når en akut situation opstår, må de rykke ud og løse problemet sammen ofte med en hel del improvisation til følge (Engeström et al. 1999). De skaber da en knude af aktivitet, som opløses igen deres mål er nået – at yde den syge behandling.

Der er ingen tvivl om, at en sådan knotworking aktivitet er mindre institutionaliseret end et praksisfællesskab, men at den *ikke* er institutionaliseret som forfatterne hævder er efter min mening forkert. Det kan i hvert fald siges, at der eksisterer en institutionel

ramme inden for hvilken problemet løses. De enkelte aktører ved fx hvem, som skal kontaktes. Socialrådgiveren ved at han/hun skal ringe til politiet, når den psykisk syge ikke vil lukke døren op til sit hjem. Der er etableret en arbejdsdeling blandt personerne. De forskellige instanser har også et fælles mål, nemlig at få den syge tilvebragt en behandling. Det kan godt være, at der ikke findes en skemalagt løsning, og der improviseres en del undervejs, men ikke desto mindre findes, der institutionaliserede ressourcer i situationen, som understøtter deres fælles aktivitet betragteligt. Jeg mener altså ikke, at knotworking er et eksempel på et ikke institutionaliseret aktivitetssystem eller socialt netværk.

I det ikke-institutionaliserede netværk er der kun tale om, folk er relateret til hinanden. Der er ikke defineret en fælles aktivitet i netværket, og hvis man har én i tankerne aktivitet er det ikke klart, hvilke personer som skulle deltage i denne aktivitet. Jeg mener således, at chancerne som udgangspunkt for at skabe nye sociale ressourcer i det vi har kaldt et ikke-institutionaliseret netværk ringe. Der mangler en struktur, hvorom der kan organiseres en aktivitet mellem de rigtige personer. Det er alene op til det enkelte individs eget initiativ og egne evner at stable en sådan aktivitet på benene, og det er *ikke* tilfældet i Engeström et al.' eksempel fra den helsinki'ske distriktspsykiatri. Det ville have været direkte uforvarligt.

Opsummering: Adgang til sociale ressourcer

Vi har set på muligheden for adgang til sociale ressourcer i henholdsvis institutionaliserede netværk og ikke-institutionaliserede netværk. Som det er fremgået, er der både fordele og ulemper ved hver type netværksorganisering. I de institutionaliserede netværk er det forholdsvis let at mobilisere sociale ressourcer, fordi der eksisterer stærke bånd mellem personerne, og ofte vil der også være regler – formelle eller uformelle – der giver ret til alle eller nogle af de sociale ressourcer, der findes i netværket. Samtidig er der også en god indsigt i, hvilke sociale ressourcer, som findes i netværket. Til gengæld vil de sociale ressourcer der er tilgængelige være ret homogene. Det er den samme information og de samme ressourcer, der er adgang til, og fordi netværket lukker sig forholdsvis meget om sig selv, kan det også være svært at influere personer, som står uden for netværket.

Det institutionaliserede netværk er også effektivt til at producere nye sociale ressourcer. Som vi har set er det arketyper på det, der opfattes som produktiv virksomhed og med begrebet om praksisfællesskaber, er det blevet vist, at denne type netværk er central for læring og dannelse af identitet og mening.

I det større ikke-individualiserede netværk er det potentielt set muligt at mobilisere flere og mere heterogene ressourcer end i det lille institutionaliserede netværk. Til gengæld er det svært at overskue, hvilke ressourcer, der er til rådighed. Der findes ikke noget panoptisk punkt, hvorfra netværket kan overskues. Ressourcerne er også sværere at mobilisere, fordi relationer mellem personer i netværket ikke er så stærke.

Jeg har stillet mig tvivlende overfor muligheden for at producere sociale ressourcer i det større og ikke institutionaliserede netværk både med hensyn til et konkret produkt og læring, mening og identitet. Jeg vil ikke afvise, at det kan lade sig gøre, men som nævnt afhænger det alene af den enkelte persons eget initiativ og evner. Der er ikke en institutionel ramme at støtte sig til.

Resultaterne af analysen af adgang til sociale ressourcer er opsummeret i nedenstående tabel:

	Mobilisering af eksisterende sociale ressourcer	Produktion af nye sociale ressourcer
Institutionaliserede netværk	Det er let at mobilisere sociale ressourcer til gengæld er de sociale ressourcer relativt homogene.	Mulighederne er gode for at producere nye sociale ressourcer også i form af læring, identitet og mening.
Ikke-institutionaliserede netværk	Det er vanskeligt at mobilisere sociale ressourcer til gengæld er potentialet større og ressourcerne er mere heterogene.	Det er vanskeligt at producere nye sociale ressourcer, fordi der mangler institutionelle ressourcer til at starte en sådan aktivitet. Det er overladt til det enkelte individs initiativ og evne.

På baggrund af ovenstående analyse af adgangen til sociale ressourcer i henholdsvis institutionaliserede og ikke-institutionaliserede fællesskaber skal jeg nu komme med et forslag til, hvordan sociale ressourcer bedre kan mobiliseres og produceres i det ikke-institutionaliserede netværk.

Som vi så ovenfor er de tre største problemer i det ikke-institutionaliserede netværk:

- 1) Det er svært at etablere en fælles aktivitet i det ikke-institutionaliserede netværk, som kan skabe nye sociale ressourcer.
- 2) At det er svært at overskue, hvilke ressourcer, som findes i netværket ikke mindst uden for de primære relationer. Det er findes ikke noget institutionaliseret panoptikon, hvorfra netværket kan overskues.
- 3) At det er sværere at mobilisere sociale ressourcer, fordi relationerne i netværket ikke er så stærke.

Som svar på disse tre problemer foreslår jeg, at understøttelse af ikke-institutionaliserede netværk skal indeholde følgende fire komponenter:

- 1) En øget synlighed af hvilke personer, der findes i netværket.
- 2) En infrastruktur til udveksling af sociale ressourcer.
- 3) En infrastruktur til etablering af social handling i netværket.
- 4) Et generelt overblik over hvilken karakter netværket har.

Jeg skal nu kort uddybe rationalet bag disse punkter i rækkefølge.

Ad. 1. En øget synlighed af sociale ressourcer gør som udgangspunkt netværket til et større aktiv, fordi de enkelte aktører har bedre information. Der er mange personer i netværket som er tæt forbundne med hinanden fx venners venner, der ikke kender hinanden, men som har ressourcer, der kunne være gensidigt relevante. En øget synlighed af personer i netværket er principielt en fordel i alle typer netværk, men fordi det ikke-institutionaliserede netværk er sværere at overskue er det ekstra relevant her.

Ad. 2. Det er ikke tilstrækkeligt at kunne se, hvilke personer der er i netværket. Der skal også være en infrastruktur, der understøtter *udvekslingen* af sociale ressourcer.

Ad. 3. En infrastruktur til etablering af social handling i det sociale netværk gøre det lettere for de rigtige personer at mødes om den rigtige aktivitet. Hvis der kan skabes en højere grad af interaktion mellem personerne i netværket vil det øge styrken af relationerne og dermed muligheden for at mobilisere sociale ressourcer. Sådanne aktiviteter vil også kunne producere nye sociale ressourcer. Afhængig af hvilken aktivitet og hvor længe den forløber vil den kunne udvikle sig til et praksisfællesskab.

Ad. 4. Meningen med at den enkelte personer skal kunne danne sig et overblik over sit netværk falder tilbage på argumentet, om at vores handlemuligheder i høj grad er

bestemt af de sociale ressourcer, der findes i det sociale netværk. Et overblik over karakteren af de sociale ressourcer i netværket vil kunne give et generelt billede af de handlemulighederne man har med det nuværende sæt af kontakter. Det sætter en i stand til i princippet at forholde sig strategisk til sit ikke-institutionaliserede netværk på samme måde som man kan gøre det i de mere overskuelige institutionaliserede netværk, som fx familien eller arbejdspladsen.

Med en implementering af disse punkter vil man så genskabe de institutionaliserede netværk igen? Dette vil højst sandsynligt ikke blive tilfældet. Det vil i hvert fald blive en anden grad af institutionalisering, som hverken er bestemt af traditionen (her har vi altid boet), tilfældet (jeg blev født i denne familie) eller det overgribende design (det er bestemt af disse medarbejdere skal arbejde sammen). Disse former for institutionalisering er set fra individets synspunkt uintenderede. Med en implementering af ovenstående forslag, vil der i højere grad blive tale om en *intenderet* institutionalisering. Dette vil blive tydeligere, når konceptet beskrives. Inden konceptet beskrives skal dog først i et kort kapitel se på, hvad der findes af andre teknologier, som understøtter sociale netværk.

Kapitel 3: It-understøttelse af sociale netværk

I det indledende kapitel blev sløret løftet lidt for, at det er svært at finde it-applikationer, der understøtter ikke-institutionaliserede netværk. De fleste (hvis ikke alle) applikationer, der understøtter sociale netværk tager udgangspunkt i det institutionaliserede netværk. Typisk handler disse applikationer om understøttelse af kommunikationen, koordination og distribuerede aktiviteter, hvor aktørerne ikke er tilstede sammen fysisk. Der kan gives mange eksempler på denne type applikationer. Lad os blot nævne nogle få.

Kontorprogrammer som Lotus Notes og Outlook, er et eksempel på applikationer*, som bruges til at kommunikere internt i en gruppe og til at koordinerer gruppens (de institutionaliserede netværks) aktiviteter gennem fx fælles kalender og fælles databaser.

En anden type af applikationer er programmer der understøtter koordineringen af komplekst arbejde. Det kan fx være workflow-systemer, der stipulerer en bestemt arbejdsgang og/eller understøtter artikulation af kontingente forhold i arbejdssituationen, så arbejdets udførsel løbende kan genforhandles (se fx Schmidt & Simone 1996; Schmidt & Bannon 1992). En tredje gruppe af applikationer understøtter distribuerede aktiviteter ved at skabe et fælles virtuelt "work-space". Medlemmer af en gruppe kan altså arbejde sammen synkront, selvom de ikke er tilstede på samme fysiske lokalitet. (se fx Benford, Greenhalgh, Reynard, Brown & Koleva 1998; Ishii, Minoru & Kazuho 1994).

Der kan argumenteres for, at denne type applikationer er et svar på en mindre institutionalisering af mange arbejdssituationer. Det kan fx være arbejde, hvor mange dele af en arbejdsproces skal koordineres i relation til hinanden og ikke kan planlægges på forhånd. Fx i just-in-time produktion (Schmidt 1997). I forhold til den klassiske og strengt hierarkiske organisation, hvor enhver del af arbejdsprocessen er planlagt i detalje er der tale om en mindre grad af institutionalisering, fordi forholdene løbende ændres. Men ligesom i beskrivelsen distriktspsykiatrien i Helsinki er just-in-time produktion og lignende fleksible produktionsformer stadig i høj grad institutionaliserede. Der er overordnede mål for produktion, bestemte medarbejdere ansat, bestemte medarbejderroller at udfylde, etc. som ikke mindst er institutionaliseret i de teknologier, der understøtter denne form for arbejde i kraft af indbyggede protokoller for arbejds-

* Nardi et al. (2001) har udviklet systemet "ContactMap" til specifikt til netværkere. Programmet visualiserer netværkerens primære relationer, som netværket er lettere at administrere.

gangen (se Schmidt 1997). At folk arbejder fysisk distribueret kan godt resultere i en mindre grad af institutionalisering, men igen, det foregår stadig inden for en klar institutionel ramme. Aktørerne skal ikke forhandle om hvem der skal gøre arbejdet, hvad der skal laves, etc. Det ændres ikke specielt af en distribueret arbejdsform.

Men hvad med internettet? Er det ikke oplagt, at når internettet i sig selv er et netværk, understøtter det også ikke-institutionaliserede netværk? Eller rettere findes der applikationer på internettet, som understøtter netværket? Det korte og måske lidt overraskende svar er, at det gør der kun i ringe grad. Hvis vi ser bredt på de teknologier som bruges til social kommunikation på internettet er der praktisk taget ingen af disse teknologier, som tager udgangspunkt i det personlige sociale netværk som sådan. Hvis man tænker på internetteknologier som virtuelle fællesskaber, nyhedsgrupper og mailinglister er de typisk interessefællesskaber. Det er grupper, som enten er helt private eller fuldt offentlige. Man kan skabe sig nye venner og bekendte på internettet ved at bruge disse teknologier, men det adskiller sig ikke fra at melde sig ind i en forening, et fagfællesskab, en fritidsklub eller hvad det nu er. Interaktiviteten foregår på internettet, hvilket giver den en anden karakter, men princippet om, at man danner en fællesskab, som enten er lukket (kun for indbudte medlemmer) eller fuldt offentlig (alle kan deltage) er det samme som uden for internettet. Vi er som regel ikke en del af disse fællesskaber som en konsekvens af det sociale netværk, eller rettere disse fællesskaber tager ikke udgangspunkt i vores eksisterende sociale netværk. De danner så at sige et parallelt virtuelt socialt netværk. Der skal ikke herske tvivl, om der kan være stærke relationer mellem personer i virtuelle fællesskaber, men disse fællesskaber knytter ofte ikke an til vores eksisterende netværk. I denne type af teknologier mangler man med andre ord referencen på hinanden. Dvs. det er tale om en udbygning af netværket med nye virtuelle kontakter.

En anden gruppe af teknologier tager i et vist omfang udgangspunkt i vores sociale netværk. Det er kommunikationsteknologier som *email* og *instant messaging*. Disse teknologier kan være gode til at opretholde fysisk distribuerede fællesskaber, men de tager stadig udgangspunkt i gruppen – det lukkede fællesskab. I instant messaging har man en ”buddyliste”, der udgør ens venner, og i mange emailprogrammer har man en liste med sine kontakter. Man kan sige at disse programmer understøtter kommunikationen i det primære led i netværket, men der er ikke nogen mulighed for at få indsigt i netværket ud over de primære kontakter eller etablere en aktivitet i netværket, der rækker ud over ens primære bekendtskaber. Som ekstra kommunikationsmedium kan email, instant messaging og lignende kan være med til at fastholde svagere forbindelser i netværket. Det er et supplement til andre kommunikationsmedier som telefon og snailmail.

Hvis vi kort skal opsummere er to væsentlige fordele ved internettet altså, at man lettere kan finde "soulmates", fordi man har en potentielt langt større kontaktflade. Dette er imidlertid et problem som mere er rettet mod små og institutionaliserede fællesskaber. Dvs. denne fordel ved internettet løser ikke specifikt de problemer, som vi har peget på, fordi det delvist er det omvendte problem, vi har med at gøre: At skabe stærkere forbindelser i det løse netværk og ikke få flere (og løsere) forbindelser via internettet. Den anden fordel ved internettet er forbedrede kommunikationsmuligheder i kraft af email, instant messaging, etc. Dette kan styrke relationerne i netværket, men ikke mere målrettet end så mange andre kommunikationsmedier kan det. Og internettet bliver ikke brugt til at skabe større synlighed af de sociale ressourcer, der findes i netværket. Vi bliver således ikke klogere på vores venners venner eksempelvis ved at bruge instant messaging.

Vi har nu set, at internettet i sin nuværende form kun vagt understøtter aktivitet i det ikke-institutionaliserede netværk, og at det hverken giver nogen konkret indsigt i de ressourcer, som findes i det sociale netværk eller et generelt billede af det netværk, vi er en del af.

Kapitel 4: Beskrivelse af koncept

I dette kapitel beskrives et koncept, der forsøger at honorere de krav, som blev opstillet i kapitel 3 til understøttelse af ikke-institutionaliserede netværk. I dette kapitel er det i langt højere grad en praktisk logik, der dominerer. Der er tale om et gearskift i forhold til det forrige og mere teoretisk prægede kapitel, uden dog at nærværende kapitel er aldeles teoriløst.

Konceptet er generisk, dvs. det er ikke rettet mod en bestemt brugskontekst, men mod understøttelse af ikke institutionaliserede netværk generelt. Som beskrevet i det indledende kapitel skyldes det primært, at det ikke-institutionaliserede sociale netværk i kraft af dets natur er svært at afgrænse til en bestemt kontekst. I beskrivelsen af konceptet vil der dog være bud på, hvor brugen kan rettes mod bestemte kontekster, og der vil også være konkrete eksempler på anvendelsen af det implementerede koncept*.

Konceptet består af fire komponenter:

1. Første komponent understøtter søgning i det sociale netværk efter bestemte personer ikke blot blandt primære bekendtskaber, men også blandt sekundære relationer (venners venner[†]), tertiære relationer (venners venners venner), etc. Formålet med denne funktionalitet at skabe en større gennemsigtighed af hvilke personer, der findes i det ikke-institutionaliserede netværk.
2. Andet komponent understøtter forespørgsler efter specifikke sociale ressourcer i det sociale netværk.
3. Tredje komponent drejer sig om at skabe en social aktivitet i netværket vha. det jeg kalder en "attraktor". Formålet med dette er at kunne producere nye sociale ressourcer i netværket.
4. Fjerde komponent handler om kunne danne et *generelt* overblik over, hvilket netværk jeg er en del af, og hvordan det er struktureret gennem forskellige statistiske analyser af netværket.

* Af hensyn til læsbarheden vil det implementerede koncept fremover blot blive betegnet "systemet".

† Når jeg taler om venners venner, er der ikke nødvendigvis tale om venner. Der kunne også have stået kollegers kolleger. Eller kollegers venner, etc.

I præsentationen af konceptet skal man forestille sig, at det er en internetbaseret teknologi, hvor brugeren anvender systemet gennem en klient. Klienten kan være et web-interface i en html-browser; det kan være et stand-alone program, der afvikles på brugerens computer eller en applet i en mobiltelefon. Mulighederne er mangfoldige. Hvordan brugeren konkret interagerer med systemet er med andre ord ikke afgørende. Det, der bliver lagt vægt på i beskrivelsen af konceptet, er *funktionaliteten*, og ikke interaktiviteten. Der bliver altså ikke beskrevet bestemte brugergrænseflader o. lign. Ikke at det ikke er vigtigt, men det ligger uden for specialets fokus.

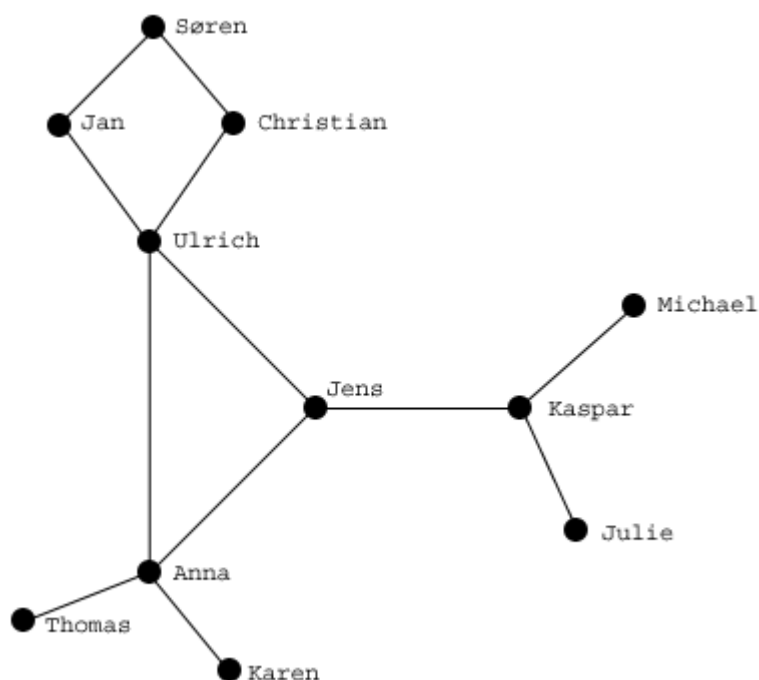
Det skal også bemærkes, at konceptet ikke er et nyt internetbaseret medium. Når der fx tales om at skabe social aktivitet i netværket er det ikke meningen at denne aktivitet skal *medieres* af systemet, der er snarere tale om, at aktiviteten bliver *katalyseret* af systemet. Om folk vælger at interagere virtuelt eller fysisk er sådan set konceptet uvedkommende. Hensigten med konceptet er ikke at flytte aktiviteten i det sociale netværk over på internettet. Hensigten er at skabe aktivitet i netværket vha. internettet. Dette vil dog stå mere klart, når konceptet er beskrevet. Det skal også understreges, at beskrivelsen af konceptet ikke er en kravspecifikation i systemudviklingsmæssig forstand (se fx Pressman 2000). Det er ikke meningen, at man skal kunne implementere et system efter den beskrivelse, der gives. Formålet med beskrivelsen er at give en klar forståelse af, hvad konceptet går ud på, og finde empiriske sensibiliteter, dvs. hvilke aspekter ved konceptet, der kan være ekstra vigtige at få undersøgt, fx fordi de kontroversielle.

De overordnede funktionaliteter, jeg har angivet kræver – for at kunne fungere en repræsentation af det sociale netværk – et virtuelt socialt netværk. Det giver eksempelvis ikke mening at søge i netværket vha. informationsteknologi, hvis ikke vi har en afbildning af netværket at søge i. Ej heller er det muligt at arrangere aktiviteter eller lave statistik på netværket. Det første der skal beskrives af konceptet er derfor det virtuelle sociale netværk, som kan siges at udgøre infrastrukturen af konceptet, som den øvrige funktionalitet bygger oven på. Derefter skal ovenstående fire funktionaliteter uddybes. Beskrivelsen af både det virtuelle netværk og de enkelte funktionaliteter afsluttes med en række spørgsmål, som skal bruges i interviewene. Konceptbeskrivelsen i dette er kapitel er ikke endelig. Den vil få et empirisk korrektiv, når konceptet er blevet konfronteret med brugerne. Men mere om det i kapitel 5.

Virtuelt socialt netværk

Formålet med virtuelle sociale netværk er, at det skal repræsentere det virkelige sociale netværk, således at det er muligt at få et panoptisk vue (med visse begrænsninger, som vi skal se senere) og skabe kontakt mellem personer i netværket.

En illustration af et forsimpelt virtuelt netværk kan fx se sådan ud (det er samme netværk som på figur 2.1):

Figur 4.1. Et forsimpelt virtuelt netværk.

Som det fremgår af Figur 4.1 repræsenterer det virtuelle sociale netværk Jens's tre relationer og deres relationer igen, etc. Netværket er forsimpelt, da personer i netværket højst sandsynligt har mange flere relationer, end det er illustreret på figuren. Det er også kun et vist udsnit af det samlede sociale netværk, som er repræsenteret. Vi kan således kun se op til 3 led væk fra Jens (Søren er i tredje led), og karakteren af relationerne er heller ikke beskrevet (er venner, kolleger, etc.) . Ikke desto mindre vil man med en sådan repræsentation allerede have et større overblik over, hvilke personer, som findes i netværket (og dermed hvilke potentielle sociale ressourcer, man har adgang til), man vil kunne arrangere aktiviteter med personerne i netværket (forudsat at de kan kommunikere sammen), og det vil også være muligt at få en idé om kønssammensætningen af det sociale netværk. Jeg skal først beskrive, hvordan det virtuelle netværk bliver til (det opstår klart nok ikke af sig selv), og derefter skal jeg beskrive, hvordan denne repræsentation kan gøres mere fyldestgørende og brugbar (ikke så forsimpelt som her), og diskutere de teoretiske og især praktiske problemer, der er ved at repræsentere det sociale netværk.

Oprettelse i det virtuelle netværk

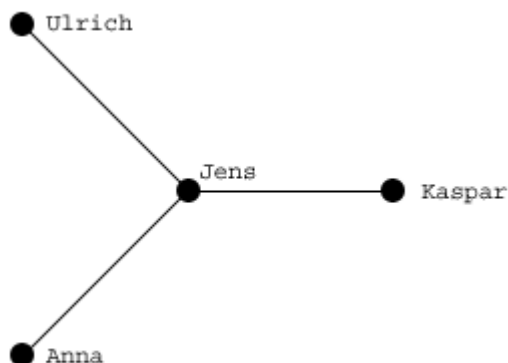
Hvis man ønsker at bruge konceptet (som vi indtil videre kun har skitseret), starter det med at man opretter sig i det virtuelle sociale netværk. Det kan ske enten på eget initi-

ativ, eller fordi man er blevet inviteret af en person, der allerede er en del af systemet. Hvis man opretter sig på eget initiativ (eksempelvis på en dertil indrettet hjemmeside) vil man som udgangspunkt være alene i det virtuelle netværk. Den situation ses på Figur 4.2:

Figur 4.2. Alene i netværket.

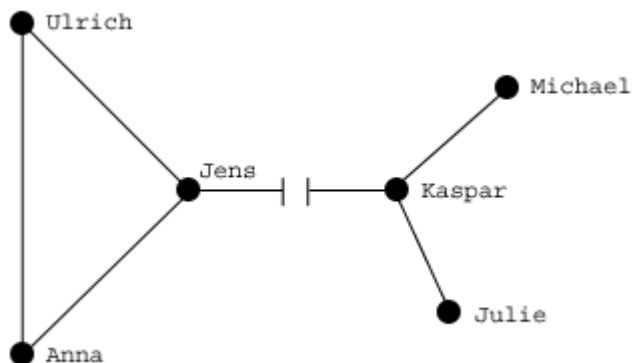
Der er selvfølgelig ikke meget sjov ved at være alene i det virtuelle sociale netværk. Derfor vil man typisk, når man har oprettet sig selv invitere de af ens primære kontakter, man ønsker at have en relation til med i netværket. En sådan invitation foregår via systemet ved, at der bliver sendt en email til de inviterede indeholdende et link til en hjemmeside, hvor de kan oprette sig. På Figur 4.3 kan vi se at tre af Jens's invitationer er blevet accepteret.

Figur 4.3 Tre af Jens' invitationer er blevet accepteret.

Hvis man opretter sig i det virtuelle netværk gennem en invitation, vil der automatisk blive oprettet en forbindelse mellem den, som inviterer og den inviterede. Hvis den inviterede allerede er en del af netværket vil to dele af det virtuelle netværk blive rela-

teret, som ikke tidligere har været direkte forbundet. Det kan ses på Figur 4.4, hvor to personer (Jens og Kaspar), der ikke før var direkte forbundet i netværket forbindes.

Figur 4.4 To dele af netværk knyttes sammen med forbindelsen mellem Kaspar og Jens.

Som det fremgår af disse figurer vil det virtuelle sociale netværk vokse i takt med, at forskellige personer bliver inviteret og accepterer invitationen. Der er altså ikke nogen central administration af det virtuelle netværk. Det er selvfølgelig også muligt at slette en relation mellem to personer, hvis den ene eller begge parter ikke længere ønsker at være relateret med hinanden.

Som nævnt er det begrænset, hvor interessant det virtuelle sociale netværk er, hvis man kun kan se folks navn, og heller ikke har nogen viden om på hvilken måde folk er relateret (om de er venner, familie, kolleger, etc.). Jeg skal derfor nu gå i detalje med først, hvordan personer og dernæst relationer skal repræsenteres i det virtuelle netværk.

Repræsentation af en person – en virtuel identitet*

Som beskrevet i det indledende kapitel er konceptet et generisk koncept, dvs. det er ikke rettet mod en bestemt brugskontekst. Grunden til det er, som det også blev nævnt, at det ikke-institutionaliserede netværk ikke lader sig isolere en til en bestemt sammenhæng. Man kan måske endda sige, at det er det ikke-institutionaliserede netværks kendetegn. At der ikke er en bestemt isolerbar kontekst til netværket er dog ikke ensbetydende med, at vi ikke bruger netværket til forskellige funktioner. Det er fx muligt både at *date* og søge job i det samme netværk. Spørgsmålet er imidlertid, om en person skal være repræsenteret i netværket på samme måde i forhold til begge situationer? Det er næppe tilfældet. Dvs. et generisk koncept åbner som udgangspunkt op for en mangfoldig repræsentation af den enkelte person i forhold til, hvilken funktion det virtuelle sociale netværk skal spille.

En løsning kunne være at etablere forskellige ”verdener”, dvs. dedikerede netværk for hver funktion, man vil understøtte. Man kunne fx lave et site, som handlede om dating, og et som handlede om jobsøgning, der set fra brugerens synspunkt ikke havde noget med hinanden at gøre, men som brugte den samme underliggende generiske teknologi (konceptet). Den strategi er der imidlertid temmelig åbenlyse problemer med. Folk, der *ikke* er singles har sandsynligvis ikke lyst til at være en del af dating-netværk (det kunne sende nogle uheldige signaler). Dvs. det er kun singles, der vil lade sig invitere til at være en del af netværket, og dette vil betyde en unødigt stor begrænsning af de personer, der er en del af netværket. Personer, der ikke er singles selv, kan udmærket have relationer, der er singles. Men disse personer vil ikke blive en del af dating-netværket, fordi personen, der ikke er single, aldrig opretter sig. Der er med andre ord en masse personer i netværket, som er interessante i dating sammenhæng, med der ikke ville være adgang til, hvis netværket er dedikeret til dating

* Spørgsmålet om en virtuel identitet er ikke kun et spørgsmål, som er relateret til dette koncept. De allerstørste virksomheder i It-branchen er involveret i at lave en virtuel identitet. Microsoft har udviklet det såkaldte ”Passport”(www.microsoft.com/passport), og det Sun ledede ”Liberty Alliance” (www.projectliberty.org) med støtte fra en lang række store firmaer som Nokia, HP, Cisco, Sony, SAP, m.fl. har tilsvarende udviklet en specifikation for en virtuel identitet. ”Passport” og Liberty Alliance’s digitale giver en unik identifikation af hver enkel bruger på internettet og indeholder oplysninger om brugerens adresse, email, navn, kontonummer plus en halv snes flere lignende kategorier. Tanken med de to projekter er gøre det lettere at handle på internettet, således man ikke skal indtaste de samme oplysninger om og om igen for hvert e-handelssted, der besøges, men kan nøjes med at oplyse brugernavn og password på sin digitale identitet. Disse projekter understøtter altså én type aktivitet, handel. Hvis man skal sætte tingene på spidsen reduceres man som person alene til forbruger, fordi det er forbrugerrelaterede oplysninger, identiteten indeholder. Som det vil fremgå af ovenstående sigter jeg imidlertid mod en langt større variation af identiteten, og dermed også hvilke typer *aktiviteter* identiteten understøtter.

alene. Det samme kan siges om et jobsøgningsnetværk. Hvis man har et job, er man sandsynligvis ikke interesseret i at være en del af et jobsøgningsnetværk (det kan også sende nogle uheldige signaler). Pointen er altså, at hvis netværkets funktion bliver for specifik reduceres antallet af potentielt interessante kontakter i netværket drastisk. Netværket skal altså have et vist generisk præg for at være anvendeligt.

Men hvordan sikres, at både jobsøgere, datere og frimærkesamlere for den sags skyld vil bruge det samme netværk? Hvordan sikres, at selvom konceptet er generisk, kan det tilpasses forskellige konkrete brugsfunktioner? Eller formuleret mere præcist: hvordan sikres, at personens virtuelle identitet, bliver tilstrækkelig ekspressiv og fleksibel samtidig med, at identiteten også er søgbar?

Jeg foreslår, at den virtuelle identitet opdeles i generelle oplysninger og i moduler. Dvs. at det er muligt for brugeren af sammensætte sin identitet på baggrund af specifikke moduler, som passer til en bestemt funktion. Desuden foreslår jeg, at de enkelte kategorier i identiteten er hierarkiserede, hvis det giver mening. Det kan fx være i relation til uddannelse. Er man eksempelvis er uddannet i design, kommunikation og medier fra It-højskolen vil man samtidig være cand. it. (som alle kandidater bliver fra It-højskolen) og endnu mere generelt være akademiker. Brugeren kan selv vælge hvilket generalitetsniveau en hierarkiseret kategori skal have. I praksis vil der dog være grænser for specificiteten, da systemet ikke kan kende alle hierarkier udtømmende. Der er også mange kategorier, hvor det ikke giver mening at hierarkisere fx alder, køn. Jeg skal nu give et eksempel på, hvad både en generel identitet og konkrete modul kan indeholde.

Generel virtuel identitet
Navn: Hans Hansen
Adresse: Lange Müllers Gade 7 1. th 2100 København Ø, Danmark
Køn: Mand
Civil stand: Ugift
Fødselsdag: 02-04-1975
E-mail: hans@hansen.name
Web: www.hans.hansen.name
Uddannelse: Cand.it
Profession: Systemudvikler
Arbejdsplads: Mærsk
Beskrivelse: Jeg arbejder for Mærsk Data som systemudvikler. Jeg spiller tennis i min fritid...

Figur 4.5 Et forslag til en generel virtuel identitet. Kategorierne kan dog vælges til og fra efter ønske.

Den generelle identitet kan opfattes, som en slags minimumidentitet, der er relevant på tværs af mange forskellige sammenhænge. Ingen af de ovenstående kategorier er tvungne. Det er op til personen selv bestemme, hvor mange af disse oplysninger, der ønskes oplyst. I princippet kan man nøjes med sit navn.

Et specifikt modul til kandidater fra It-højskolen
Linie: Design, kommunikation og medier.
Fagområde(r): Usability, organisationer, programmering.
Programmeringserfaring: Delphi, SQL, PHP, Java
Projektledelserfaring: Ja
År på arbejdsmarkedet: 5.
Beskrivelse: Jeg interesser mig for brug af it i organisationer, og også for programmering. Jeg har også arbejdet med design af brugergrænseflader...

Figur 4.6 Et eksempel på et specifikt identitetsmodul til kandidater fra It-højskolen

Det modulet til kandidater fra It-højskolen er langt mere specifikt end den generelle virtuelle identitet, og det er indlysende, at fx programmeringserfaring ikke er relevant for ret mange andre end it-professionelle. Idéen er altså at man ud over de få generelle oplysninger kan sammenstykke sin identitet ud fra moduler, som passer til ens identitet.

Der er ingen tvivl om, at det i praksis er et ret stort arbejde at lave kategoriseringshierarkier og moduler. Man kunne dog forestille sig at forskellige interesseorganisationer designede moduler, som kunne stå til rådighed for typisk deres medlemmer. Alumneforeningen på It-højskolen er interesseret i at skabe et netværk blandt færdige kandidater. En sådan organisation kunne designe et modul, som passede til kandidater fra It-højskolen. Man behøvede heller ikke starte med noget så specifikt som kandidater fra It-højskolen. Man kunne fx arbejde med brancher. It-branchen er et eksempel. Det ville give mere generelle kategorier, men de ville stadig være brugbare for kandidater fra It-højskolen, om end mindre specifikke. Endelig er der også den tekstbaserede beskrivelse af identiteten, hvor man uddybe de aspekter af identiteten, som ikke indfanges i kategorierne.

Blot for at vise mangfoldigheden af moduler kunne et andet og mere personligt modul se sådan ud:

Et personligt modul
Stjernetegn: Vædderen.
Musik: Jazz, techno, klassisk, alternative.
Favorit film: Blade Runner, A Clockwork Orange
Sport: Tennis, svømning, sejlsport.
Single: Ja.
Højde: 179 cm
Vægt: 72 kg
Øjenfarve: Grønne

Figur 4.7 Et eksempel på et personligt identitetsmodul.

Det centrale rationale bag konceptet er, at det skal øge adgangen til sociale ressourcer i det ikke-institutionaliserede sociale netværk. Derfor er det et relevant spørgsmål at stille om de virtuelle identiteter vitterligt repræsenterer de sociale ressourcer i netværket. Man kan sige, at de virtuelle identiteter *indirekte* repræsenterer de sociale ressourcer. Ved at give et billede af personen giver man et indtryk af, hvilke ressourcer vedkommende har til rådighed. Dette kan selvfølgelig ikke blive fuldstændig præcist eller udtømmende. Omvendt er det en uoverskuelig opgave at skulle repræsentere alle de sociale ressourcer en person besidder (blot tænk på den viden en person har, der kan deles med andre personer). Derfor denne fremgangsmåde. Der findes dog en funktionalitet i systemet, hvor man kan efterspørge specifikke sociale ressourcer. Det skal vi vende tilbage til nedenfor

Repræsentation af relationer i netværket

I repræsentation af en person i virtuelle netværk har meningen ikke været at beskrive denne person fuldstændigt i sin levede mangfoldighed. Dette er både praktisk og principielt umuligt. I stedet er personen blevet repræsenteret i forhold til den funktion repræsentationen har. Det samme gør sig gældende med repræsentationen af relationen mellem to personer i netværket. Den levede relation mellem to personer kan heller ikke beskrives fuldstændigt i en repræsentation. Igen skal vi dog forholde os pragmatisk og prøve at give et bud på, hvordan det er muligt at give en rimelig og praktisk beskrivelse af relationen mellem to personer i netværket.

Hvad er vigtigt at repræsentere ved relationen mellem to personer i netværket? Hvis vi anskuer det i forhold til at få adgang til sociale ressourcer gennem netværket, er *styrken* af relationen en vigtig parameter, som det blev skrevet i kapitel 2. Hvis jeg betragter en af mine venners kontakter gennem det virtuelle netværk og gerne vil i kontakt med vedkommende, er det relativt vigtig information at vide, hvor god ven min ven er med personen, jeg vil i kontakt med. Hvis de er rigtigt gode venner, er det

forholdsvist let for mig at kontakte vedkommende og blot henvise til vores fælles ven. Hvis det er en mere perifer kontakt, er det en del vanskeligere at skabe en relation til vedkommende – dog afhængig af, hvad relationen drejer sig om.

I den korte gennemgang af strukturel analyse og dens beskrivelse af sociale netværk blev styrkens relation estimeret ud fra den sociale tæthed mellem de to personer (om de er familie, venner eller kolleger eksempelvis), relationens multipleksitet, dvs. hvor mange typer af relationer, har man med den samme person (er man eksempelvis *både* venner og kolleger eller kun en af delene) og endelig frekvensen af kontakt mellem personerne. At beskrive den sociale tæthed og relationens multipleksitet er forholdsvist enkelt. Det handler blot om, at når en relation mellem to personer i netværket oprettes, beskriver hver enkelt person, det eller de forhold, de har til hinanden, fx om de er venner eller bror og søster eller venner *og* kolleger. Det er mere vanskeligt at repræsentere frekvensen af kontakt mellem to personer. Man kan bede brugerne angive, hvor ofte, de ser hinanden, eller systemet kan vurdere det fx ud fra, hvor ofte to de to personer deltager i den samme aktivitet arrangeret gennem systemet. Begge mål vil dog være behæftet med en vis usikkerhed. Mere generelt kan man sige, at disse mål ikke nødvendigvis afspejler den reelle styrke af relationen mellem personerne. Man kunne derfor bede folk angive, hvor tæt knyttet de er til hinanden. Det peger imidlertid på et mere grundlæggende problem ved at angive styrken af relation i det virtuelle netværk: I det virkelige sociale netværk ved vi måske nok, hvor tæt knyttet, vi er til forskellige af vores kontakter, men det er ikke noget, vi offentliggør til andre. Det er ikke mindst uheldigt, hvis de to personer i relationen vurderer styrken forskelligt. Det kan også være problematisk at offentliggøre frekvensen af en relation.

Det forslås derfor at nøjes med at beskrive relationens type og dens multipleksitet, dvs. hvilke og hvor mange relationer, der er mellem to personer. Det betyder en vis usikkerhed på styrken af relationen, omvendt er det ikke kompromitterende oplysninger.

Nedenfor er angivet forskellige typer af relationer. Det er ikke en udtømmende liste, men det viser eksempler på, hvordan en relation kan beskrives.

Typer af relationer
Ven
Datter
Søn
Mormor

Kollega
Medarbejder
Chef
Bror
Søster

Figur 4.8 Eksempler på beskrivelse af en relation. Listen er ikke udtømmende.

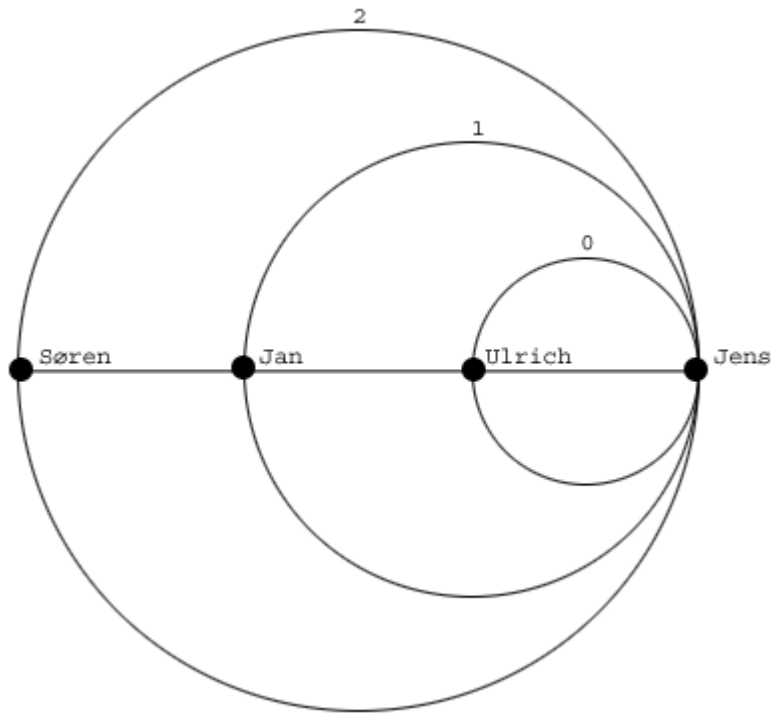
En relation beskrives når to personer opretter en relation mellem hinanden i det virtuelle netværk. Begge personer beskriver typen af relationen, da den ikke altid er symmetrisk fx bror-søster.

Synlighed af en relation

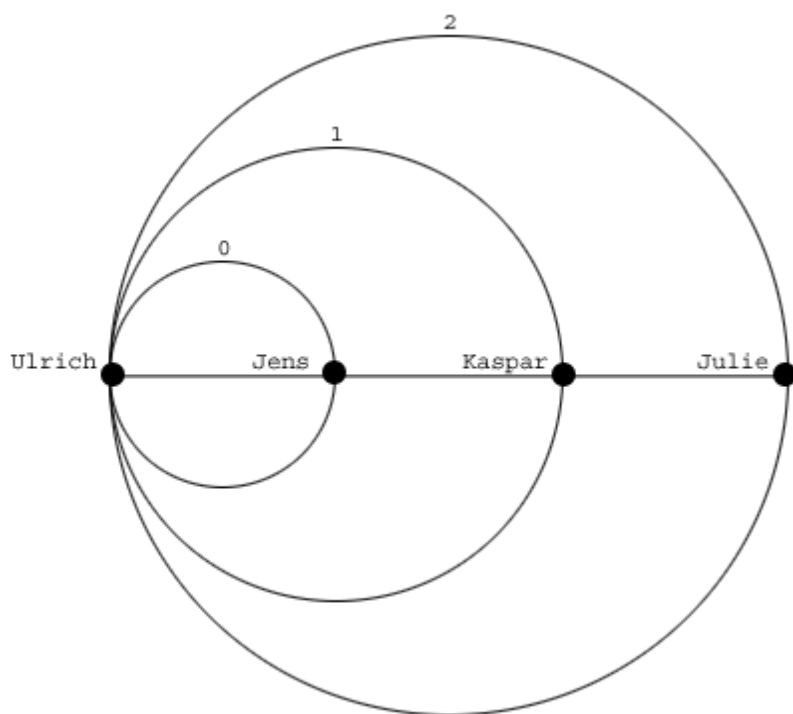
Indtil videre har vi beskrevet den virtuelle identitet og relationerne mellem personer som værende synlige for alle i hele netværket. Det betyder i praksis, at alle i netværket kan se, hvem du er, og hvilke primære relationer, du har. Det har også været tilsigtet. Et af formålene med konceptet er netop at øge synligheden af de sociale ressourcer i netværket gennem en større indsigt i, hvilke personer, der findes i netværket. Men dette er også et af de mere kontroversielle aspekter ved konceptet. På den ene side giver det adgang til et stort antal kontakter, men samtidig blottet man sig selv og sin vennekreds for ligeså mange kontakter. Man bliver ikke bare eksponeret i kraft af sin egen virtuelle identitet, men også i kraft den strukturelle placering, man har i et netværket. Man risikerer at blive *guilty by association*, når man ikke har fuld kontrol over, hvordan ens kontakter vælger at præsentere sig selv. Samtidig er det ikke realistisk at tro, at en reference kan bruges til ret meget, hvis den er mere end tre til fire led væk fra en selv. Hvis man kommer ud over venners venners venner er transitiviteten af relationen så lille i netværket, at forbindelsen ikke er anderledes end, hvis to tilfældige personer mødes på gaden.

Der kan altså argumenteres for, at det ikke er relevant at have maksimal synlighed af relationer i netværket, og at det er ønskværdigt også at kunne begrænse synligheden af bestemte relation. Til hver relation er der derfor knyttet et tal, der angiver, hvor mange led ud i netværket relationen kan ses. Har en relation værdien 0 betyder det, at kun de to personer, der har oprettet relationen kan se, at der findes en relation mellem disse to personer. Andre personer i netværket vil ikke kunne se, at de er associeret. Har en relation værdien 1 betyder det, at de to personers andre primære relationer kan se relationen. Har relationen værdien 2 betyder det, at de sekundære relationer, dvs. venners venner, kan se relationen og så fremdeles. Det er vigtigt at understrege, at det er *relationens* synlighed og ikke personens synlighed, der sættes, men fordi en person bliver synlig i netværket *gennem* de relationer vedkommende har til andre kontakter, afhænger personens synlighed også af relationernes synlighed. Hvis en person ikke ønsker at offentliggøre nogen af sine relationer skal ved-

kommende blot sætte synligheden af alle relationer til 0. For at gøre det lidt mere anskueligt er det illustreret på Figur 4.9 og Figur 4.10, der viser den samme relation mellem Jens og Ulrich med forskellige synligheder. Figur 4.9 viser synligheden set fra Ulrich's del af netværket, mens Figur 4.10 viser synligheden fra Jens's side. Netværket er det samme som på Figur 4.1, men alle relationer er ikke medtaget.

Figur 4.9 Netværk med forskellig synlighed som et tal set fra Ulrichs side. Hvis to personer er inden for eller på periferien af en cirkel kan disse to personer se hinanden ved en synlighed af størrelsen angivet over cirklen.

Figur 4.10 Netværk med forskellig synlighed som et tal set fra Jens' side. Hvis to personer er inden for eller på periferien af en cirkel kan disse to personer se hinanden ved en synlighed af størrelsen angivet over cirklen.

I mange tilfælde vil synligheden ikke blive sat til det samme tal af de to personer. Det kan være, at den ene person ønsker en synlighed på 1, mens den anden ønsker en synlighed på 3. I en sådan situation er det den laveste synlighed, der gælder (1 i dette tilfælde). En synlighed kan altså ikke blive overtruffet af andre – den er den samme på begge sider af relationen. En synlighed er også symmetrisk forstået på den måde, at to personer i netværket altid er synlige for hinanden. Person A kan altså ikke se person B i netværket uden at person B også kan se person A. En begrænsning af synligheden af en relation betyder altså en tilsvarende begrænsning af udsynet gennem denne relation. Det er op til den enkelte at afstemme sine ekshibitionistiske og voyeuristiske behov med hinanden. Men som sagt er der formentlig ikke megen idé i at have en synlighed større end 3 eller 4, og derfor er synligheden som standard sat til 3.

At synligheden af en relation kan reguleres er et eksempel på en simpel institutionalisering af det virtuelle netværk. I kapitel 2 blev det beskrevet, hvordan institutionaliserede netværk ofte er kendetegnet ved at have regler, formelle eller uformelle, der regulerer adgangen til sociale ressourcer. En regulering af synligheden af en relation i det virtuelle netværk er også en måde regulere adgangen til sig selv, og dermed ens sociale ressourcer på. Om end meget simple end i det virkelige sociale netværk, hvor disse regler ofte er meget komplekse. I det lys giver det virtuelle sociale netværk

ikke bare adgang til sociale ressourcer – det fungerer også som et filter, der holder fjernere relationer ude, hvis man indskrænker sin synlighed.

Det er interessant at se reguleringen af synlighed i virtuelle sociale netværk i relation til den traditionelle diskussion af *privacy* på internettet (fx artiklerne i Agre & Rothenberg 1997). Her handler diskussionen om, hvordan det sikres, at personlige oplysninger holdes private. Dette er en meget central diskussion af hensyn til overvågning, misbrug, etc., men det også vigtigt at erkende, at vi også har et behov for at eksponere os i en vis udstrækning. Det afspejles også på internettet. Her eksponerer folk sig, men problemet er, kan man sige, at man enten er fuldt offentlig eller fuldt privat. Det er sjældent (hvis ikke aldrig) muligt at eksponere sig selv inden for en begrænset horisont. Enten ved man præcist (hvis *privacy* fungerer), hvem (en eller flere personer) der kan se ens oplysninger, ellers kan alle se dem. Men det er ikke sikkert, at man ønsker dette enten eller, som det som regel antages i diskussionen af *privacy*. Det kan være vi gerne vil gøre vores oplysninger semi-offentligt tilgængelige. Dvs. inden for en horisont, hvor vi føler os trygge, men hvor vi ikke nødvendigvis kender alle personer, der kan se de oplysninger, der eksponeres. Et eksempel er *netdating*. Folk dater på nettet for at finde en partner, og i den forbindelse eksponerer de en profil af dem selv – meget lig det personlige modul til en virtuel identitet beskrevet ovenfor. På den måde etableres en kontakt til en anden person, og typisk efter en korrespondance af en vis varighed på nettet mødes folk, hvis de har fundet hinanden interessante. Dette kan fungere i mange tilfælde, men man risikerer også som netdater at møde en anderledes person end man troede. Det sker ikke sjældent, at der lægges falske profiler ud, og folk ikke beskriver sig selv ærligt. Fundamentalt er situationen forbundet med en vis usikkerhed. Man risikere at møde en ubehagelig person på den ene eller den anden måde. Den pris man betaler for at eksponere sig for personer, der er interessante, er samtidig at eksponere sig for personer, der er uinteressante, ubehagelige eller måske ligefrem farlige. Eksponerer man sig derimod i det virtuelle netværk inden for begrænset horisont med eksempelvis et personligt modul så ingen fjernere end venners venners venner kan se en, løbes en mindre risiko, fordi man ofte vil have fælles bekendte og almindelige sociale regler derfor er i kraft.

I forhold til diskussion om *privacy* på internettet kan man sige, at det ikke nytter kun at fokusere på, hvordan oplysninger kan holdes helt private, fordi vi også har et behov at dele oplysninger med andre også på en delvis ukontrollabel façon. Det virtuelle netværk tilbyder altså en ny type *privacy*, der ikke er helt privat, men heller ikke helt offentlig.

Empiriske sensibiliteter

Vi har nu set på, hvordan et virtuelt socialt netværk ser ud og kan opbygges. Vi har diskuteret nogle af de problemer, der er ved et sådant virtuelt netværk både teoretisk og praktisk. På den baggrund kan der formuleres nogle empiriske sensibiliteter eller opmærksomheder, der skal holdes for øje i indsamlingen af empirien:

1. Vi har været inde på, at det af hensyn til netværkets størrelse ikke er hensigtsmæssigt at dele netværket op i separate funktioner, som fx dating og jobsøgning. Men synes informanterne også om et generelt netværk? Risikerer man at blande sociale sfærer sammen, vi i hverdagslivets sociale fabrik uopmærksomt holder adskilt.
2. Mere konkret er det vigtigt at være opmærksom på, hvad informanterne synes om, at andre personer direkte kan se deres bekendtskaber. Føler de sig *guilty by association*. Føler de, at de blottes sig?
3. Er det tilstrækkeligt at kunne regulere adgangen til sin person ved at sætte synligheden af vores relationer i det virtuelle netværk?

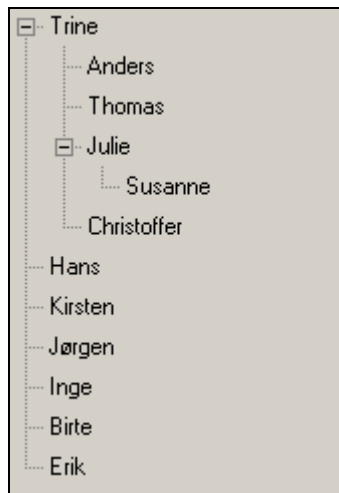
Med baggrund i ovenstående gennemgang af det virtuelle netværk skal konceptets egentlige funktionalitet nu beskrives.

Konceptets funktionalitet

Beskrivelsen af konceptet funktionalitet er delt op i fire afsnit. Søgning efter personer i netværket, som man er interesseret i (der besidder sociale ressourcer som kunne være interessante). Forespørgsler efter specifikke sociale ressourcer. Etablering af aktiviteter i det sociale netværk vha. af såkaldte ”attraktorer” og statistikker på sociale netværk. Det skal bemærkes, at når jeg taler om det sociale netværk i denne sammenhæng er det de personer, som er en del af virtuelle sociale netværk. Systemet vedrører kun personer, der har oprettet sig i det virtuelle sociale netværk. Når jeg fx taler om søgning i de sociale netværk, mener jeg reelt søgning i det virtuelle sociale netværk.

Søgning i det sociale netværk

Søgning i det sociale netværk foregår enten manuelt eller automatisk. Manuel søgning består i *browsing* i netværket. Det er en måde at lede gennem venner, venners venner, etc. efter personer, som kunne være interessante. Det kan også være, man blot er nysgerrig efter se, hvem ens venner er venner med. Browsing i et netværket kan fx se sådan ud:

Figur 4.11Browsing i netværket.

Gennem browsing er det mere eller mindre tilfældigt, hvilke personer, man bliver opmærksom på. Ofte vil man være interesseret i en mere målrettet søgning. Til det formål kan man etablere en automatisk søgning, der gennemsøger netværket for personer med en bestemt virtuel identitet. Hvis man leder efter en ny kæreste kan man fx søge efter alle studerende mellem 20 og 30 år af det køn, man nu er interesseret i. En sådan søgning har også altid en horisont. Man kan fx sige, man kun ønsker at lede 2 led væk fra en selv. En definition af en sådan søgning kan se sådan ud:

Søgning
Køn: Kvinder
Alder: 20-30 år
Horisont: 2 led
Civil status: Single
Profession: Studerende

Figur 4.12 Et eksempel på en søgning i det virtuelle netværk

På ovenstående illustration er det ikke vist, hvordan de enkelte søgekategorier udvælges. Det er klart, at det er muligt at søge på de samme kategorier, som kan bruges til at sammenstykke en identitet. Jeg skal ikke vise, hvordan disse kategorier kan udvælges, men de kunne fx være organiseret både hierarkisk og i relation til de moduler, som identiteten er sammenstykket af. I ovenstående tilfælde, hvor man har valgt at søge på alle studerende kunne man fx i stedet have valgt at søge på alle humaniorastuderende, dvs. gå et trin længere ned i hierarkiet. Hvis der fandtes et identitetsmodul for humaniorastuderende, kunne man også have valgt at udvælge en kategori derfra (fx om man er socialkonstruktionist eller ej). Det er altså muligt at få listet de forskellige identitetsmoduler, der findes i systemet og vælge specifikke kategorier derudfra. Det er også muligt at forestille sig, at samtlige kategorier i systemet er listet alfabetisk og

derudfra vælge de kategorier, som man vil søge på. Som nævnt tidligere er det centrale i denne sammenhæng ikke, hvordan det konkrete *user interface* skal se ud. Disse eksempler er blot til for at illustrere, at der er mange og fleksible måder at sammenstykke en søgning på ud fra de givne kategorier i systemet.

Søgeresultat
Charlotte
Anne
Pia
Kamilla
Ida

Figur 4.13 Resultatet af en søgning i netværket. Ved at vælge personen ses den fulde virtuelle identitet.

Det kan være man ønsker at gentage den samme søgning over en bestemt periode. Til det formål oprettes en såkaldt "agent". En agent indeholder på samme vis som en enkeltstående søgning søgekategorier og en angivelse af en horisont inden for hvilken søgningen foregår (dvs. hvor mange led ud i netværket søgningen går). Derudover indeholder agenten en udløbsdato og en angivelse af med hvilket tidsinterval søgningen skal gentages. Oprettelsen af en agent kan se sådan ud:

Agent
Løbetid: 1 mdr.
Gentag: Hver dag
Alder: 25-40
Horisont: 4 led
Profession: Programmør

Figur 4.14 Oprettelse af agent.

Det giver ikke meget mening at kunne søge på personer i det virtuelle netværk, hvis det ikke er muligt også at kontakte de søgte personer. Derfor er det muligt via systemer at sende beskeder eller chatte med personer inden for ens synlighedshorisont. Det er altså muligt at kommunikere inden for systemet uden brug af email eksempelvis. Selvom det er muligt at oplyse sin email, er det ikke sikkert alle har lyst til det. Det er dog vigtigt at gøre opmærksom på, at systemet først og fremmest er et redskab til at søge efter og skabe nye sociale ressourcer og *ikke* et nyt kommunikationsmedium. Der er altså ikke tale om at lave "virtuelt community" baseret på det sociale netværk. Hvis folk ønsker en mere ekstensiv kommunikation må de bruge andre kommunikationsmedier.

Forespørgsler

I beskrivelsen af det virtuelle netværk blev det kort diskuteret, hvorvidt den virtuelle identitet skulle indeholde en beskrivelse af alle personens ressourcer eller den virtuelle identitet alene skal beskrive personen i sig selv. Vi nåede frem til, at det ikke særligt praktisk at forsøge at lave en sådan beskrivelse af folks tilgængelige ressourcer, fordi det er et fuldkomment uoverskueligt projekt. For imidlertid alligevel at gøre det muligt at udveksle sociale ressourcer gennem netværket, der ikke er omfattet af den personlige beskrivelse, er det muligt at lave forespørgsler i netværket enten på ressourcer, som man gerne vil tilbyde andre, eller som man selv efterspørger. To eksempler på forespørgsler kunne være følgende:

Forespørgsel: Fremleje af lejlighed udbydes
Beskrivelse: Jeg skal til Paris i et halvt år, så jeg fremlejer min lejlighed på Østerbro i 6 mdr. Pris 5000 kr. om måneden.
Horisont: 2 led.

Figur 4.15 En forespørgsel inden for en relativ lille horisont

Forespørgsel: Web-master søges
Beskrivelse: En web-master søges til administration af vores website. Kendskab til IIS, HTML og ASP obligatorisk...
Horisont: 4 led.

Figur 4.16 En forespørgsel inden for en større horisont

En forespørgsel i netværket er altså måde at annoncere en interesse for udveksling af sociale ressourcer med en bestemt synlighedshorisont. Man kan forestille sig, at når man fremlejer sin lejlighed, vil man gerne have rimeligt godt kendskab til den person, man fremlejer ud til, fordi vedkommende skal bo med ens personlige ejendele. Derfor er synlighedshorisonten kun sat til 2, mens hvis man søger en web-master er det knap så afgørende, at man har et personligt kendskab til ansøgeren. Her vil man sandsynligvis gerne se personer, der både er tæt på i netværket og længere væk. Det er også muligt at målrette forespørgslen til bestemte personer i netværket. Det er ikke vist på de to illustrationer.

Brugere af systemet kan løbende se, hvilke forespørgsler, der findes i netværket. En bruger kan også vælge kun at ville se forespørgsler inden for en bestemt horisont fx venner og venners venner. En liste over aktuelle forespørgsler i netværket kan fx se sådan ud:

Aktuelle forespørgsler i netværket	Kontakt
Hvem kan passe Fie i aften?	Trine
Andelslejlighed til salg	Thomas
Billetter til FCK-Køge foræres væk	Nana
Er der nogen som kender en god gul afhøvler?	Morten

Figur 4.17 En liste over aktuelle forespørgsler i netværket. Ved at vælge kontaktpersonen vil man kunne se kontaktens identitet, og hvor personen befinder sig i netværket.

Man kan overveje i hvilken udstrækning det kunne være relevant at kategorisere sådanne forespørgsler i fx private og professionelle emner. Man kunne også forestille sig en endnu finere annoncering fx i køb og salg, jobannoncer, m.m. Men hvordan det præcist skal kategoriseres afhænger den konkrete brug, der vil opstå i praksis, og derfor svært at udtale sig om på nuværende tidspunkt.

Attraktorer

En forespørgsel i netværket sigter mod udveksling af sociale ressourcer, men der er ikke tale om, at man er sammen om en egentlig fælles aktivitet ud over selve udvekslingen – det er i hvert fald ikke hensigten. Men som beskrevet tidligere er et af formålene med konceptet at kunne skabe sociale aktivitet i netværket og dermed producere sociale ressourcer i en eller anden form. En sådan aktivitet behøver ikke have et konkret produkt som sit mål, men ved at skabe en fælles aktivitet kan man styrke båndene i netværket, og muligvis også skabe mening, identitet og læring jf. den tidligere diskussion. Det kan også være at den øgede aktivitet i netværket katalyserer nye aktiviteter efterfølgende, fordi man har lært hinanden bedre at kende. Det overordnede rationale er altså, at hvis de rigtige mennesker bringes sammen om den rigtige aktivitet øges sandsynligheden for, at der bliver skabt nye sociale ressourcer enten gennem den konkrete aktivitet eller ved fremtidige afledte aktiviteter.

I konceptet etableres aktivitet vha. en såkaldt ”attraktor”. En attraktor er en invitation til et møde, et arrangement, et projekt, o. lign, som man ønsker at arrangere med personer fra netværket. Navnet er inspireret af kaosteorien, hvor en attraktor skaber en bestemt ordnet tilstand i kaos. På analog vis tiltrækker en attraktor i det virtuelle netværk personer omkring en koordineret aktivitet i et ellers kaotisk ikke-institutionaliseret netværk (uden at man i øvrigt skal lægge mere i analogien). En attraktor kan fx have en synlighed tre led ud i netværket, og de personer som er interesseret i at deltage kan så melde sig til at deltage (hvordan skal vi vende tilbage senere). Det er også muligt at gøre attraktoren synlig for personer, der opfylder særlige kriteri-

er eller udvælge helt bestemte personer, som attraktoren skal være synlig for (fx tre konkrete venner). Et eksempel på en attraktor kunne være etableringen af et mandskor:

Attraktor: Mandskor
Ansvarlig: Hans
Beskrivelse: Jeg ønsker at starte et kor på amatørbasis, som øver en gang om ugen...etc.
Synlighed: 3 led.
Max antal: 25.
Tilmelding påkrævet: Ja
Tilmelding godkendes manuelt: Ja
Mødested: Vor Frue Kirke
Tid: 25/10/02 kl. 20.00

Figur 4.18 Et eksempel på en attraktor.

Dette er et eksempel på en forholdsvis simpel attraktor. Der er dog et par væsentlige detaljer, der skal uddybes. Antallet af deltagere er max. 25 personer, og tilmelding er påkrævet. Det betyder, at hvis man ønsker at deltage skal man melde sig til. Når attraktoren oprettes skal attraktorens ejer (her Hans) vælge om tilmeldingen til arrangementet skal godkendes manuelt eller foregår efter ”først til mølle” princippet. Hvis tilmeldingen godkendes manuelt, kan attraktorens ejer se alle de personer, der har vist interesse, og ud af den gruppe vælger han de personer, som han ønsker skal deltage. De vil efterfølgende få sendt en bekræftelse gennem systemet på, at de er tilmeldt. Hvis tilmeldingen foregår efter ”først til mølle” princippet vil alle personer, der melder sig til inden max grænsen er nået automatisk få tilsendt en bekræftelse. Resten vil blive afvist.

Det er også muligt at gå flere personer sammen om at lave en attraktor. Det foregår på samme måde som ovenstående eksempel bortset fra at hver enkelt arrangør selv definerer sin egen synlighed for attraktoren med udgangspunkt i sit eget netværk. Den samlede synlighed for attraktoren vil blive foreningsmængden af de personer, attraktoren er synlig for i hver af arrangørernes enkelte netværk.

Aktuelle attraktorer	Kontakt
Skiferie	Peter
David Bowie koncert	Charlotte

Studiegruppe om mobility	Søren
Frokost i Dyrehaven	Lotte

Figur 4.19 En liste af attraktorer det er muligt at deltage i for tiden.

Figur 4.19 viser et eksempel på en liste over synlige attraktorer til et bestemt tidspunkt i netværket. Det er også muligt for brugeren at sætte en synlighedshorisont for attraktorer, så man fx kun kan se, hvad der findes af attraktorer to led væk fra sig.

Det er vigtigt at understrege, at der ikke er noget arrangement, der i princippet er for stort eller for lille til at blive en attraktor. Det kan være man lyst til at tage til techno-koncert, og gerne vil lave det til et arrangement blandt vennerne, eller måske inviterer man endda bredere i netværket, fordi man også gerne vil møde nye mennesker, der deler den samme musikinteresse som én selv. Det kan også være, at man gerne vil organisere en protestkomité mod en krig i Irak, og søger opbakning til det i netværket. Anvendelsesmulighederne er altså mangfoldige, og de giver alle i en eller anden forstand en bedre mulighed for at skabe flere sociale ressourcer.

Kommercielle attraktorer

Det er ikke sikkert at man altid ved, hvilken aktivitet man vil etablere som attraktor. I sådanne situationer kan det være en fordel, hvis der i systemet er adgang til prædefinerede kommercielle attraktorer, som man kan koble sig på. Et eksempel kan være en skiferie. Man vil gerne en større flok af sted både fordi det er sjovere, og fordi der spares penge, når man er flere. Til et sådant formål kan man tænke sig, at forskellige skirejsebureauer har oprettet attraktorer, som man kan overtage. Dvs. indholdet af arrangementet er prædefineret. Man skal blot realisere attraktoren i sit eget netværk ved at gøre sig selv til ansvarlig, beskrive synligheden af attraktoren, hvor mange deltagere, der kan være med og hvilken tilmeldingsform, der ønskes. Jeg skal ikke gå dybere ind i, hvordan sådanne attraktorer kunne være kategoriseret, men man kan forestille sig, at de er organiseret efter emne, eller at man kan bede om at se, hvilke attraktorer passer til ens virtuelle identitet. Hvad der er vigtigt er, at brugeren ikke overdænges med kommercielle attraktorer. Der skal være tale om en "pull" situation set fra brugerens side. Brugeren skal aktivt bede om at se relevante attraktorer og ikke passivt modtage tilbud om den eller den anden aktivitet.

Statistik

Den sidste overordnede funktionalitet i konceptet er muligheden for at lave statistik på netværkets indhold. Hvis man skal tage de strukturelle teorier alvorligt, som er blevet præsenteret, strukturel analyse og praksisteori, har det stor betydning for vores hand-

lemuligheder, hvilket netværk vi er en del af. I traditionelle institutionaliserede netværk som kernefamilien og den faste arbejdsplads gennem mange år (eller måske endda i klassesamfundet) har man bedre mulighed for at overskue, hvad de generelle begrænsninger og muligheder er i det fællesskab, man er en del af. Man har noget at være taknemmelig for eller gøre oprør i mod. I det individualiserede netværk er det mere diffust. Hvis familien er blevet skilt en eller flere gange, hvad er da mit ophav? Hvis jeg skifter job jævnligt, hvad er da min professionelle identitet? Der er ingen tvivl, om at der stadig er mange folk, som har en klar opfattelse, hvem de er, men der er også mange for hvem det står mere uklart. Formålet med at lave statistik på netværket er tofold: Dels at kunne give et billede af netværkets karakter ud fra devisen ”vis mig dine venner, og jeg skal sige dig, hvem du er”, og dels at kunne forholde sig strategisk til netværket. En sådan statistik kan på samme måde som de øvrige funktionaliteter afgrænses inden for en bestemt horisont af netværket og målrettes virtuelle identiteter med bestemte karakteristika (fx køn, uddannelse osv.).

Et billede af netværkets karakter kan have ligeså mange dimensioner, som der er mulige kategorier i den virtuelle identitet. Et resultat af statistisk på nogle forholdsvis generelle kategorier kunne fx se sådan ud:

Statistik på netværket	Normal
Uddannelse: Højt uddannede (35%), Faglærte (10%), Ufaglærte (10%), Studerende (35%), Andet (10%)	Højt uddannede (20%), Faglærte (30%), Ufaglærte (30%), Studerende (10%), Andet (10%)
Køn: Mænd (60 %), Kvinder (40 %)	Mænd (50%), Kvinder (50%)
Aldersgennemsnit: 30 år	40 år
Geografisk spredning: Hovedstadsområdet (50 %), Fyn (25%), Jylland (15%), Andet (10 %)	Hovedstadsområdet (25 %), Fyn (10), Jylland (40), Andet (25 %)

Figur 4.20 Eksempel på en statistik på netværket inden for en bestemt synlighedshorisont. Statistikken kan sammenlignes med, hvad der normalt alle personer i det virtuelle netværk (ikke blot de personer, der er synlige for en selv.

Det er imidlertid ikke kun på netværkets indhold, man kan få lavet en statistik, men også på dets struktur. Som det blev beskrevet i kapitlet 2 er det muligt at karakterisere netværket ved forskellige strukturelle variable. Det kunne fx være relevant at kende omfanget af netværket. Enten hvor mange personer, er der i hele netværket eller i dele af netværket fx blandt venners venner. Det kunne også være relevant at kende til tætheden af netværket (antallet af personer i netværket), og dermed få syn for sagen, hvor meget eller hvor lidt ens sociale netværk er individualiseret eller ej.

En tredje mulighed for statistik, som kan siges at være en kombination af indholds- og strukturstatistik, er at finde sociale cirkler i netværket med bestemte karakteristika. Selvom netværket er blevet mere individualiseret er der stadig en tendens til, at folk der er venner, kolleger, familie, etc. er mere ens end to tilfældige personer. Man kan altså søge på sociale cirkler med bestemte karakteristika. Hvis jeg fx skulle flytte til Aarhus fra København kunne jeg bede systemet finde sociale cirkler i mit netværk, som bor i Aarhus, dvs. udpege en kreds af personer i netværket, der er tæt relateret til hinanden, og som bor i Aarhus. Dette kunne give en indgang et nyt socialt netværk, når man flytter.

Med statistik på netværket er det altså muligt at få stillet sin nysgerrighed over for, hvad det er for et netværk, man har, og samtidig kan man også forholde sig strategisk til denne viden. Hvis jeg har svært ved at finde en pige til kæreste behøver det ikke nødvendigvis være et individuelt problem; det kan være der er en overvægt af mandlige ingeniører i mit netværk eksempelvis. Hvis mit tæthed af mit netværk er lille kan det være grunden til, at jeg har svært ved at etablere et fællesskab, eller hvis tætheden er meget høj, kan det være derfor, jeg føler, jeg lever i en klaustrofobisk omgangskreds.

Empiriske sensibiliteter

Konceptets funktionalitet er relativt utraditionelt i den forstand, at det ikke er normalt, at vi overskrider vores primære relationer, og begynder at lave arrangementer eller udveksle sociale ressourcer med personer, vi godt nok står i relation til gennem netværket, men som vi ikke nødvendigvis kender. En ting er at have et teoretisk rationale for anvendeligheden en anden ting er om det fungerer i praksis. Vil folk overhovedet gøre den slags? Det er den primære empiriske sensibilitet i forhold til funktionaliteten. Derudover er det vigtigt at undersøge om dele af funktionaliteten bør prioriteres frem for andre dele.

Kapitel 5: Empiri

De to hovedformål med empirien er at få en vurdering af konceptet og dets funktionalitet og at videreudvikle konceptet sammen med brugerne. Jeg skal nu beskrive, hvordan den empiriske metode er tilrettelagt for at opnå disse mål, og derefter beskrives og diskuteres de empiriske resultater, herunder en evaluering af den empiriske metode.

Empirisk metode

Den empiriske metode, interview om konceptet, skal ses i relation til den samlede forskningsmetode for specialet som er følgende:

Teoretisk analyse → konceptudvikling → interview om konceptet

Interview om konceptet sker altså baggrund af den teoretiske analyse og konceptudviklingen. Vi skal nu se først se, hvordan interviewene er planlagt, og derefter hvordan de i praksis blev udført (der var nogle mindre ændringer).

Planlægning af interviews

Som beskrevet i det indledende kapitel, er der ikke blot tale om et interview, men om en miniworkshop, hvor det er meningen, at informanterne også skal prøve at videreudvikle på konceptet. Hvert interview er opdelt i tre dele: Først en samtale om informanternes opfattelse og brug af det sociale netværk. Dernæst en præsentation af konceptet for informanterne og endelig en fælles diskussion af konceptet mellem informanter og interviewer. Formålet med at indlede interviewet med en samtale om det sociale netværk er at få et større kendskab til informanternes baggrund og bruge dette i selve interviewsituationen og for efterfølgende i analysen af interviewet at kunne forstå informanternes udsagn i en bredere kontekst. Præsentationen af konceptet foregår ved en mundtlig fremlæggelse af intervieweren støttet af plancher uddelt til hver informant, der illustrerer relevante dele af konceptet. Disse plancher er også tænkt som en understøttelse af den videre diskussion af konceptet. Hvert interview er planlagt til at tage ca. to timer med en halv time til første og anden del hver og en time til tredje del.

Der er tale om gruppeinterviews med to personer i hver. At interviewene ikke er individuelle, er for at sikre en større dynamik i interviewet ikke mindst i forhold til udviklingen af konceptet. I et gruppeinterview kan informanterne og intervieweren bedre lade sig inspirere, fordi der er flere stemmer tilstede i interviewet, men også fordi, interviewer og informanter bliver mere ligeværdige (Halkier 2002). Det er lettere i et

gruppeinterview for informanterne at være aktivt medskabende i stedet for blot at besvare spørgsmål fra interviewereren. I gruppeinterviewet risikeres dog, at mere kontroversielle eller private holdninger ikke kommer frem, fordi de kan være vanskeligere at fremlægge, når der er flere personer til stede. Om det er et problem i interviewene, skal vi vende tilbage til.

Som det også blev diskuteret i beskrivelsen af specialets forskningsmetode er interview af informanterne ikke nødvendigvis den mest ideelle empiriske metode, men af hensyn til manglen på en konkret brugskontekst og begrænsede ressourcer til rådighed, har jeg valgt at gøre det på denne måde. Det kunne have været gavnligt med en længere workshop til at give informanterne en dybere forståelse af konceptet og bedre mulighed for konceptudvikling. Omvendt giver en mindre engagering af brugerne et bedre indtryk af konceptets direkte ”salgsappel”. En workshop kan også betragtes som et retorisk redskab til at overtale brugerne til at synes om konceptet* for det er ikke kun konceptet, der forandres i en workshop, brugerne forandres også. Hvis der er tale om en konkret brugssammenhæng med få specifikke brugere, er det i sig selv ikke et problem. Det er tværtimod en fordel, at brugere og koncept co-konstrueres til at ”passe” sammen. Men når der er tale om et generisk koncept, som i dette tilfælde kan man ikke belave sig på en sådan indrullering af brugerne (der er for mange). I det perspektiv er der altså også fordele ved et kortere interview frem for en længerevarende workshop.

Jeg har valgt at lave tre interviews, hvor de to af interviewene er med informanter, der arbejder freelance, dvs. personer der arbejder uden for traditionelle institutioner. Som det tredje interview er valgt to personer, der arbejder i en relativ fast organisation, og som begge har stiftet familie. Det tredje interview er altså tænkt som en kontrast til de to øvrige. Det er altså et mål at undersøge om konceptet er mere relevant for personer i ikke-institutionaliserede netværk eller ej. Selvom informanterne primært er udvalgt pga. deres arbejdssituation agerer de ikke kun som professionelle i interviewene, men også som privatpersoner. Endeligt skal det nævnes, at interviewene er blevet anonymiserede af hensyn til informanterne.

* Det er inspireret af Bruno Latours diskussion af, at en innovation aldrig et selvstændig mobile. Den bliver altid båret frem af aktanter, som er blevet indrulleret til fordel for innovationen (se Latour 1987; Latour 1991). En brugerworkshop kan i dette perspektiv ses som et redskab til at indrullere brugerne i innovationens tjeneste.

Udførelsen af de tre interviews

Interviewene blev gennemført over tre uger. Det passede sådan med informanterne, at det første interview, der blev lavet var interviewet, som skulle fungere som kontrast til de to øvrige. Den første del af interviewet var baseret på en spørgeguide (se bilag 1), og gennemgangen af konceptet var baseret på en illustration af det virtuelle netværk (se bilag 2) og en mundtlig forklaring af søgning, forespørgsler, attraktorer og statistik. I diskussionen af konceptet blev de empiriske sensibiliteter, som blev fundet i forrige kapitel brugt i diskussionen (dem havde interviewer i baghovedet). Interviewene var generelt set åbne. Det var i høj grad informanterne, der fik lov at sætte dagsordenen, og tale om det, de synes var relevant. Derfor blev alle dele af konceptet heller ikke diskuteret lige udførligt, som det også vil fremgå af gennemgangen af interviewene.

Efter interviewene blev hvert enkelt interview transskriberet, men i ikke i mindste detalje. Det centrale har ikke været at afdække de meget fine betydningslag og den følelsesmæssige dynamik i interviewet, men at få et indtryk af, hvad informanternes mere generelle holdning er til konceptet, og hvilke ting de finder problematiske og gode. Som et eksempel er transskriberingen af det tredje interview lagt i bilag (se bilag 3).

Hvert af de enkelte interviews skal nu gennemgås mere detaljeret. Først præsenteres informanterne og deres holdning til deres sociale netværk kort, og dernæst beskrives de temaer, som var fremherskende i diskussionen understøttet af citater fra interviewet. Gennemgangen af de enkelte interviews er forholdsvis komprimeret og kortfattet. Det skyldes dels redundans i interviewmaterialet, og dels et ønske om at fremdrage de væsentligste problemstillinger. Hvert interview afsluttes med en diskussion af de problemer og styrker, som informanterne finder konceptet har. Efter gennemgangen af alle tre interviews diskuteres empiriens betydning for konceptet samlet.

Interview 1

Der var en lille afvigelse i forhold til det planlagte undersøgelsesdesign, idet at første del af interviewet, samtalen om informanternes relation til networking, ikke var et gruppeinterview, men interview af personerne enkeltvis. Denne ændring blev foretaget efter ønske fra informanterne.

Præsentation af informanterne

Interviewet blev foretaget hos en stor softwarevirksomhed med informanterne Thomas og Lars. Thomas har arbejdet hos virksomheden i ca. et år, mens Lars har været

ansat i en længere årrække først som konsulent nu fastansat. Lars er Thomas' chef. Begge informanter er gift og har stiftet familie.

Thomas tager ud til kunder, der bruger virksomhedens software og indsamler usability-relaterede information, som han vender tilbage med i virksomheden, hvor resultater indgår i den fortsatte produktudvikling. Thomas anskuer ikke sig selv, som den store networker, og han dyrker ikke sit netværk som en bevidst aktivitet. Det er ifølge ham selv heller ikke nødvendig for, at han kan udføre sit arbejde. Generelt set bryder han sig ikke om bevidst at dyrke sine sociale relationer. For Thomas opleves det som en instrumentel aktivitet, han ikke bryder sig om. Thomas siger:

"Jeg har ikke lyst til at gøre sociale relationer til en handelsvare... Der er forskel på at få relationer for relationernes skyld og skabe relationer i et forsøg på at få noget godt ud af situationen. Midlet bliver til målet. Det bryder jeg mig ikke om."

Thomas ser altså ingen grund til "at samle" på relationer, fordi man på et senere tidspunkt kunne få brug for denne relation. Relationen skal have et meningsfyldt indhold. Thomas har også haft nogle uheldige oplevelser med "netværkstyper", hvor han har følt sig udnyttet eller tingsliggjort. Thomas vil imidlertid godt tage initiativet til at hjælpe andre:

"Synes det er en god ting at tage initiativet til at hjælpe andre. Jeg forventer ikke nødvendigvis at få noget igen."

Lars arbejder i en projektgruppe i virksomheden i Danmark, men han har også kontakter i de udenlandske afdelinger. Lars har en positiv indstilling til det sociale netværk, og er relativt bevidst om, hvordan han dyrker sit netværk. Networking er imidlertid ikke en separat aktivitet. Det er altid i forbindelse med det almindelige arbejde, at networking foregår:

"Det er i relation til noget jobrelevant, at jeg networker. Til at arrangere møder, få informationer eller et andet perspektiv."

Lars er bevidst om sin relation til andre personer i firmaet, og han sørger også for at mødes face-to-face med personer han ikke ser så ofte, når lejligheden byder sig. Lars er i det hele taget af den holdning, at det er svært at skabe en stærk relation til andre personer, hvis man ikke mødes engang i mellem.

”Hvis jeg er i USA, inviterer jeg de bedste kontakter til frokost eller en kop kaffe. Får lidt sladder, som man ikke havde fået på email... Meget af den dybere opbygning af en relation sker face- to- face. Det er langt nemmere at komme tilbage til en mand, man kender godt og bede om noget end til en man ikke har nogen relationer til.”

Både for Thomas og for Lars forbindes det sociale netværk med deres professionelle virke. De tænker ikke det sociale netværk som en privat størrelse. Der er heller ikke noget særligt overlap mellem deres private og professionelle relationer.

Informanternes vurdering af konceptet

I diskussionen af konceptet blev synliggørelse af primære kontakter det ledende tema. Dvs. at andre personer gennem det virtuelle netværk er i stand til at se dine sociale relationer.

Thomas og Lars mente at synliggørelsen af sociale relationer er problematisk i forhold til tre ting:

1. Det er et problem, at alle typer af primære relationer kan se hinanden.
2. Der kan være relationer i netværket, som er hemmelige for andre personer i netværket.
3. Der kan være virksomhedspolitikker, som gør det vanskeligt at synliggøre sit professionelle netværk.

Thomas mente i forhold til første punkt, at hvis man skal dele sine venner med andre personer, er det vigtigt at kunne dele dem op i grupper, der svarer til de forskellige livssfærer, som udgør vores hverdag:

”Du skal ikke se, hvem jeg kender på Axapter, på Diablo, men du skal kunne se mine interaktionsdesign kolleger, for det er dem, du ville være interesseret i. Du skal ikke kunne se dem, jeg diskuterer hunde med, og dem jeg spiller computer med, for det rager ikke dig.”

Thomas mener altså ret håndfast, at det er vigtigt ikke at blande de forskellige kontekster sammen. Lars er knap så kategorisk i sit synspunkt:

”Umiddelbart har jeg ikke noget imod, at nogen kan se mine venner og bekendte i kortene. Men jeg kunne godt forestille mig, at der var nogen, som havde.”

Lars ville altså ikke personligt have noget imod at dele sit netværk med andre. Omvendt mener han, at en lang række andre personer ville have problemer med det. Thomas mener også, at den virtuelle identitet ikke bør være ens for alle personer i netværket. Der skal være oplysninger som kun skal være synlige inden for en bestemt horisont i netværket:

”Hvem må se, hvilken information? Hvis man kommer ud over 1., 2., eller 3. led, så skal man kun lige kunne se mit navn.”

Lars giver et eksempel på det andet punkt, at der er relationer i netværket, som bestemte personer ikke må se:

”Mine svigerforældre har nogle venner, som min mor fx ikke ved de har. Det vil de simpelthen bare ikke have hun ved.”

Lars’ svigerforældre har altså nogle specifikke venner, som de ikke ønsker Lars’ mor skal kende. Lars mener, at det i professionel sammenhæng også ofte er et problem at synliggøre sine relationer i forhold til andre personer:

”Du må jo ikke fortælle, hvem der er på dit team. Det kan jo godt være afslørende. Teamet og teamets størrelse afslører noget om organisationen, som kan være kompromitterende i forhold til konkurrenter.”

Hvem der arbejder sammen i en virksomhed er altså ikke nødvendigvis transparent for personer uden for virksomheden. Det afhænger af den konkrete virksomhedspolitik på området. Mere generelt mener Lars, at det kan sende nogle uheldige signaler at være en del af et det virtuelle netværk, hvis man er ansat i virksomhed, fordi det svarer til at have sit C.V. liggende i en jobdatabase. Man kan derved signalere, at man søger efter et nyt job, hvilket ledelsen i den virksomhed, man er ansat i, højst sandsynligt vil være utilfreds med.

Generelt set er Thomas’ og Lars’ holdning til koncept relativt afvisende. Lars mener ikke, at han kan bruge oplysningerne i det virtuelle netværk til noget:

”Mit store spørgsmål er: Og til hvad? Jeg er da ligeglad med, hvem Thomas har som venner. Det er ikke viden. Det er data. Det er da meget interessant at vide, at du har en interesse om hunde, men jeg tror da aldrig jeg ville kontakte dine hundevenner. Hvis jeg ville kontakte nogen, ville jeg nok gøre det gennem dig.”

Thomas mener, han muligvis kunne bruge det fagligt:

”Jeg kan se det på et specifikt fagligt område. Fx på SIGCHI [Speciel Interest Group Computer Human Interaction] området”

Endeligt mener begge informanter, at det bør være muligt at angive styrken af en relation i det virtuelle netværk, så det i højere grad minder om det virkelige liv.

Diskussion

Holdningen til konceptet hos informanterne er til dels forventelig. En af præmisserne for konceptet er, at det er rettet mod ikke-institutionaliserede netværk, og informanterne er netop kendetegnet ved at leve relativt *institutionaliseret*. Man kan sige, at de har de sociale ressourcer, de har brug for. Det betyder imidlertid ikke, at deres kritik af konceptet er illegitim, ej heller irrelevant. Diskussionen af synliggørelse af vores venner, bekendte og kolleger for andre personer i virtuelle netværk peger på en central kritik: At administrationen af sociale relationer i det virkelige sociale netværk kan være mere subtil end det lader sig indfange i det virtuelle sociale netværk. Som eksemplet viser med moderen, der ikke må kende et af svigerforældrenes vennepar, er en relation mellem personer i netværket ikke en objektiv, men en intersubjektiv størrelse, som ikke altid lader sig repræsentere entydigt. Man kan sige, at svigerforældrene har en anden relation til venneparret i forhold til moderen end i forhold til deres svigersøn (som fortæller historien). En sådan mangfoldighed af relationer kan være svær at afbilde i de virtuelle netværk. Man kunne forestille sig forskellige løsninger; fx at det var muligt for svigerforældrene at blokere synligheden af venneparret for moderen og ikke andre personer i netværket eksempelvis. Men hvad vil venneparret sige til det? Det er ikke sikkert de er vidne om, at moderen ikke må vide, at de kender svigerforældrene. Det kan altså hurtigt blive komplekst, hvis man begynder at opstille regler for den slags tilfælde, og det vil let blive uoverskueligt for brugeren. Den simpleste løsning er nok, at svigerforældrene ikke har en relation til venneparret i det virtuelle netværk eller helt undlader at bruge systemet (hvis de har flere af den type relationer).

Det kan med en vis ret hævdes, at det ikke er alle personer, der i deres privatliv ikke kan tåle den transparens af det sociale netværk som konceptet giver. Men Thomas' ønske om at opdele vores bekendtskaber i bestemte grupper er nok ikke helt fremmed for de fleste. Man kan dog også stille modspørgsmålet: Hvorfor skal hans hundevenner ikke kunne se dem han spiller Diablo med? Jeg vil tro, at det er spørgsmål om personlig smag, om man har et problem med det eller ej i dette tilfælde. Der kan være andre personer, der ikke ville opfatte det som et problem.

Det er imidlertid ikke et spørgsmål om personlig smag at være underlagt en virksomhedspolitik, der fastsætter, at man ikke må offentliggøre sine arbejdskolleger. I sådanne tilfælde er klart nok ikke muligt inkludere sine kolleger i det virtuelle netværk. Man kan imidlertid også pege på, at der er rigtig mange organisationer, hvor det ikke opfattes som et konkurrencemæssigt problem, at den slags informationer er offentligt tilgængelige. Det er altså efter min mening et relevant, men begrænset problem.

Afslutningsvis kan det diskuteres, hvor godt konceptet blev formidlet til informanterne. I præsentationen af konceptet blev funktionaliteten forklaret, men den blev ikke relateret til en eller flere konkrete brugssituationer. Det var med henblik på at få informanterne til selv at komme med idéer til, hvordan konceptet skulle anvendes. Det var imidlertid ikke en specielt succesfuld strategi. Præsentationen af konceptet kan således have været for abstrakt, hvilket medvirkede til oplevelsen af manglende relevans hos informanterne.

Interview 2

Andet interview forløb i overensstemmelse med undersøgelsesdesignet, men i dette interview var der skrevet nogle scenarier, som kunne bruges til diskussionen af konceptet, således det blev mindre abstrakt (se bilag 4). Interviewet startede med et gruppeinterview af informanter, dernæst en præsentation af konceptet og til sidst en diskussion af konceptet med udgangspunkt i scenarierne.

Præsentation af informanterne

De to informanter, Nana og Lotte, arbejder som freelanceskribenter for forskellige magasiner og aviser inden for livsstils- og erhvervsjournalistik, og de løser også opgaver for virksomheder og offentlige myndigheder i forbindelse med intern kommunikation. De har lige startet eget firma sammen, men arbejder stadig på deltid. Nana er mor til tre og Lotte studerer stadigvæk. For dem begge er det af lyst, at de arbejder freelance. Nana siger fx:

”Det [at arbejde freelance] hænger sammen med den nuværende livssituation. Jeg har lyst til at være fleksibel pga. familie.”

og Lotte, der stadig er studerende siger:

”For mig er det noget værdibaseret. Det giver klart mere frihed... Jeg arbejder mere og tjener mindre end i et fuldtidsjob...Jeg er ung og har ikke lyst til at finde ud af, at jeg har været låst fast i et eller andet.”

I erhvervelsen af kunder spiller det sociale netværk en afgørende rolle. Lotte siger fx:

”Stort set alle vores kunder, har vi skaffet gennem vores netværk. Jeg kan ikke komme i tanke om nogen kunder, vi ikke har fået gennem netværket. Det har været nogen man kendte eller nogen som har anbefalet os. Eller gennem tidligere arbejde. Det er meget nemmere, når vi kender nogen. Det er virkelig, virkelig vigtigt for os.”

For Lotte og Nana er det derfor også helt naturligt at bruge det sociale netværk eller at netværke. De skelner heller ikke klart mellem privat og professionelt netværk. Det flyder i høj grad sammen. De erkender imidlertid, at de ikke altid er lige gode til at få fulgt op de løsere kontakter i netværket. Lotte siger:

”Jeg får ikke fulgt op på de lidt løsere kontakter. Det er svært. Og det er dumt.”

Og Nana tilføjer :

”Jeg holder for lidt styr på det [netværket]. Vi har lidt dårlig samvittighed over, at vi er for dårlige til det. Det er en ting vi ville gøre med ud af.”

Det sociale netværk spiller altså en vigtig rolle for informanterne, men det er ikke altid de får tid til at administrere det, som de gerne ville.

Informanternes vurdering af konceptet

I Lotte og Nanas vurdering af konceptet, er der primært to problemer, som går igen. Risikoen for, at det virtuelle netværk mister personligheden, eller at det udvikler sig til en kanal for spam. På spørgsmålet om de ville forsøge at finde en evt. ny medarbejder gennem en forespørgsel i det virtuelle netværk svarer Lotte:

”Jeg har svært ved at forestille mig, at vi ville bruge det. Jeg tror vi ville snakke med folk eller ringe rundt. De veje skulle vi ligesom have afsøgt...Det kan også godt være hvis man var vant til at bruge det, at man ville benytte sig af det. Lige nu ville det andet falde mere naturligt.”

Lotte peger dels på at gamle vaner bestemmer, hvad de ville gøre, men også at det er vigtigt at tale med folk, og hører hvad de mener. Lotte er også nervøs for at hun konstant vil modtage forespørgsler om ting, der ikke har hendes interesse:

”Jeg er blevet meget træt af at få mails, som ikke har med mig at gøre. Det gider jeg ikke kigge på. Det er jeg lidt bange for. Jeg ville foretrække selv aktivt at skulle gøre noget. Når jeg havde lyst til det kunne jeg logge mig på mit netværk.”

Lotte føler også, at det gælder den anden vej rundt. Hun ønsker ikke at kontakte personer i netværket på en måde, der virker irriterende for andre fx gennem forespørgsler:

”Jeg vil ikke kontakte folk på en måde, hvor det bliver irriterende eller ubehageligt for dem. Jeg ville føle, at jeg skulle kende folk.”

Lotte mener at det kunne være relevant i den nære vennekreds:

”Hvis det var fra mine nære venner ville jeg gerne have det. Det ville jeg gerne tage mig af.”

Det er Nana enig i. Men hun synes også, at det er interessant at komme ud over de primære kontakter i netværket, især hvis man kan kategorisere den information, som kommer gennem netværket og aktivt vælger det til:

”[H]vis der er en eller anden kategori, man logger sig ind i – jobs...Hvor det bliver et aktivt tilvalg. Det kunne være ret fedt”

Nana mener også, at hun har behov for at følge med i, hvad der foregår i mere perifere dele af netværket, som kan være svært i dag. Hun mener at arrangementer i netværket kunne være med til styrke hendes indsigt, hvad der foregår i netværket:

”Det ville være en rar måde [med arrangementer] at pleje disse andenleds kontakter på. Nu vi er i hinandens netværk. Det er måske en meget god måde at følge med i, hvad der sker hos hinanden. En genvej til, hvad sker der i netværket. Uden at man skal være personlig. Og at man også ville blive kontaktet, hvis der var noget interessant uden man selv havde ligget og ringet.”

Lotte mener derimod, at mediet er et problem i relation til at tage sådanne arrangementer seriøst:

”Jeg tror det er problem at kommunikationen bliver virtuel. Det er en store barriere for at tage det alvorligt...Ja helt sikkert! Det ville nok drukne rimeligt meget i en in-

formationsstrøm. Hvis det kun er 1 ud af 10 gange, at der er noget som rammer mig ville jeg miste engagementet.”

Diskussion

Det interessante i dette interview er, at Lotte og Nanas arbejde i høj grad er afhængig af det sociale netværk. De er ikke del af en organisation som stiller arbejde (kunder) til rådighed for dem. De er nødt til selv at finde deres kunder gennem netværket. I forhold til teorien burde de være oplagte kandidater til at finde konceptet velegnet. Men det er kun på udvalgte punkter, at de viser konceptet interesse. Hvad er problemet?

Som udgangspunkt synes de egentlig ikke, de har et behov for styrke deres sociale netværk eller blive bedre til at finde sociale ressourcer. De erkender, at de kunne være bedre til at administrere eksisterende netværkskontakter, men de har ikke noget umiddelbart behov for at få større indblik i deres netværk eller lave specielle arrangementer i netværket i hvert fald ikke via det præsenterede system. Den største anke er, at konceptet ikke er personligt nok. For dem er det at dyrke det sociale netværk en personlig foreteelse. Man retter direkte henvendelse til folk og helst kun til personer, som man kender godt. Især Lotte er også nervøs for at blive spammet af alle mulige forespørgsler og arrangementer, som ikke vedkommer hende. Men det hænger sammen med hendes syn på, at information skal være direkte og personligt rettet for at være værd at bruge tid på.

I hvilken udstrækning det er korrekt, at den information, der cirkulerer i det virtuelle netværk ofte er støj, kan kun afgøres i praksis. Der kan dog peges på, at i og med, at personer i netværket ligner hinanden relativt meget, er der en vis sandsynlighed for, at informationerne er relevante. Det er også værd at erindre om, at man kan indskrænke sin horisont for forespørgsler og arrangementer i netværket til fx de primære kontakter, hvis man føler sig overvældet af tilbud. Men hvis man i forvejen er ved at drukne i informationer er det uden tvivl et problem at skulle tage stilling til endnu mere information. En løsning på det problem kan være en kategorisering af forespørgsler og arrangementer, som Nana er inde på. Det vil i højere grad kunne målrette informationen.

Interview 3

Det tredje interview forløb i overensstemmelse med undersøgelsesdesignet med en indledende samtale om informanternes forhold til sociale netværk og derefter en præsentation og diskussion af konceptet. Der var også forberedt scenarier (se bilag 5) til dette interview, men de viste sig ikke at blive nødvendige, da informanterne i høj grad

selv havde idéer til, hvordan konceptet kunne anvendes. Den sidste del af interviewet havde derfor karakter af en slags brainstorm.

Karakteristik af informanterne

Begge informanter, Peter og Søren, arbejder som freelance manuskriptforfattere i film- og reklamebranchen. De skriver projekter sammen, men har også hver deres bijobs. Peter arrangerer kurser i kreativ idéudvikling, og Søren arbejder som oversætter. De får typisk deres manuskriptjobs gennem det sociale netværk, hvor både det private og det professionelle netværk flyder sammen. De sidste job de lavede var en reklamefilm, de fik tilbudt af en af deres gode venner. Reklamefilmen blev også til at spillefilm:

”Her var det N.S. [vennen], der tog kontakt for at høre om vi havde lyst til at give et bud på det. Da reklamen blev en succes kom filmmanuskriptet lidt af sig selv. Peter havde også skrevet filmmanuskript. Vi gjorde ikke noget som helst opsøgende arbejde.”

Andre gange er de mere aktivt networkende:

”Vi gjorde et forsøg på at komme ud nogle andre steder. Der var vi aggressivt networkende.”

Peter fortæller også om et møde, han har fået i stand med Filminstituttet:

”Det var helt tilfældigt. Det lyder meget amerikansk. Networking publicity – advr hvor klamt. Men jeg havde en personlig relation. Det føltes bare rigtigt. Hun sagde os kom ind og hils på mig [...] så næste gang jeg søger kan jeg gøre det bedre. Det er helt vildt så meget viden man får når man sidder på den side af bordet.”

En dyrkelse af det sociale netværk er altså en central del af Peter og Sørens arbejde. Det er også kendetegnende, at de ikke altid har overblik over det professionelle netværk Søren mindre end Peter:

”98% af branchen kender jeg ikke. Jeg er nødt til at gøre noget groundwork.”

Og på spørgsmålet om han kunne tænke sig et bedre kendskab siger Søren:

”Ja helt klart – det kommer vel med noget opsøgende arbejde.”

Peter har et større overblik over filmbranchen til gengæld kender han kun få i kursusbranchen. Både Peter og Søren synes altså at de generelt set ville have glæde af et bedre kendskab til deres netværk.

Informanternes vurdering af konceptet

Peter og Søren har generelt set en meget positiv indstilling til konceptet, og har også forslag til en række forbedringer.

Søren foreslår, at det skulle være muligt at give en relation en værdi, så det virtuelle netværk ligner det rigtige netværk bedre:

”Ja sådan er det [at en relation har en værdi] i hvert fald i virkeligheden, men jeg ved ikke om det ville komplicere det.”

Peter vurderer dog, at en værdisætning af en relation kan være problematisk:

”Det dér med at graduere er lidt tabubelagt. Er det en ven eller en kollega? ... Måske skulle man ikke kalde det ven. Det er nok noget med hvad man kalder det... Jeg tror det største tabu vil være om man kommer ind i vennekredsen. Det er pinligt, hvis man har forskellige kategoriseringer.”

På spørgsmålet fra interviewereren om det er muligt at finde socialt acceptable kategorier svarer Peter:

”Måske skulle man ikke kalde det ven. Det er nok meget med hvad man kalder det.”

Søren tilføjer, at man også måske skal angive, hvis der er to folk, der ikke kan sammen :

”Jeg tror også, at man skulle vise nogen pluspoler. Der kan være folk der ikke kan sammen med hinanden.”

Og på spørgsmålet fra interviewereren om man kan vise sådan en information offentligt svarer Søren:

”Jeg tror det ville være vanskeligt. Det er sikkert noget man selv kan bruge. De her to kan ikke sammen”

Søren er altså inde på, at denne information kan bruges til at administrere sine bekendtskaber med, men at den ikke skal være offentlig tilgængelig.

Peter mener også, at de primære relationer skal kunne kategoriseres efter type:

”Hvis jeg skulle bruge sådant et system, så skal det dække alle mine behov, men jeg skal kunne kategorisere mine bekendtskaber. Måske med flere kategorier på de samme personer, mange dimensioner... Kunne det ikke gøre det til clusters. At man fik nogle flere dimensioner på fx faglige, venner, hobbies. Dem jeg er på svømmehold med er jo ikke mine venner.”

Et vigtigt aspekt som Peter understreger er, at konceptet skal kunne bruges til at administrere sine kontakter med i en tid, hvor man har travlt – hvor man lever i et netværkssamfund:

”Det er lang tid siden, du har snakket med dine venner. Det kunne man selv sætte ind, når jeg ikke har snakket med... så skal der poppe en besked op... Så ved systemet også at jeg har været i kontakt Peter og Carsten så og så meget... Men måske har jeg ikke set Synne og Karina. Og så skal computeren sige, hey dem må du hellere få kontakten... Bom, den siger, og så er det Synnes fødselsdag i morgen. Men også netop i et netværkssamfund, hvor man har travlt og ikke har den daglige kontakt, der kan man sige, at det er altså en ven. En ven er for mig en man ser så og så meget. Et eller andet antal gange om måneden. Lige ringer. Hvis man ikke har været i kontakt så og så lang tid så har man måske et problem. Det bliver mere og mere kaotisk den måde vi har venskaber på. Vi ved ikke, hvordan vi skal administrere det. Jo mere man kan have af hjælp til det jo bedre.”

Søren tilføjer:

”Kunne man også definere ikke blot en frekvens, men også kvalitet af forholdet. Der er venskaber der kræver mere kontakt end andre. Der kan godt være venner man ikke ser så meget, men hvor kvaliteten stadig er høj.”

Peter er fascineret af idéen om at kunne skabe en aktivitet (attraktor) sammen med andre i netværket:

”Jeg tænker det klart som en palmpilot. Vil Peter med i biffen, og så kommer den tilbage og fortæller, hvem der vil. Dut, dut, så kører vi.”

Og samtidig synes han, at det skal være muligt at blive hjulpet med at finde på aktiviteter:

”Jeg synes også det ville være fedt, hvis der var råd. Har du lavet et ”dybt” arrangement. Har du lavet en candlelight dinner. Har du haft en bonding experience. Jeg har konkret en kammerat jeg ser for lidt. Jeg er i tvivl om hvad jeg skal lave med ham. Der er nogen ting jeg ikke kan lide at lave med ham, mens der er andre ting, jeg godt kan lide at lave. Jeg kan bare ikke lige finde på hvad det skal være. Så kunne være fedt, hvis den gik ind og sagde: ”Bonding Experience”. Her nogle forslag: Kanotur. Campingtur. Vis jeres barndomstegninger til hinanden. Man er tit meget ukreativ. Så bliver det noget med at ”skal vi gå i biffen”. Sådan nogle ting ville jeg ikke have noget imod. Men det er der sikkert en masse andre mennesker, der ville Det er lige præcis det. Jeg skal lave noget med en ven. Det skal være ”funky”. Okay tag på... Det her sted. Eller det mest populære. Det mest far-out. Eller dagens waky-tip. Så kunne man lave en masse ting. Det ville da bare være fedt at have.”

Søren siger om muligheden for at arrangere aktiviteter i netværket:

”Det er sjovt. Jeg har selv tænkt på det samme. En søndag eftermiddag. Jeg gider egentlig godt lave noget med nogen, men jeg gider ikke lige ringe rundt. Jeg ville gerne finde ud af hvem, der er interesseret i at lave noget først. Det er sjovt, når man er single kan det være svært at ringe rundt til selv venner. Så føler man, man taber ansigt. Jeg har ikke noget at lave i dag. Det er underligt, men sådan er realiteterne nogen gange. I en sådan forbindelse. Der har jeg selv tænkt på at sådan et netværk... Jeg vidste ikke, hvordan man ville kunne konstruere det. Jeg tror det ville være en fed ting at have. Jeg tror sagtens at det kunne opfylde et behov.”

På spørgsmål fra interviewereren om de nævnte ting også gælder i en professionel sammenhæng, siger Peter:

”Jeg tror jeg ville bruge det privat til administration af mit netværk. Jeg tror i mindre grad jeg ville bruge det her med hvor kender jeg Hans Jørgen [i professionel sammenhæng]. Den gode positive administration af sine venner.”

I den afsluttende del af interviewet kommenterer Søren og Peter på deres relative store begejstring for konceptet. De tilskriver det til dels deres amerikanske baggrund. Peter siger:

Jeg tror vi har en tendens til at tænke meget amerikansk. Vi kom derovre fra. Man kan godt købe en how-to bog... Med tiden ville det være interessant [også i Danmark], at "vis mig dine venner og jeg skal sige dig hvem du er". Vis mig dit netværksdiagram og jeg skal sige dig, hvilke udviklingspotentialer du kunne have.

Peter kommenterer her på muligheden for at lave statistik på det sociale netværk og bruge det til personlig udvikling. Han mener generelt, at der er en mere entreprenant holdning i USA, der gør at troen på den slags større, og vi skal ikke holde os tilbage blot, fordi vi er danskere."

"Det er bare med at trykke den helt af. Du skal ikke stoppe på halvvejen."

Diskussion

Ligesom Nana og Lotte er Peter og Søren også meget afhængige af deres sociale netværk i forsøget på at skaffe kunder. De er til gengæld ret begejstrede for konceptet. Det er imidlertid værd at bemærke, at interviewet i høj grad handler om private aktiviteter i netværket, og at konceptet i professionel sammenhæng nok vurderes til at være mindre anvendeligt. Det er også karakteristisk, at selvom Peter og Søren sociale netværk både bruges professionelt og privat forsøger de aktivt at holde dem adskilt. De vil altså gerne holde det private og det professionelle fra hinanden selvom det kan være svært i praksis. Vi skal først diskutere de forskellige forslag som Peter og Søren kommer med til konceptet, og derefter skal vi vende tilbage til hvilken sammenhæng konceptet synes at være anvendeligt for de to informanter.

Søren mener, at det skal være muligt at give en relation en bestemt værdi ikke blot en betegnelse af relationens karakter. Vi var inde på det spørgsmål i beskrivelsen konceptet og konkluderede, at det virker unaturligt og kan ligefrem være stødende, hvis den ene part tilskriver en relation en lavere værdi end den anden, hvilket Peter i øvrigt også påpeger. Det er ingen tvivl om at der er en afvejning mellem at repræsentere relationen så præcist så muligt, og samtidig undgå at italesætte værdien af relationen på en konfliktskabende måde.

Jeg mener stadig, at man er nødsaget til at beskrive relationen i forholdsvis generelle termer som fx ven, kollega, bror, søster, etc. og ikke skelne mellem ven og bekendt eksempelvis. Men blot tale om ven. Peter giver dog denne problematik et twist ved at foreslå, at man i systemet kan definere, at "en ven er for mig en man ser så og så meget", og hvis denne frekvens ikke overholdes, gør systemet opmærksom på det. Her beskrivelsen af relationens styrke privat og ikke offentlig. I administrationen af sine

kontakter kunne det altså være en idé for sig selv at få et overblik over, hvor meget man ser folk.

Disse idéer hænger sammen med den måde som Peter og Søren generelt ser konceptet anvendt: Som en administration af de personlige kontakter i en tid med travlhed og mange kontakter. Peter og Søren synes således, at det er en glimrende idé at lave en infrastruktur, der gør det lettere at arrangere aktiviteter i netværket. Fx en tur i biffen, men som Peter er inde på er man ikke altid lige opfindsom, og derfor kan det være en fordel at få hjælp til at finde på aktiviteter fx vha. dagens ”waky tip”. Dette minder om ”kommercielle attraktorer” som det blev beskrevet i konceptbeskrivelsen. Man kan hertil tilføje, at man også kunne forestille sig anbefalede aktiviteter fra andre brugere af det virtuelle netværk.

Både Peter og Søren synes også det er en god idé at kunne lave statistik på netværket i forhold til en personlig udvikling. I den sammenhæng kommer de også ind på en vigtig problemstilling, spørgsmålet om kultur. De tilskriver deres relative begejstring for konceptet og for det at forholde sig strategisk til sit netværk gennem statistik, at de har en amerikansk baggrund.

Diskussion af alle tre interviews

Vi skal nu prøve at se på, hvilke konklusioner der kan drages af de tre interviews som helhed. Først skal der laves en metodekritik af den empiriske fremgangsmåde. Hvilke konsekvenser har den anvendte metode for anvendeligheden af de data, der er fundet? Dernæst skal vi se på om, der er nogle generelle tendenser i empirien, og endeligt skal vi se på, hvilke konsekvenser empirien har for konceptets relevans og funktionalitet.

Metodekritik

Den empiriske metode har været interview af potentielle brugere, og som tidligere diskuteret skal dette ses i kontrast til dels etnografiske feltstudier og dels en mere omfattende involvering af brugerne i længerevarende workshops. Der skal ikke gøres et stort nummer ud, hvad disse metoder kunne have bibragt, fordi de alligevel – grundet manglende ressourcer – ikke kunne være anvendt. Alligevel vil jeg påpege, at det kunne have været en fordel med et bedre kendskab til informanternes praksis og liv, så konceptet kunne være blevet præsenteret mere i overensstemmelse med informanternes egen erfaringsverden. Ikke nødvendigvis gennem et etnografisk studie, men måske gennem et indledende interview. Det ville have været en fordel, at mødes to gange. Først til et interview om dem selv, og senere til en konceptudvikling. Det havde dels givet mere tid til begge dele, men det havde også gjort formålet med interviewene mere klart. ”I dag tales om jeres forhold til sociale netværk. Næste gang taler

vi om konceptet". Jeg vil således mene, at visse af informanternes kritikpunkter af konceptet, hænger sammen med, at formidlingssituationen ikke var optimal. Informanterne havde med andre ord ikke tilstrækkelig tid til at danne sig en ordentlig forståelse af konceptet. Dette skal ikke ses som en kritik af informanterne, men af den pressede interviewsituation. Men som det også blev diskuteret i gennemgangen af den empiriske metode, kan en relativ uformidlet konfrontation af koncept og brugere have sine fordele. Det giver et indtryk af konceptets direkte salgbarhed. Dvs. for konceptets overlevelsesmuligheder kan det være alvorligt nok, hvis det ikke indfanger folk med det samme. Til gengæld betyder det nok også, at der var en begrænset konceptudvikling med informanterne bortset fra det sidste interview.

Mht. validiteten af de informationer der givet i interview kan det overvejes, om det har haft betydning, at der var tale om gruppeinterviews. Som Bente Halkier (2002) skriver, er individuelle interviews ofte bedre til at få kontroversielle, private eller måske ligefrem pinlige holdninger frem. Det kan fx undre, at ingen af informanterne i de tre interviews synes, at det er interessant at kunne se deres venners venner i kortene. De fleste mennesker er ellers ret nysgerrige af natur, men ingen af informanterne gav udtryk for, at det *i sig selv* var specielt interessant (sagde de). Måske var det at fremstå en tand for voyeuristisk? Nuvel, man skal være påpasselig med at tillægge informanterne skjulte motiver, der ikke kan verificeres empirisk, men eksemplet viser gruppeinterviewet kan have sine begrænsninger. En supplerung med individuelle interviews af informanterne vil derfor sandsynligvis give mere valide data.

Endeligt skal det nævnes, at kun tre interviews med i alt seks informanter gør, at de konklusioner, der kan drages på baggrund af de empiriske data, er relativt svage. De generelle tendenser, der nu skal udtrages af empirien, skal derfor ikke opfattes som endelige konklusioner, men snarere pejlemærker for videre udforskning af konceptets anvendelighed.

Generelle tendenser i empirien

Af generelle tendenser i empirien kan der peges på forskellige problemer og muligheder i konceptet. For det første, synes det at være mest relevant at bruge netværket i relation til de primære bekendtskaber af forskellige årsager: Det er basalt set irrelevant at komme i kontakt med personer længere ude i netværket; det er hovedsageligt de primære kontakter, der er interessante at lave arrangementer med; man risikere at blive spammet af ikke primære kontakter; man ønsker ikke at irritere personer man ikke kender med irrelevante henvendelser. For det andet, synes den umiddelbart vigtigste funktion at være etableringen af attraktorer. Ingen af informanterne "tænder" for alvor på at søge og forespørge i netværket (i hvert fald ikke uden for de primære rela-

tioner). At kunne lave statistik på sit netværk og bruge det i personlig udviklings øjemed vækker dog begejstring i det sidste interview. For det tredje, kan man pege på, at konceptet synes mest relevant i en privat sammenhæng og mindre i forhold til professionelle aktiviteter. Det virker som om den professionelle kultur både er for konventionel og konfidentiel til den slags systemer, uden at det dog siges eksplicit. For det fjerde, påpeger flere af informanterne, at der er risiko for, at systemet bliver for upersonligt. Hvis de vil kontakte personer i netværket, vil de ikke springe nogen led over. De vil kontakte deres primære relationer og bede dem formidle kontakten videre for dem, som det også gøres almindeligvis i det sociale netværk.

Empiriske korrektiver til konceptet

Hvad betyder disse generelle tendenser så for konceptet? Som udgangspunkt må vi sige, at idet empiriens omfang er relativt lille kan der ikke konkluderes noget endeligt. Jeg skal dog alligevel forsøge at beskrive, hvordan empirien kan korrigere visse dele af konceptet, og hvad empirien kan betyde for den videre udvikling af konceptet.

Det måske mest kontroversielle aspekt ved konceptet, og dermed også det, der tiltrækker sig mest opmærksomhed, er, at det overskrider de naturlige barrierer i det sociale netværk. Det har været eksplicit formål med konceptet at det skulle give bedre adgang til sociale ressourcer ikke bare blandt primære bekendtskaber, men også længere ude i netværket. Idéen har været at bringe de rigtige mennesker sammen om den rigtige aktivitet eller udveksling af sociale ressourcer, og at den rigtige aktivitet eller de rigtige mennesker ikke altid findes blandt vores primære relationer. Dette kan siges, at være den teoretiske logik i specialet. Men med empirien er der også blevet bragt en pragmatisk logik i spil, der understreger, at dette ikke altid er praktisk. Det kan være akavet, upassende, forbudt, konkurrenceforvridende, etc. at overskride de ofte delikate grænser det sociale netværk skaber. Den dobbelthed det sociale netværk har, at det både sætter os i stand til at møde nogle mennesker og afskærme os fra andre. Konceptets grundidé er måske naiv og forsimplet i den forstand, at det fokuserer på mødet og ikke adskillelsen.

Jeg mener dog stadig, at det er en god idé at give *muligheden* for at overskride det traditionelle netværks grænser, optimere det om man vil, men man kan måske *nedtone* denne mulighed, så dette aspekt ikke springer så meget i øjne. Man kan fx fremhæve at konceptet er et redskab til lettere at administrere sine venskaber i et travlt netværks-samfund, men at det også (måske *en passant*) giver mulighed for at udvide vennekredsen ved at inddrage nye personer i produktion og mobilisering af sociale ressourcer. Man kunne også forestille sig, at det kun var muligt at kontakte en person gennem de personer, der adskiller én fra vedkommende, ligesom i det virkelige sociale net-

værk. Man kunne pænt bede om at få sendt en stafet gennem netværket med sit ærinde. Det ville være muligt at søge på personen, men ikke kontakte vedkommende uden at involvere de mellemliggende personer. Ingen kontakt uden mellemregninger med andre ord. På samme vis kunne synligheden af attraktorer også indskrænkes til de primære relationer, men med den tilføjelse, at hvis arrangøren tillader det, kan de primære relationer sende attraktoren videre til *deres* primære relationer. På den måde kan en attraktor vandre gennem netværket fra hånd til hånd.

Er disse forslag nu en reduktion af konceptet? De vil skabe en større træghed i det virtuelle netværk, der minder mere om det almindelige sociale netværk, men det vil stadig være lettere at søge, forespørge, lave arrangementer og køre statistik på netværket. Systemet stipulerer stadig en protokol (etablerer regler) for mobilisering og produktion af sociale ressourcer i det sociale netværk, som gør det ulige mere oplagt og mere lige til at engagere netværket. I den sammenhæng kan man pege på Søren fra det tredje interviews kommentar, om at når man er single, er det en barriere at skulle ringe rundt til vennerne en søndag eftermiddag og høre, om de har lyst til at lave noget sammen. Underforstået, man risikerer en række anstrengende afslag før, der eventuelt er bid. Med systemet og dets protokol kan man annoncere en interesse for kontakt i netværket uden at skulle henvende sig direkte. Systemet skaber i den forstand en ny måde at søge kontakt på. Selv med ovenstående ændringer vil konceptet således stadig være nyskabende.

I kapitel 2, hvor den overordnede teoretiske ramme for konceptet blev fastlagt blev det kort diskuteret om konceptet vil resultere i en tilbagevenden til traditionelle institutionaliserede fællesskaber. Som det fremgår af ovenstående diskussion, er det næppe tilfældet uanset, om konceptet fastholdes i sin oprindelige form eller det modificeres til at minde mere om måden, det sociale netværk bruges på i dag. Konceptet vil stadig *transformere* den sociale omgangsform. Det vil skabe en ny kultur for brug af det sociale netværk.

Mere generelt kræver en ny innovation også en ny kultur. I sociologiske studier af teknologi, er der bred enighed om, at kultur og teknologi ikke kan adskilles (se fx MacKenzie & Wajcman 1999). Mere specifikt taler Bruno Latour (1987; 1991) om, at en innovation ikke blot er skabelsen af en tekst (et stykke teknologi), men også en kontekst (en kultur for brug af teknologien). John Law (1992) taler ligeledes om *heterogeneous engineering*, at en succesfuld innovation ikke blot er teknisk, men ligeså meget social og kulturel ingeniørkunst. Det kræver med andre ord – i større eller mindre udstrækning – en kultivering af brugerne at skabe en succesfuld innovation. I den optik kan kritikken af konceptet (ikke mindst den mere generelle ”hvad skal det over-

hovedet bruges til" opfattelse) forstås som en manglende accept fra brugernes side af den kultur som konceptet kræver (fx at synliggøre de personlige relationer). Som innovator kan det være fristende at sige, at brugerne ikke er "kultiverede". De *må* da kunne forstå, at det er et genialt koncept! Og hvis de ikke kan forstå det, må de laves om. Sådanne machiavelliske strategier er dog nemmest at gennemføre med et enormt markedsføringsbudget i ryggen (eller rækker af workshops med brugerne, som vi var inde på ovenfor). Hvis man ikke har sådanne midler til rådighed kan det hurtigt få karakter af Don Quixotes kamp mod vejrmøllerne.

Ovenstående forslag til en ændring af konceptet skal altså ses som et forsøgs på at gøre brugskulturen mindre radikal, og dermed mere i overensstemmelse med brugernes nuværende verdensbillede. Jeg vil dog hævde, at ændringsforslagene ikke udelukker det oprindelige koncept. De personer, der eksempelvis ikke føler, at det er et problem lave en attraktorer, hvor der inviteres inden for en bestemt synlighedshorisont (som i det oprindelige koncept) skal kunne dette. Andre der ønsker, at attraktoren skal bæres frem som en stafet af de enkelte personer i netværket skal også have mulighed for denne funktionalitet. Dvs. det mest kontroversielle aspekt ved konceptet, at de primære relationer overskrides gennem øget synlighed skal altså co-eksistere med en mere "træg" brug som skitseret ovenfor.

Endeligt skal det atter understreges, at der er tale om et spinkelt empirisk grundlag. De identificerede problemer kan altså også hænge sammen med, at informanterne i virkeligheden ikke tilhører den rette målgruppe. Men kan vi tillade os at tale om målgruppe, når konceptet er generisk? Det mener jeg godt man kan, hvis det er i meget bred forstand fx unge og gamle. Teenagere kunne eksempelvis være en interessant målgruppe, der ikke er blevet undersøgt i empirien. De lever på mange måder et ikke-institutionaliseret liv med et højt flux af venner, kolleger, studiekammerater osv. Jeg vil derfor foreslå, at det umiddelbare næste skridt i udviklingen af konceptet bliver at konfrontere konceptet med nogle flere informanter, der fx kunne være yngre mennesker.

Kapitel 6: Konklusion og perspektivering

Specialets udgangspunkt har været en samfundsudvikling, hvor vi er blevet mere afhængige af det personlige sociale netværk. Vi bevæger os oftere uden for faste institutionaliserede sammenhænge, og derfor er vi i højere grad selv blevet ansvarlige for at opretholde et fællesskab omkring os. Det har været specialets holdning, at denne udvikling ikke som udgangspunkt er hverken god eller dårlig. Vi har forsøgt at holde os ude af striden mellem liberalister og kommunitarister, og i stedet prøve at give et bud på, hvordan informationsteknologi kan udnytte mulighederne og afhjælpe problemerne ved den nye samfundsform. Det har således været specialets formål at lave et koncept til understøttelse af ikke-institutionaliserede netværk, som det er blevet kaldt.

I forhold til Contextual Design og den skandinaviske systemudviklingstradition har konceptet ikke taget udgangspunkt i en etnografisk undersøgelse af en konkret brugskontekst, men i en teoretisk udredning af adgangen til sociale ressourcer i ikke-institutionaliserede netværk. Begrundelsen for det har været, at det ikke er muligt at definere en specifik brugskontekst på forhånd, fordi brugen af det sociale netværk er et generelt fænomen. Samtidig har det også været et ønske at prøve at lave en generisk teknologi, når problemet i sig selv er generisk. Som det også i det indledende kapitel blev sagt, er der ingen tvivl om, at en etnografisk undersøgelse af brugen af sociale netværk på tværs af forskellige kontekster kunne have været frugtbar, men samtidig meget ressourcekrævende. Derfor blev det besluttet at tage udgangspunkt i teori frem for empiri i konceptudviklingen. Det betyder imidlertid ikke, at specialet har været uden empiri. Efter konceptudviklingen blev konceptet diskuteret i tre gruppeinterviews med i alt 6 informanter både med henblik på evaluering og videreudvikling.

Hvad bidrager specialet så med? Jeg mener specialet gennem opfyldelsen af dets formål – at lave et koncept til it-understøttelse af ikke-institutionaliserede sociale netværk – har bidraget med tre ting:

- 1) Specialet sætter fokus på et underbelyst fænomen: It-understøttelse af ikke-institutionaliserede sociale netværk. Som det er blevet vist handler understøttelse af sociale netværk traditionelt om understøttelse af *institutionaliserede* netværk under betegnelser som gruppeteknologi og computerstøttet samarbejde. Det er småt med litteratur, der behandler de ikke-institutionaliserede netværk i it sammenhæng, hvis der til netværket regnes andet end de primære kontakter. Der kan altså peges på, at der ligger et nyt forskningsfelt her.

- 2) Specialet giver et forslag til en teoretisk forståelse af understøttelse af ikke-institutionaliserede sociale netværk ved at sætte fokus på adgangen til sociale ressourcer gennem mobilisering og produktion.
- 3) Specialet giver et konkret bud på, hvordan ikke-institutionaliserede sociale netværk kan understøttes af informationsteknologi.

Jeg mener ikke, at den teoretiske forståelse af ikke-institutionaliserede netværk er udtømt, eller at konceptet er fuldendt, men der er givet nogle konkrete forslag, der kan arbejdes videre med. Den teoretiske forståelse kunne befrugtes med mere empirisk funderede begreber. Ligesom det inden for dele af CSCW-traditionen (fx Schmidt & Simone 1996) er blevet forsøgt at skabe et vokabularium for understøttelse af kooperativt arbejde gennem feltstudier, kunne det på samme måde være givtigt at udbygge den konceptuelle forståelse af ikke-institutionaliserede netværk mere omfattende empiriske undersøgelser.

I forhold til en videreudvikling af konceptet, foreslår jeg, at første skridt er at udvide empirien mere. Det drejer sig dels om at diskutere konceptet med flere informanter (herunder individuelle interview som påpeget tidligere), så der kan drages nogle mere robuste konklusioner, og dels drejer det sig om at finde ud af, om der findes en målgruppe fx teenagere, der synes konceptet er mere interessant. På baggrund af denne empiri vil jeg foreslå, at en prototype af systemet implementeres og testes i praksis. Fordelen ved systemet er, at det godt kan anvendes selv blandt relativt få personer. Det er klart dog, at jo flere involverede desto mere fuldendt kan systemet testes ikke mindst i forhold til brug uden for de primære bekendtskaber. En prototype vil give feedback med en helt anden grad af validitet end interview af *potentielle* og ikke *reelle* brugere. Dvs. designforløbet vil blive udvidet til følgende:

Teoretisk analyse → konceptudvikling → interview om konceptet → uddybende interviews → design af prototype → test af prototype.

Som afslutning på specialet skal jeg kort berøre et emne, der ikke har været diskuteret i specialet: konceptets kommercielle potentiale.

Der er klart, at hvis konceptet skulle blive en succes, er det ikke gratis at drive. Det kræver store serverressourcer at *hoste* det virtuelle netværk, og det vil også kræve ressourcer at opbygge et system af identitetsmoduler og –hierarkier ikke mindst, hvis et sådant system også skal fungere på tværs af forskellige sprog og kulturer. Jeg skal ikke gå i detalje med forskellige finansieringsmodeller, men konceptet er interessant i

forhold til mange andre internetkoncepter ved, at det ikke kun generer virtuel, men også fysisk aktivitet primært gennem attraktorer. Konceptet bevæger sig altså ikke kun i en virtuel økonomi, men også en fysisk, hvor indtjeningsmulighederne indtil videre er langt bedre. Jeg tænker på de kommercielle attraktorer, som en mulig indtægtskilde. Hvis man forestiller sig, at mange sociale aktiviteter arrangeres via systemet, ferier, biografture, koncerter, fester, etc., giver det gode muligheder for at få annoncører til at betale for, at de kan nå de rigtige brugere. Det virtuelle netværk indeholder detaljerede informationer om brugerne, der kan bruges til at målrette de rigtige arrangementer til de rigtige brugere. Dette er ikke blot en fordel for annoncørerne, men også for brugerne, hvis der vel at mærke fra brugerens side er tale om "pull" og ikke "push" af tilbud fra annoncørerne. Jeg mener med andre ord, at systemet i kraft af dets struktur har et potentiale for at blive selvfinansierende. Men om det er et forfængeligt håb eller en realitet, kan kun en konkret implementering vise.

Bilag 1: Spørgeguide

Spørgeguide om informanternes forhold til sociale netværk.

Kan du fortælle om nogle networking oplevelser

- Privat
- Offentlig
- Hvordan foregår det?
- Er I nogensinde blevet ansat gennem netværket?

Er networking noget I/du dyrker aktivt?

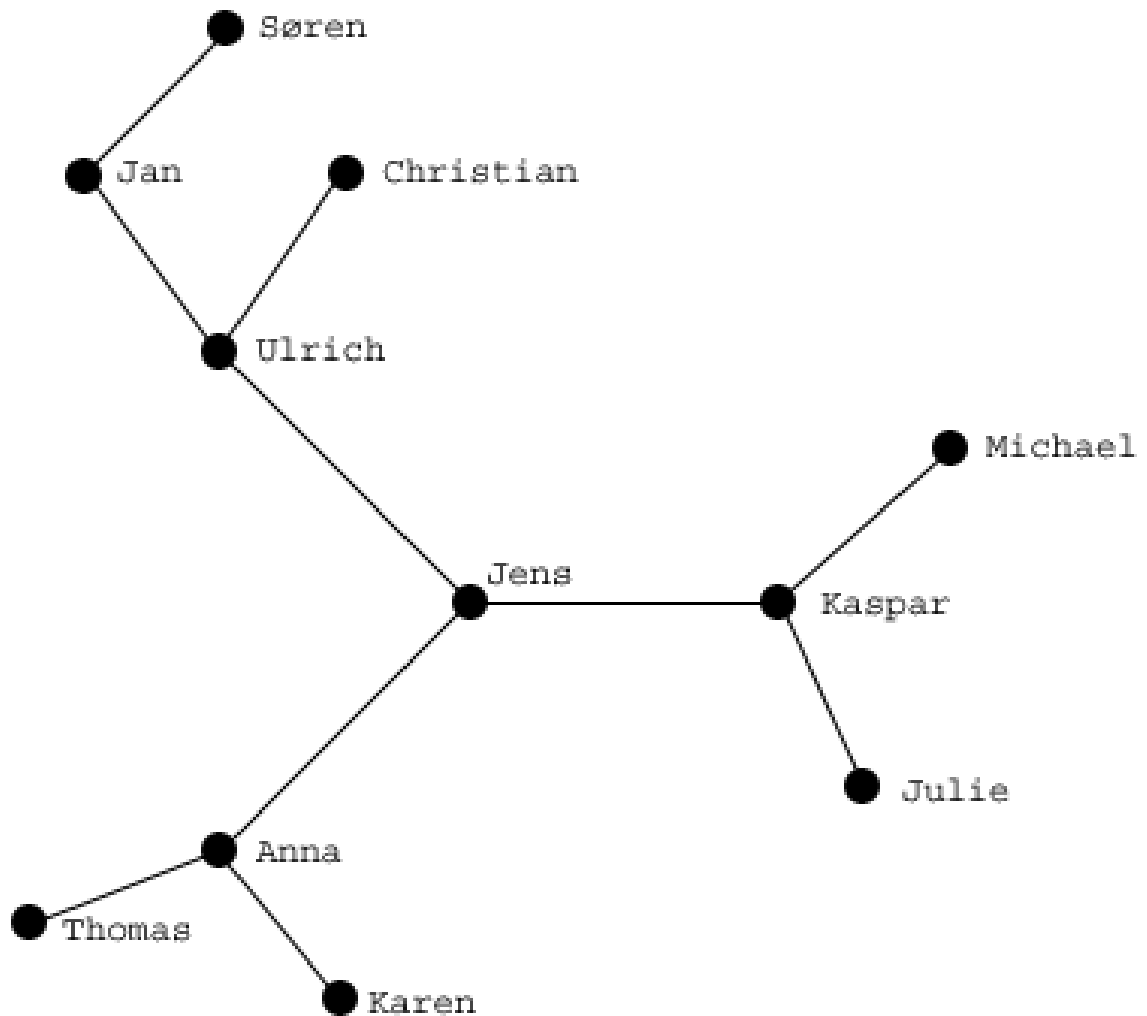
- Hvordan holder du styr på kontakter i netværket
- Er det noget du/I forholder sig til strategisk?

Hvordan oplever du networking?

- Har du nogen problemer i den forbindelse?
- Praktiske.
- Ethiske/følelsesmæssige. Er det en barriere, der skal overvindes? Kynisme?

Bilag 2: En illustration af det virtuelle netværk til informanterne

Ark 1 – et simpelt netværk

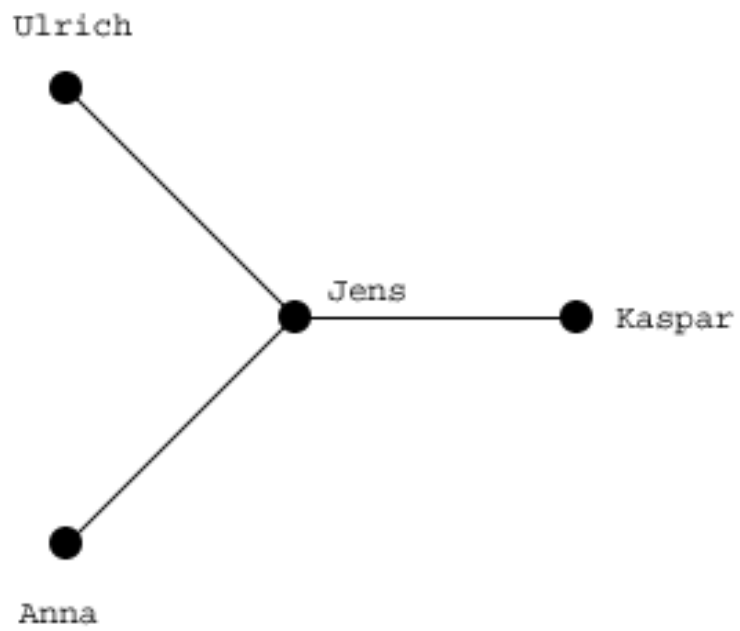

Ark 2 – alene i netværket

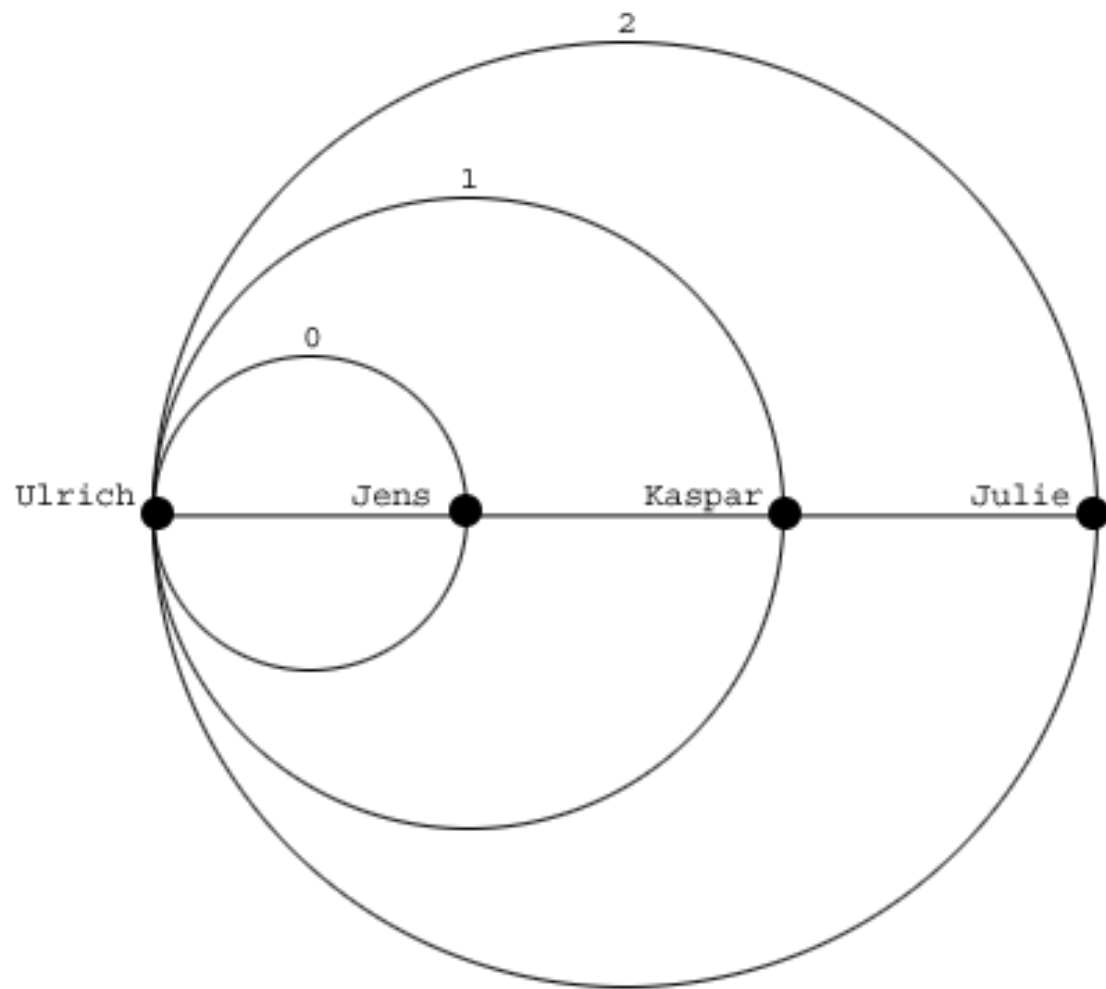
dersen, Studerende på IT-C, etc.

● Jens Pe-

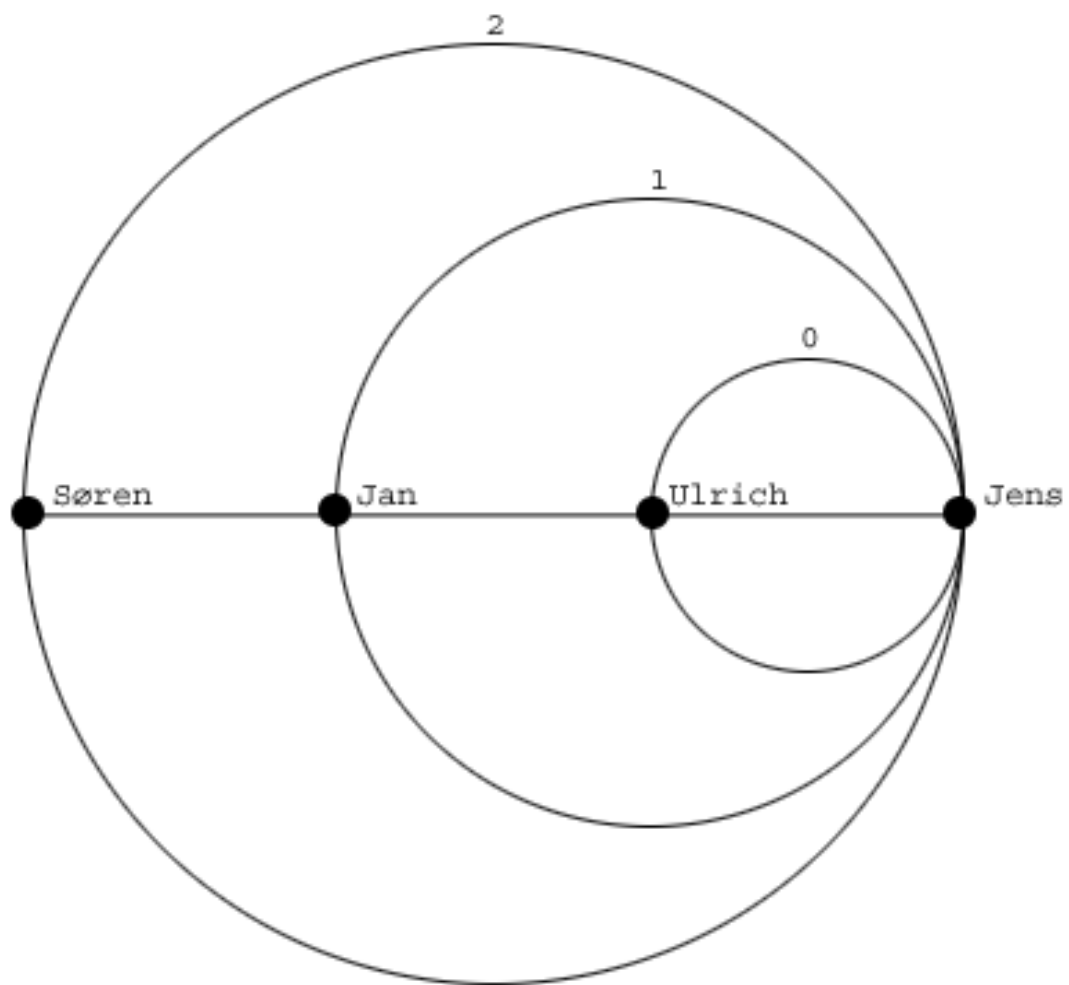
Ark 3 – Jens med tre venner

Ark 4 - Forskellige synligheder

Forskellige synligheder – fortsat

Bilag 3: Transskription af tredje interview

Tredje Interview

[spørg evt. om det er noget de kunne bruge professionelt til at skabe kontakter med]

I: Kan I beskrive en typisk arbejdsdag?

P: Ikke en arbejdsdag er den samme. Jeg har arbejder med undervisning/konsulentarbejde og manuskript arbejde.

P: Jeg arbejder med idéudvikling i virksomheder (undervisning). En del opsøgende arbejde. Manuskriptarbejdet er der også en allerhelvedes meget opsøgende arbejde.

P: Det kører relativt parallelt. Fx et manuskriptmøde efter undervisning eksempelvis. Mange projekter i gang samtidig.

I: Der er et stort arbejde med at administrere og holde styr på?

P: Ja, det er ikke særligt skemalagt.

I: Skriver du selv først et manuskript og sælger det. Eller bliver du opfordret til at skrive et?

P: Det kan være begge måder.

I: Fordeler arbejdsbyrden mellem undervisning og manuskriptskrivning sig 50/50?

P: 60% skrivning 40% skrivning.

P: Jeg tjener relativt meget på undervisning. Det er først hen ad vejen jeg kommer til at tjene penge på manuskriptskrivning.

I: Er det lidt af nød du har undervisning?

P: Nej, jeg er faktisk meget glad for begge dele. Det giver nogle gode afbræk. Skrivning er røvsygt rent socialt, omvendt er man på til undervisning. Man bokser med sig selv. Man bliver meget socialt isoleret. At komme ud at undervise – man autoriteten, jeg synes det er overfedt.

P: Jeg får aflad for min manglende sociale interaktion

I: Det er et hårdt psykisk arbejdsmiljø?

P: Omvendt er der mange der siger, nej hvor er du heldig. Du kan sidde og arbejde med dine egne ting. Det supplerer hinanden rigtigt godt.

I: Og dig Søren?

S: Min arbejdsdag er ikke typisk og nok væsentlig mindre struktureret. Jeg er ikke specielt disciplineret. Skrivearbejdet har mest været i samarbejde med Peter. Så har jeg noget oversættelsesarbejde. Jeg er på Berlingske Tidende. Oversætter deres udlandsstof. Og så har jeg også nogle forskellige andre freelance oversættelsesopgaver. Det er det der pays the rent. På et eller andet tidspunkt skal jeg tage en beslutning om, hvad jeg vil. Jeg har en forestilling om at jeg kommer til et stadie på et tidspunkt, hvor jeg gør et eller andet mere fuldtids end jeg gør nu. Min arbejdsdag er meget udflydende. Jeg er nok ikke så god til at være opsøgende og gå ud og sige, at jeg har denne her idé. Det skal jeg have vænnet mig til.

I: Du har dét på Berlingeren og så skriver du ved siden af.

S: Det er primært sammen med Peter jeg skriver. Der er tre film projekter, jeg er på. Så har vi lavet noget reklameværk inden for partners og nogle speaks. Det er et klude-tæppe. Så har jeg mit speciale ved siden af. Jeg forestiller mig klart, at den dag det er færdigt så kommer der nogle større blokke af aktiviteter. Det føles stadig som en midlertidig tilstand. Ikke specielt tilfredsstillende.

I: Hvorfor arbejder i freelance?

S: I Danmark tror jeg ikke at der ikke er nogen der ikke arbejder freelance [som manuskriptforfattere]

P: Det er alt sammen freelance. Bortset fra to personer. Det er en branche som tidligere var fastansat. Men nu har man outsourcet folk.

I: Ville I foretrække et fast arbejde?

S: Jeg savner det for mit vedkommende. Jeg ville nyde godt af at være i en fastere ramme. Jeg er ikke specielt god til at administrere det løse liv. Måske vil jeg forsøge

at få en fastere stilling. Vi har forsøgt at få et fast kontor hos et produktionsselskab for at få en fastere tilknytning. En slags semifast ansættelse.

P: Det er desværre nok sådan, at der hvor man gerne vil have den faste ramme vil de ikke have én. Og når de gerne vil have én så vil man ikke være i fast ramme. De mest succesfulde vil folk gerne fastansætte, men de gider ikke. De kan få langt mere i løn ved at shoppe rundt og også få lov at lave det de de har lyst til.

P: Denne her rolle tiltaler mig ret meget. Jeg er et relativt entusiastisk menneske. Og jeg kan gøre brug af min iver og entusiasme. Selvom der er mange ting i det. Jeg savner kolleger, et kontor, frokostordning, pension. Til gengæld når jeg taler med andre mennesker er de vildt jaloux på den arbejdssituation.

I: Det er altså et trade-off.

P: Ja, det er det.

I: Hvordan får I jeres jobs på manuskripter?

S: Hvis vi starter med vores reklamefilm: Her var det N.S., der tog kontakt for at høre om vi havde lyst til at give et bud på det. Det var nogle vi allerede kendte. Han tog måske en chance. Men han vidste at Peter havde en faglig baggrund for det. Men vi havde en plat syg humor. Da reklamen blev en succes kom filmmanuskriptet lidt af sig selv. Peter havde også skrevet filmmanuskript. Vi gjorde ikke noget som helst opsøgende arbejde.

P: Alt det der kom efter var baseret på reklamen.

S: Vi gjorde et forsøg på at komme ud nogle andre steder, men så kom der noget andet i vejen. Vi fik ikke gjort noget ved det.

P: Der var vi aggressivt networkende. Men vi stoppede ligesom på halvvejen. Vi fik travlt.

P: Jeg har lige fået et job i danskmagisterforening [lang forklaring. bottom line er, at han fik jobbet gennem en personlig kontakt]

P: Jeg er ude at banke på, banke og så er der noget et halvt år efter.

P: Jeg har virkelig fået respekt for aldrig at tage et blankt nej for pålydende.

P: [fortæller om at han har fået et blankt nej fra Filminstituttet, men fordi han mødte en projektkoordinator til en fest. Det var helt tilfældigt. Det lyder meget amerikansk. Networking publicity – advr, hvor klamt. Men jeg havde en personlig relation. Det føltes bare rigtigt. Hun sagde os kom ind og hils på mig. Nu har jeg et møde med hende og få noget viden fra hende og være helt ærlig. Jeg står uden for filminstituttet og mangler støtte du må sgu hjælpe mig lidt. FÅ noget insiderviden, så næste gang jeg søger kan gøre det bedre. Det er helt vildt så meget viden man får når man sidder på den side af bordet.

P: Det er vildt værdifuldt at få den insiderviden.

I: Den personlige kontakt betyder også noget?

P: Ja det er helt rigtigt.

P: Jeg er ikke særlig god til i første møde...

S: Et cold call.

P: Det synes jeg er meget ubehageligt. Hvis der er en undskyldning for at gøre. Sådan tror jeg de fleste mennesker har det.

I: Hvordan får du den første kontakt? Hvordan kommer du ind i den første relation?

P: [lang forklaring. men ved at gentage en kontakt, når man viser initiativ].

S: Man skal gøre mindre arbejde, når der er nogle personer, som sidder i en bekvem position.

P: Det er jo fedt når det sker. Jeg håber at blive kendt for det man laver, så man kan få referencer videre ud. Når ringene begynder at brede sig i vandet. Det altid bedre når andre laver reklame for en.

I: En reference er altså god?

P: Det er ti gange bedre.

S: Jeg har ligesom fået mine jobs gennem nogen, der kendte nogen. Jeg har haft stor glæde af passiv networking. Hvor jeg selv har spillet nogen særlig udfordrende rolle.

P: Det sted har arbejde fx på filmskolen, der får jeg også en masse kontakter til nye elever, som er alligevel ved komme ud i filmbranchen. Jeg bygger jo netværk op mens jeg er derude. Det er vildt attraktivt for mig. Det er bare en lægger bonus.

I: Er det sådan at i selv føler at I har overblik over branchen? Over de personer, der er vigtige at kende. Er der personer I kender?

S: 98% af branchen kender jeg ikke. Jeg er nød til at gøre noget groundwork.

I: Du kunne godt tænke dig at have udvidet din horisont?

S: Ja helt klart – det kommer vel med noget opsøgende arbejde.

P: Jeg kender relativt mange. Jeg ved ved navn hvem de fleste i branchen er. Men der er nogen jeg gerne ville have et mere personligt kendskab til.

I: Men gælder det også undervisningsbranchen?

P: Der kender jeg kun de enkelte personer.

I: I Hvor høj grad det professionelle og private netværk spiller sammen?

S: Niels og Kristian er klart eksempler på at jeg har brugt det private netværk i professionel sammenhæng.

I: For dig er der altså ikke en klar grænseflade mellem det private og det professionelle.

S: Nja, jo. Nej det er der vel så ikke.

I: Hvad med dig Peter? Er det det samme?

P: Ja det synes jeg egentlig det er. Jeg har da fået opgaver gennem mit private netværk helt sikkert. Det bliver også professionelt netværk nu og da. Det er skide svært for i den branche bliver det hurtigt til venskaber. Det lægger den i hvert fald meget op til. Jeg gør virkeligheden nok et forsøg på at holde et professionelt forhold til de mennesker jeg er professionelt med – og så forsøge at have private venskaber.

S: Det spilder mest over fra den ene side. Fra privat til professionelt. Ikke så meget den anden vej.

P: Det professionelle bliver mere på et professionelt plan. Sådan mener jeg også det skal være.

I: Det er så en bevidst strategi?

P: Ja det er det. Ellers ville man blive konfus.

S: Der var et tidspunkt her i sommer, hvor vi arrangerede en picnic med Trine og Peter ude i Dyrehaven og Peter spurgte om vi ikke skulle invitere en producer med. Han er enormt sød, men det ville alligevel bare være lidt underligt. Det ville være networking i fritiden og det føles lidt forkert.

P: Man har så mange andre mennesker man får set alt for lidt.

P: Men jeg kan mærke der er andre i mit professionelle virke som har et andet syn på det. Som måske synes jeg er lidt et tight ass, fordi jeg skal svømning om fredagen og ikke drikke fredagsøl.

Præsentation af koncept

S: Det er sjovt. Jeg har selv tænkt på det samme. En søndag eftermiddag. Jeg gider egentlig godt lave noget med nogen, men jeg gider ikke lige ringe rundt. Jeg ville gerne finde ud af hvem, der er interesseret i at lave noget først. Det er sjovt når man er single kan det være svært at ringe rundt til selv venner. Så føler man, man taber ansigt. Jeg har ikke noget at lave i dag. Det er underligt, men sådan er realiteterne nogen gange. I en sådan forbindelse. Der har jeg selv tænkt på at sådan et netværk... Jeg vidste ikke, hvordan man ville kunne konstruere det. Jeg tror det ville være en fed ting at have. Jeg tror sagtens at det kunne opfylde et behov.

S: Jeg kom også til at tænke på, at du operere kun med heltallige synligheder. Måske kunne man lave halv synligheder. Man kunne måske forestille sig man havde en ven. Han er et eller andet sted mellem 1 og 2. Hvis man kunne tillægge en ven en værdi.

I: Kunne der være en idé i at graduere styrken af en bestemt relation?

S: Ja sådan er det i hvert fald i virkeligheden, men jeg ved ikke om det ville komplicere det.

P: Kunne ikke gøre det til clusters. At man fik nogle flere dimensioner på fx faglige, venner, hobbies. Dem jeg er på svømmehold med er jo ikke mine venner.

I: Skulle man have flere netværk?

P: Hvis jeg skulle bruge sådant et system, så skal det dække alle mine behov, men jeg skal kunne kategorisere mine bekendtskaber (for mig selv). Måske med flere kategorier på de samme personer, mange dimensioner.

P: Det dér med at graduere er lidt tabubelagt. Er det en ven eller en kollega.

I: Hvordan ville det fungere socialt? Kan man finde en social acceptabel kategorisering.

S: Ja, mon ikke hvis man brugte farver. Hvilken karakter har det her forhold primært. Vi er først og fremmest brødre.

P: Jeg tror det største tabu vil være om man kommer ind i vennekredsen.

P: Måske skulle man ikke kalde det ven. Det er nok meget med hvad man kalder det. Nåh jeg er ikke de ven.

P: Det er pinligt, hvis man har forskellige kategorisering.

S: Six Degrees havde da sådant noget. Der skulle man karakterisere sine forhold.

I: Kunne man have en funktionbetegnelse fx kolleger. Er det en farbar vej?

P: Ja, men problemet ville stadig være folk der stod på vippen.

S: Jeg tror også, at man skulle vise at nogen at pluspoler. Der kan være folk der ikke kan sammen med hinanden.

I: Kan det ekspliciteres?

P: Jeg tror det ville være vanskeligt. Det er sikkert noget man selv kan bruge. De her to kan ikke sammen.

I: Så skulle man sige, at det her er kun noget, som er synligt for mig selv.

P: Man skal lægge utroligt meget af sig selv ind i det her før det bliver effektivt.

S: Det skal være en sand repræsentation.

P: Hvis man bruger det overfladisk bliver også kun en overfladisk repræsentation.

P: Du skal få folk til at investere hele deres netværkstankegang i dette. For at det bliver en hjælp for dem.

P: Men tiden ville det være interessant, at ”vis mig dine venner og jeg skal sige dig hvem du er”. Vis mig dit netværksdiagram og jeg skal sige dig, hvilke udviklingspotentialer du kunne have.

P: Det her med at administrere venskaber er ekstremt svært. Netværk er i det hele taget svært.

P: Hvis vi boede i USA ville vi skrive en bog om, hvordan man administrere et godt venskab. Det ville man aldrig kunne gøre i Danmark. Jeg synes det ville være fedt.

P: Det kunne være fedt med en eller anden rådgivningshjælp, der kunne sige du har vildt mange kontakter inden for nøjagtig det samme. Inden for det faglige eksempelvis. Prøv at se på om det kunne give nogle pejlemærke til. Det er lang tid siden du har snakket med dine venner. Det kunne man selv sætte ind, når jeg ikke har snakket med... så skal der poppe op.

P: Jeg tænker det klart som en pampilot. Vil Peter med i biffen, og så kommer den tilbage og fortæller, hvem der vil. Dut dut så kører vi.

S: Det skal være integreret ligeom iCal.

P: Så ved systemet også at jeg har været i kontakt Peter og Carsten så og så meget.

P: Men måske har jeg ikke set Synne og Karina. Og så computeren også sige, hey dem må du hellere få kontaktet.

S: Det helt vildt.

P: Bom, den siger også det er Synnes fødselsdag i morgen. Men også netop i et netværkssamfund, hvor man har travlt og ikke har den daglige kontakt, der kan man sige at det er altså en ven. En ven er for mig en man ser så og så meget. Et eller andet antal gange om måneden. Lige ringer. Hvis man ikke har været i kontakt så og så lang tid så har man måske et problem.

S: Kunne man også definere ikke blot en frekvens, men også kvalitet af forholdet. Der er venskaber der kræver mere kontakt end andre. Der kan godt være venner man ikke ser så meget, men hvor kvaliteten stadig er høj.

I: I vil godt have at systemet afspejler den aktivitet man har?

P: Du taler selv om selvudvikling. Det bliver mere og mere kaotisk den måde vi har venskaber på. Vi ved ikke, hvordan vi skal administrere det. Jo mere man kan have af hjælp til det jo bedre.

P: Jeg tror vi har en tendens til at tænke meget amerikansk. Vi kom derover fra. Man kan godt købe en how-to bog.

P: Jeg synes også det ville være fedt, hvis der var råd. Har du lavet et ”dybt” arrangement. Har du lavet en candlelight dinner. Har du haft en bonding experience. Jeg har konkret en kammerat jeg ser for lidt. Jeg er i tvivl om hvad jeg skal lave med ham. Der er nogen ting jeg ikke kan lide at lave med ham, mens der er andre ting, jeg godt kan lide at lave. Jeg kan bare ikke lige finde på hvad det skal være. Så kunne være fedt, hvis den gik ind og sagde: ”Bonding Experience” er nogle forslag. Kanotur. Campingtur. Vis jeres barndomstegninger til hinanden. Man er tit meget ukreativ. Så bliver det noget med at ”skal vi gå i biffen”. Så nogle ting ville jeg ikke have noget imod. Men det er der sikkert en masse andre mennesker, der ville.

I: [beskriver moodmaching]

P: Go all the way. Det kan være det bare er et element man lægger på senere. Absolut jo mere der er af sådan noget. Jo mere allinclusive så det kan være ens kalender, database, osv. Det hele.

S: Det skal også være sådan at man kan vælge fra, så der ikke strakts popper en reklame op.

I: Det skal være pull-aktivitet ikke push.

P: Har lavet powerpoint "funky". Det er lige præcis det. Jeg skal lave noget med en ven. Det skal være "funky". Okay tag på... Det her sted. Eller det mest populære. Det mest far-out. Eller dagens waky-tip. Så kunne man lave en masse ting. Det ville da bare være fedt at have.

S: Det er et superfedt koncept.

P: Det er bare med at trykke den helt af du skal ikke stoppe på halvvejen.

[de fortæller om forskellen mellem USA og Danmark. I USA er der en entreprenant holdning, hvor man tror på tingene kan lade sig gøre]

P: Jeg tror også professionelt, jeg kan genkende det med at beskytte informationer. Nå er du i gang med det dér. Ja det er jeg, men det behøvede du ikke at vide. Men nu du spørger.

P: Jeg tror det er en lidt større faktor end vi har talt om her. Jeg tror jeg ville bruge det privat til administration af mit netværk. Jeg tror i mindre grad jeg ville bruge det her med hvor kender jeg Hans Jørgen. Den gode positive administration af sine venner.

P: Fascineres af administrationsmodulet, men det skal kunne begge dele. Man skal også kunne arrangere aktiviteter.

Bilag 4: Scenarier til andet interview

Ansættelse af en ny medarbejder

Miss Mamas Ink har stor succes med skrive til forskellige livstilmagasiner, så det er blevet tid til at ansætte en ekstra skribent. Miss og Mama vil gerne ansætte endnu en kvinde – helst mellem 25 og 35 år, og gerne med en humanistisk eller journalistisk baggrund. Miss og Mama tænker sig grundigt om, men kan ikke komme i tanke om en de kender. De vil helst ikke ansætte hvem som helst, fordi det er et lille firma, og de skal kunne arbejde tæt sammen, så kemien skal være i orden. Miss og Mama spørger et par gamle studiekammerater, som også er i branchen, men de kan heller ikke lige komme i tanke om nogen. De beslutter sig derfor for, at søge i de virtuelle netværk, de begge er en del af efter en person med ovennævnte karakteristika. Det viser sig, at Miss kender én, som kender én, der har læst dansk og moderne medier og skrevet nogle artikler om Documenta 11 til Information. De forhører sig hos Miss' veninde lidt om, hvem hun er, og beslutter sig for at invitere hende til en jobsamtale.

Variant 1: Miss og Mama finder ikke nogen i første omgang, men sætter en agent op, der løbende rapporterer, hvad der findes i netværket af unge kvindelige skribenter.

Variant 2: Miss og Mama skriver en jobannonce, der kan ses tre led ud i netværket og håber, at der nogen, som svarer tilbage.

Erfaringsgruppe om web-journalistik

Miss og Mama har fundet ud af, at web-journalistik er et område i vækst og en god ting at kunne profilere sig på. De ved allerede en del om web-journalistik, som de godt kunne tænke sig at dele med andre, men de vil også gerne lære endnu mere. De vil gerne lave en erfaringsgruppe for web-journalistik, men de ved ikke helt, hvem der er interesseret i det emne i deres netværk. Miss og Mama beslutter sig derfor for at oprette en attraktor i deres virtuelle netværk, som kan ses 3 led væk, hvor de inviterer til dannelsen af erfaringsgruppen for web-journalistik. De håber dermed også at kunne promovere deres firma ved at vise positivt lederskab blandt kolleger og kunder.

Netværk for karrierkvinder

Det er hårdt at være karrierkvinde og selvstændig ikke mindst for Mama, som også skal passe børn. Miss og Mama har et par veninder, der er lidt i samme situation, men de kunne godt tænke sig at diskutere deres erfaringer i en bredere sammenhæng med flere deltagere. Omvendt har de ikke lyst til at lave et helt offentligt møde, fordi det let bliver for overfladisk og uforpligtende. Miss og Mama beslutter sig derfor for at invitere alle interesserede kvinder i deres netværk. De laver en attraktor, der beskriver

deres hensigt – et netværk for karrierekvinder – og annoncerer samtidig et stiftelsesmøde hjemme hos Mama. For ikke at gøre det for upersonligt sætter de grænsen af deltagere til 10. Hvis der viser sig flere interesserede end 10 udvælger Miss og Mama selv, dem de gerne vil have til at være med.

En dygtig og billig håndværker

Når man har travlt med karriere og familie kan det godt være svært at få tid til at ordne alle de praktiske ting selv ikke mindst det gulv, man gerne vil have afhøvlet. Der forskellige annoncer i lokalavisen, men det er svært at vide om kvaliteten er i orden før arbejdet er gjort, og så er det for sent at få det lavet om. Du står og mangler en anbefaling til en god gulvafhøvler. I stedet for at spørge alle dine venner – hvem var det nu der fik gulvet høvlet af sidste år? – udsender du en forespørgsel i netværket blandt dine venner og deres venner, om der er nogen, der kender gulvafhølveren.

Dating

Du har været nogle gange i byen, og du synes ikke, du har været heldig med at finde en ny kæreste. Du er rimelig kritisk. Du gider ikke nogen, der er for unge. Omvendt skal de heller ikke være for gamle og desperate. Din kæreste skal også have en spændende uddannelse eller et interessant job, så I har noget tale om. Du har i et svagt øjeblik overvejet Dating.dk, men du gider ikke på date med en eller anden person, som du kun kender gennem email. Det kunne jo være vedkommende havde bluffet hele vejen igennem og er mere eller mindre sindssyg. Det ville egentlig også være rart, hvis din kæreste på en eller anden måde var en del af netværket, så I ikke skulle til at forene to helt forskellige vennekredse. Du beslutter dig derfor for at søge efter singles i dit netværk i 2. og 3. led (du dater ikke med dine venner i 1. led), med den rette alder og det rette uddannelsesniveau. Du vil ikke forhaste dig, så du sætter en agent op, som en gang hver 3. dag sender en mail til dig med relevante singles i dit netværk. For sjov sætter du også en agent op, der søger på personer, du tror, der ikke er din type, for at lade dig overraske.

Skiferie

Du er helt vild med heliski, men du kunne godt tænke dig at komme af sted nogle flere personer end i plejer at være. Så du inviterer alle personer i dit netværk til at tage af sted. Du står som arrangør af skiferien og har lavet en aftale med rejsebureauet, at hvis I bliver over 20 personer får du turen til halv pris. Du laver en attraktor i dit virtuelle netværk, der hedder heliski og venter på, hvem der skal melde sig til.

En kommerciel variant: Du kan se at rejsebureauet tilbyder en attraktor, der hedder Heliski. Du tænker, det lyder fedt. Du kobler dig på attraktoren, og spørger i dit netværk, hvem der har lyst til at tage med på heliski.

Bilag 5: Scenarier tredje interview

Forum for tværmediale skribenter

Når man arbejder alene som manuskriptforfatter kan det ofte være svært at finde gode sparringspartnere til at diskutere både faglighed og gode idéer med. I kunne også godt tænke jer ikke kun at skrive historier til film, men også andre medier. I har bl.a. tænkt på at skrive til computerspil og nye 3. generations mobiltelefoner for at udvide porteføljen. I mangler imidlertid de rigtige kontakter til at komme i gang, og derfor kunne godt tænke jer at møde personer, som tænker i de samme baner. I har på fornemmelsen, at der er nogen i netværket, der tænker de samme tanker, men I ved ikke helt hvem. I beslutter jer derfor for at etablere en attraktor i netværket, hvor I inviterer til en dannelsen af et forum for tværmediale skribenter.

Jobsøgning

Det er hårdt at arbejde at arbejde som freelancer ikke mindst økonomisk. Du har derfor i en længere periode tænkt, at det måske var mere praktisk (og behageligt) med et fast job. Du tænkt på, at dit nye arbejde skulle være i kommunikationsbranchen fx i informationsafdelingen i en stor virksomhed eller på et reklamebureau. Du checker derfor dit virtuelle netværk for ledige job inden for denne branche. Der er ikke umiddelbart noget, der dukker op, så du opretter en agent, der hver dag fortæller dig, om der nogen nye og relevante job annonceret. Du gennemsøger også dit netværk for personer, der arbejder med kommunikation. Der dukker 3 personer op. Den ene er en bekendt til din gode ven Søren. Du beder derfor Søren, om at nævne over for den bekendte, at du er interesseret i job.

Dating

Du har været nogle gange i byen, og du synes ikke, du har været heldig med at finde en ny kæreste. Du er rimelig kritisk. Du gider ikke nogen, der er for unge. Omvendt skal de heller ikke være for gamle og desperate. Din kæreste skal også have en spændende uddannelse eller et interessant job, så I har noget tale om. Du har i et svagt øjeblik overvejet Dating.dk, men du gider ikke på date med en eller anden person, som du kun kender gennem email. Det kunne jo være vedkommende havde bluffet hele vejen igennem og er mere eller mindre sindssyg. Det ville egentlig også være rart, hvis din kæreste på en eller anden måde var en del af netværket, så I ikke skulle til at forene to helt forskellige vennekredse. Du beslutter dig derfor for at søge efter singles i dit netværk i 2. og 3. led (du dater ikke med dine venner i 1. led), med den rette alder og det rette uddannelsesniveau. Du vil ikke forhaste dig, så du sætter en agent op, som en gang hver. 3. dag sender en mail til dig med relevante singles i dit netværk. For

sjov sætter du også en agent op, der søger på personer, du tror, der ikke er din type, for at lade dig overraske.

Referencer

Agre, Philip E. Rotenberg, Marc (1997): *Technology and privacy: the new landscape* ed. Philip E. Agre and Marc Rotenberg Cambridge, Mass., MIT Press

Beck, Ulrich (2000): *The brave new world of work*. Polity Press, Oxford, 2000.

Bell, Daniel (1993): *Communitarianism and its Critics*. Clarendon Press, Oxford.

Benford Steve, Chris Greenhalgh, Gail Reynard, Chris Brown & Boriana Koleva (1998): *Understanding and Constructing Shared Spaces with Mixed-Reality Boundaries*. ACM Transactions on Computer-Human Interaction, vol. 5, no. 3 September 1998, pp. 185-223.

Beyer, Hugh og Karen Holtzblatt (1998): *Contextual design -defining customer-centered systems-*. Morgan Kaufmann, London.

Bødker Susanne, Pelle Ehn, Dan Sjögren, Yngve Sundblad (2000): *Co-operative Design – perspectives on 20 years with 'Scandinavian IT Design Model'*. CID-104, KTH, Stockholm, Sweden.

Buur, Jacob & Bødker, Susanne (2000): *From Usability lab to 'design collaboration' : Reframing usability practice*. Udkast.

Chaiklin, Seth & Lave, Jean (1993): *Understanding practice -perspectives on activity and context-*. Cambridge University Press, Cambridge.

Degenne, Alain & Forsé, Michel (1999): *:Introducing social networks*. Sage Publications Ltd, London.

Engeström et al. (1999): *The Importance of Knotworking*. I Hedegaard, Chaiklin & Jensen ed.: *Activity Theory and Social Practice: Cultural-Historical Approaches*. Aarhus, Aarhus University Press.

Engeström, Yrjö (1987): *Learning by expanding Helsinki*. Orienta.

Giddens, Anthony (1984): *The constitution of society : outline of the theory of structuration*. Cambridge, Polity Press.

Giesen, Peter (1999): *Have the Media Ruined Childhood?*. Interactions 6(6) January-February, pp. 36-41. ACM, New York, NY.

Granovetter, Mark (1995): *Getting a job -a study of contacts and careers-*. 2. ed. Chicago University Press, Chicago.

Grint, Keith (1998): *The sociology of work -An introduction-*. Polity Press, Cambridge.

Halkier, Bente (2002): *Fokusgrupper*. Samfundslitteratur/Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg, 2002

Hedegaard, Chaiklin & Jensen (1999): *Activity Theory and Social Practice*. I Hedegaard, Chaiklin & Jensen ed.: *Activity Theory and Social Practice: Cultural-Historical Approaches*. Aarhus, Aarhus University Press.

Ishii Hiroshi, Minoru Kobayashi, and Kazuho Arita (1994): *Iterative Design of Seamless Collaboration Media*. Communications of the ACM, vol. 37, no. 8, August 1994. p83-97.

Latour, Bruno (1987): *Science in action -how to follow scientists and engineers through society-*. Harvard University Press, Cambridge, Mass.

Latour, Bruno (1991): *Technology Is Society Made Durable*. I Law, John ed.: *A Sociology of Monsters: Essays on Power, Technology and Domination*, pp. 103-131. Routledge, London.

Lave, Jean & Wenger, Etienne (1991): *Situated learning -legitimate peripheral participation-*. Cambridge University Press, New York.

Law, John (1992): *Notes on the Theory of the Actor Network: Ordering, Strategy and Heterogeneity*. se <http://www.comp.lancs.ac.uk/sociology/soc054jl.html> (verificeret 1/11/2002).

Lin, Nan (2001): *Social capital a theory of social structure and action-*. Cambridge University Press, Cambridge.

MacKenzie, Donald Wajcman, Judy (1999): *The social shaping of technology*. Buckingham, Open University Press.

Nardi A. Bonnie, Steve Whittaker, Ellen Isaacs, Mike Creech, Jeff Johnson, John Hainsworth ContactMap (2001): *Integrating Communication and Information Through Visualizing Personal Social Networks*. Communications of the ACM. se <http://www.research.att.com/~stevev/CACM02.pdf> (verificeret 1/11/2002)

Pressman, Roger S (2000): *Software engineering -a practitioner's approach-* 5. ed. McGraw-Hill, New York.

Schmidt Kjeld (1997): *Of maps and scripts – The status of formal constructs in cooperative work*. ACM.

Schmidt, Kjeld & Carla Simone (1996): *Coordination mechanisms: Toward a conceptual foundation of CSCW systems design*. Computer Supported Cooperative Work. The Journal of Collaborative Computing, vol. 5, no. 2-3 pp. 155-200.

Schmidt, Kjeld & Liam Bannon (1992): *Taking CSCW seriously: Supporting articulation work*. Computer Supported Cooperative Work (CSCW). An International Journal, vol. 1, no. 1-2, pp. 7-40.

Wellman, Barry (1997): *An Electronic Group is Virtually a Social Network* Pp. 179-205 i *Culture of the Internet*, ed. Sara Kiesler. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum

Wellman, Barry (1998): *Structural Analysis: From Method and Metaphor to Theory and Substance*. Pp. 19-61 i *Social Structures a Network Approach*, ed. Barry Wellman & S.D. Berkowitz. Cambridge, Cambridge University Press.

Wellman, Barry (2001): *The Persistence and Transformation of Community: From Neighbourhood Groups to Social Networks*. Report to the Law Commission of Canada. <http://www.chass.utoronto.ca/~wellman/publications/lawcomm/lawcomm7.htm> (verificeret 1/11 2002)

Wellman, Barry (2002): *Little Boxes, Glocalization, and Networked Individualism* Pp. 10-25 in *Digital Cities II: Computational and Sociological Approaches*, ed. Makoto Tanabe, Peter van den Besselaar and Toru Ishida. Berlin: Springer.

Wenger, Etienne (1998): *Communities of practice - learning, meaning, and identity*. Cambridge University Press, Cambridge.

Westenholz, Ann (2002): *Relationelle identiteter i tværorganisatorisk midlertidig arbejdspraksis*. Forskning i Praksis.